

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ 1986 (ČÍSLO 332) CENA 10 ZL

Aby sa v živote darilo
a šťastie v domoch hostilo

Čo sme dosiahli - čo nás čaká

Uplynul ďalší rok, v ktorom sme mali dobrú úrodu. Roľníci súdne pracovali, aby všetko zozbierali... Roľnícke stodoly, sypky a sklady sú plné... Úroda zemiacov dosiahla okolo 40 mil. ton a mnohí roľníci majú problémy, čo s nimi urobiť. Cukrovary sa nemajú na čo stažovať, lebo na skladoch majú obrovské hajdy cukrovej repy a vo výkupných strediskách je ešte hodne tejto sladkej suroviny. Výsledky cukrovarskej kampane budú dobré, lebo cukornatosť repy je vyššia, ako sa predpokladalo. Úroda štyroch základných druhov obilia prekročila priemerne 30 q z hektára.

Máme sa však uspokojovať dobrovou úrodou? Nemôžeme urobiť viac, ak sa chceme stať v najbližšom čase sebestační vo výrobe potravín?

Kto vzdelenie máva, chudobný nebýva, lebo keď je v hlave jasnejšie, v stodole je tesnejšie — hovorí ľudové porekadlo. A je to pravda pravdúca! Uvedme príklad... Vlani sme dosiahli priemernú úrodu štyroch obilin 30 q z hektára. Co sa však skrýva za týmto priemerom? To, že jedni dosiahli takú úrodu, za ktorú by sa nehanobili holandskí farmári — od 40 do 90 q z ha, kým iní sa museli uspokojiť sotva niekoľkými metrákmi. Taká je pravda. Podobná situácia bola s okopaninami.

V poľnohospodárstve nie je umením sa napracoval. Umením je dosiahnuť vysokú hektárovú výnosnosť a dobré výsledky v chove zvierat. A na to už nestáčia skúsenosti, ktoré otec odovzdáva synovi. Nevyhnutný je stály príliv vedomostí a informácií o nových odrodach, racionalnom kŕmení zvierat, zdokonalovaní agrotechniky a ochrany rastlín, ako aj o všetkých iných zmenách v technológii poľnohospodárskej produkcie. Takéto sú dnes požiadavky roľníckeho povolenia. Kto ich nezvládne — odpadne, lebo výrobne náklady v poľnohospodárstve v posledných rokoch veľmi rýchlo rastú.

S akými činiteľmi, ktoré majú vplyv na výšku úrody, môžeme počítať tento rok? S minerálnymi hnojivami? Nebude ich viacej, ako vlani. Chemický priemysel

a najmä výroba hnojív, prežíva kritické obdobie. Treba nevyhnúť sa modernizovať skoro všetky továrne. Zatiaľ nemožno počítať so zvýšením dovozu fosforitov, ani umelých hnojív, lebo nemáme de-vízy.

Nemožno taktiež veľmi počítať s rozvojom meliorácie. Totiž v posledných rokoch sa neustále zmenšuje areál pôdy, ktorá má zregulované vodné pomery. Každý rok sa melioruje menej pôdy, ako jej ubúda prirodzeným starutím pre nesprávnu expla-táciu a nedostatočné konzervovanie melioračných zariadení.

Chemické prostriedky na ochranu rastlín? Je pravdou, že priemysel, ktorý ich vyrába, začína čoraz viac využívať domáce suroviny. Snáď v budúcnosti to priniesie očakávané výsledky. Ale zatiaľ — patrime ku krajinám, ktoré majú jeden z najnižších ukazovateľov spotreby týchto prostriedkov. Je to veľká škoda... Vlaňajší rok najlepšie dokázal, že dobrá chemická ochrana obilia pred hubovými chorobami zvyšuje úrodu o 10 až 12 q z hektára. Zasa zemiaková plantáž náležite chránená proti nákaze dávala o tretinu vyššiu a nezriedka aj dvojnásobne vyššiu úrodu. Potrebne sú teda nielen dobré chemické preparáty, ale aj dobré postrekovače s vhodnými koncovkami. A tie, žiaľ, chybujú už roky.

Ako teda roľník môže vplývať na zvýšenie úrody? Zostáva dobrá agrotechnika, náležité striedenie rastlín, správna voľba odrod vhodných pre miestne pôdno-klimatické podmienky a napokon dobre osivo. Zdrženie podnikov pre chov rastlín a semenárstvo uistuje, že na jarnú sejbu pripraví dostatočné množstvo osiva, na dôvažok kvalitného. Zlepší sa aj zásobovanie semenárskym mordidlom.

Toto všetko je dôležité pre zvyšovanie úrody, ale nemožno zanedbávať prípravu pôdy, ktorá tvorí základ tejto úrody.

Väčšina roľníkov hospodári v ľažkých podmienkach, musí sa boriť s množstvom ľažkostí a nedostatom skoro všetkých výrobných prostriedkov. Preto aj požiadavky na odborné vedomosti sú väčšie. Nebude teda na škodu — práve teraz — prečítať si dobrú odbornú knihu bud' využiť jednu z forem poľnohospodárskeho školenia, čiže zlepšiť svoje kvalifikácie...

ZBIGNIEW RUTA

V ČÍSLE:

Na počiatku národných dejín	6—7
Osobnosti	8
Príklad dobrej práce	10—11
O Živote a KSSCaS	12—13
Z dejín kacvinskej školy	20

V ZÁJMU BEZPEČNOSTI A MÍRU

KULTÚRNA SPOLOCENSKÁ ČASOPISŤA

Ve dnech 19.—21. listopadu t.r. se v Ženevě konala sovětsko-americká schůzka na nejvyšší úrovni. Po šesti letech, v nichž Spojené státy rozobili většinu dvoustranných dohod, bylo to první setkání vedoucích představitelů obou států. Během dnů proběhla čtyři jednání za účasti členů obou delegací, Michail Gorbačov a Ronald Reagan se pětkrát setkali mezi čtyřma očima, jen za účasti překladatelů. Obsah rozhovorů tvořily zejména problémy odzbrojení, stav sovětsko-amerických vztahů a další aktuální mezinárodní problémy.

Třetího dne setkání byl uskutečněn společný oficiální akt na závěr sovětsko-americké schůzky na nejvyšší úrovni. Přítomni byli generální tajemník UV KSSS Michail Gorbačov, prezident USA Ronald Reagan a další sovětskí a američtí představitelé, kteří se zúčastnili sovětsko-amerického vrcholného jednání. Při příležitosti ceremoniálu ministři zahraničí SSSR a USA Eduard Ševarnadze a George Shultz podepsali Dohodu o kontaktech a výměně v oblasti vědy, školství a kultury. Výsledky setkání na nejvyšší úrovni byly zveřejněny ve formě Společného sovětsko-amerického prohlášení.

Michail Gorbačov ve svém projevu na závěrečném setkání řekl mj.: „Udělali jsme s prezidentem velký kus práce. Zevrubně, důkladně, s veškerou přimlostí a otevřeně jsme projednali řadu nanejvýš významných problémů týkajících se vztahů mezi našimi zeměmi i současné situace ve světě. (...) Musíme být realisti a říci přímo: Řešení nanejvýš důležitých otázek spojených s úkolem zastavit horečné zbrojení a upevnit mír se na tomto setkání najít nepodařilo. Nadále mezi námi zůstává podstatný rozdíl v názorech na zásadní otázky. Přesto jsme se však s prezidentem dohodli, že naši představitelé budou tady v Ženevě důsledně pokračovat v úsilí o hledání vzájemně přijatelných řešení. (...) Avšak skutečný význam toho, na čem jsme se s prezidentem dohodli, se může projevit jedině v konkrétních cínech. Chceme-li skutečně něčeho dosáhnout, musejí obě strany vyvinout velké úsilí v duchu přijatého společného prohlášení.“

ZE SPOLEČNÉHO SOVĚTSKO-AMERICKÉHO PROHLAŠENÍ

Obě strany konstatují, že při výměně názorů byly projednány hlavní otázky sovětsko-amerických vztahů a nynější mezinárodní situace. Diskuse byla otevřená a užitečná. V řadě klíčových otázek přetrvávají vážné rozpory.

Strany projednaly klíčové otázky bezpečnosti a prohlašují, že jaderná válka nesmí být nikdy rozproutána a že v ní nemůže být vítěz. Zdůrazňují význam odvrácení jakékoliv války mezi nimi, jaderné i konvenční. Nebudu usilovat o dosažení vojenské převahy. Generální tajemník a prezident projednali problematiku rozhovorů o jaderných a kosmických zbraních s ohledem na plnění vytyčeného úkolu odvrátit horečné zbrojení ve vesmíru a zastavit je na Zemi, omezit a snížit stav jaderných zbraní a upevnit strategickou stabilitu.

Obě strany potvrdily věrnost smlouvě o nešírení jaderných zbraní. Hodlají i nadále přispívat k upevnění Mezinárodní agentury pro atomovou energii a podporovat její činnost při napomáhání mirovém využití jaderné energie. Obě strany rovněž potvrdily, že se zasazují o všeobecný a úplný zákaz chemických zbraní a o likvidaci jejich existujících zásob.

Strany přikládají velký význam videňskému jednání o snížení stavu ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě a stockholmské konferenci o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě.

Michail Gorbačov a Ronald Reagan se dohodli, že je nezbytné aktivizovat dialog na různých úrovních a dát mu pravidelný charakter. Vedle setkání nejvyšších představitelů to zahrnuje pravidelné schůzky ministrů zahraničních věcí a představitelů dalších ministerstev a institucí. Shodují se v názoru, že nedávne vzájemné návštěvy šéfů ministerstev a institucí v takových oblastech, ako je zemědělství, bytová výstavba a ochrana životního prostředí, byly užitečné.

Obě strany hodlají rozširovat program dvoustranně kulturní, školské a vědeckotechnické výměny a rovněž rozvíjet obchodní a hospodářské styky, jakož i společným výzkumem a praktickými kroky přispět k ochraně životního prostředí. Uznali za účelné rozšířit výmenu a kontakty, včetně některých jejich nových forem, v řadě oblasti vědy, školství, zdravotnictví a sportu.

Oba vedoucí představitelé zdůraznili rovněž potenciální význam práci na mirovém využití termojaderné syntézy a vyslovili se pro všeobecný praktický rozvoj mezinárodní spolupráce při získávání toho v podstatě nevyčerpateľného zdroje energie k prospěchu celého lidstva.

Ceremonie na závěr rozhovorů na nejvyšší úrovni: podání rukou a srdečný úsměv budí optimismus do budoucnosti.

Vila „Fleur d'eau“, v níž byly 19. listopadu zahájeny rozhovory vedoucích představitelů SSSR a USA.

Přivítání prezidenta USA na letišti v Ženevě. Zprava prezident Reagan a švýcarský prezident Kurt Furgler.

Raisa Gorbačovová a Nancy Reaganová se zúčastnily slavnostního položení základního kamene k pomniku Červeného kříže v Ženevě.

Michail Gorbačov s manželkou Raisou po přiletu do Ženevy.

Limuzina přiváží prezidenta Reagana do sovětské mise na druhý den rozhovorů.

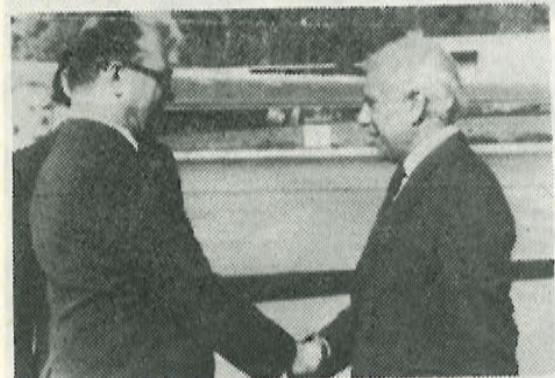

Plenární jednání delegací SSSR a USA. Zprava delegace SSSR s M. Gorbačovem, zleva delegace USA s R. Reaganem.

PODPORA PRE DIALÓG. Vedúci predstaviteľia Varšavskej zmluvy, ktorí sa zišli 21. novembra v Prahe (na snímke), vyopočuli si informáciu Michaila Gorbačova o priebehu a výsledkoch ženevskej schôdzky a vyjadrili úplnú podporu pre konštruktívny postoj generálneho tajomníka ÚV KSSZ v rokovaniach s prezidentom USA Ronaldom Reaganom. Učastníci pražského stretnutia uznali, že základný význam má to, že v spoločnom sovietsko-americkom vyhlásení sú formulácie o neprípustnosti jadrovej vojny a upusteniu oboch strán od snáh dosiahnuť vojenskú prevahu.

Priamo po rozhovoroch v Ženeve sa taktiež Ronald Reagan stretol v Bruseli s vedúcimi činiteľmi členských štátov NATO. Informoval ich o výsledkoch rozhovorov s Michailom Gorbačovom v Ženeve.

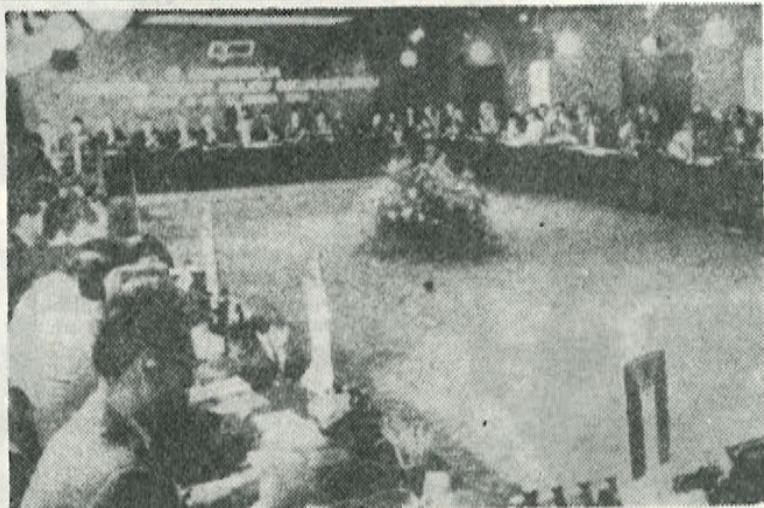
PRVÝ TAJOMNÍK ÚV PZRS a predseda Štátnej rady Wojciech Jaruzelski bol začiatkom decembra m.r. na oficiálnej prieskovej návštive v severoafrickej krajinách — Libyi, Alžírsku a Tunisku na pozvanie vedúcich predstaviteľov týchto štátov: pluk. Muamara Kaddáfiho, prezidenta Sadíha Bendžedida a prezidenta Habiba Burgibu. Rokovania sa týkali aktuálneho stavu vzájomných vzťahov, perspektív ďalšieho rozvoja hospodárskej spolupráce, obchodnej výmeny a súčasných medzinárodných otázok. Významnou medzinárodnou udalosťou medzi alžírskou a tuniskou etapou africkej cesty bola jednodňová návštava W. Jaruzelského v Paríži a stretnutie s prezidentom Françoisom Mitterrandom. Tematikou ich rozhovoru boli obojstranné vzťahy v kontexte situácie v Európe a vo svete. Stretnutie sa považuje za dôležitý krok na ceste normalizácie poľsko-francúzskych vzťahov.

Na snímkach: hore — W. Jaruzelského víta v Libyi pluk. M. Kaddáfi a v Alžírsku (vedľa) prezident S. Bendžedid, nižšie — počas rozhovoru s francúzskym prezidentom F. Mitterrandom a (dolu) s prezidentom Tuniska H. Burgibom.

VARŠAVA. Na záver X. zasedania Polsko-rakouskej smíšenej komise pro otázky hospodárskej, průmyslové a vedeckotechnické spolupráce, ktorému predsedali námestek kancléra, minister obchodu, řemesla a průmyslu Rakouska Norbert Steger a námestek předsedy rady ministrů PLR Zbigniew Szalajda, byl podepsán dlouhodobý program dalšího rozvoje hospodársko-průmyslové a vedeckotechnické spolupráce. Na snímku: Podepsání dokumentů.

KRAKOV. Rokovala tu 6. konferencia ministrov školstva socialistických krajín. Hlavnou tému diskusie bola úloha školy v dnešnom ideologickej boji. Prerokovali aj zmeny v školských systémoch jednotlivých štátov a určili smery mnohostrannej spolupráce v oblasti školstva a pedagogických vied do roku 1990. Ministri schválili výzvu k národom sveta vyzývajúcu do boja za mier a všeobecnú bezpečnosť. Konferencie sa zúčastnila československá delegácia pod vedením ministra školstva CSR Milana Vondrušku. Na snímke: pohľad do zasadacej siene.

JUAN CARLOS, 47-ročný španielsky kráľ oslávil 10. výročie intronizácie. V r. 1969 ho gen. Franco určil za svojho nástupcu. Španielskym kráľom sa stal až po smrti diktátora v novembri 1975. Nový vladár zo začiatku nevzbudzoval rešpekt. Vladla o ňom mienka ako o nekompetentnom, bezcharakternom človeku. Vznikla tak, že dovedy asistoval pri všetkých ceremoniánoch, v tieni Franca. A zatial „Krátky Janko“, ako ho na začiatku nazývali a veštili mu krátku kariéru, začal skutočne vládnúť a postupne získaval uznanie a úctu spoločnosti. Jeho rozhodnosť počas pokusu o vojenský puč v r. 1981 zachránila mladú demokraciu. V deň korunovácie Juan Carlos prisahal, že bude „kráľom všetkých Španielov“ a tak sa aj stalo.

STRAŠNÁ ZÁVISLOST. Ak tempo hospodárskeho rastu vysoko rozvinutých krajín poklesne do roku 1990 iba o 1 perc., spôsobí to zhoršenie platobnej bilancie Brazílie, Mexika a Chile o 17 perc. Zača zvýšenie úrokovnej miery v USA o dva body spôsobuje, že ročné výdavky súvisiace s obsluhou zahraničného zadlženia krajín Latinskej Ameriky sa zvyšujú o 5 miliárd dolárov. Je to strašná závislosť. V Latinskej Amerike rastie pocit zúfalosti, keďže stúpa priame ohrozenie rýchlym zhoršovaním sa ekonomickej situácie jednotlivých krajín a nebezpečím výbuchu vlny spoločenských nepokojo. Prave tak je v Mexiku či Brazílii.

Krajiny Latinskej Ameriky, ktorých zadlženie sa rovná výške kapitálov, ktoré „zmizli“ a stále „miznú“ v cudzine, dožadujú sa zavedenia nového ekonomickej poriadku na svete, keďže — ako konštatujú šéfovia vlád väčších týchto štátov — celosvetové otázky si vyžadujú celosvetové riešenie. Hlboká reforma medzinárodného valutového systému by mohla pomôcť v opäťovnom rozvoji krajín treteho sveta. Francúzsko predložilo návrh novej konferencie v Breton Woods, ale nedostatok mobility americkej vlády a jej rešpekt voči „zákonom vládnúcim trhom“ zmenšujú nádej na vyriešenie tohto problému.

Na snímkach: V takýchto podmienkach žije väčšina mexickej spoločnosti; demonštrácie proti znižovaniu životnej úrovne v Argentine, ako aj šéfovia vlády Mexika (De la Madrid), Brazilie (Sarney) a Peru (Garcia) — štátov, ktoré najviac pocítujú následky obrovského zahraničného zadlženia.

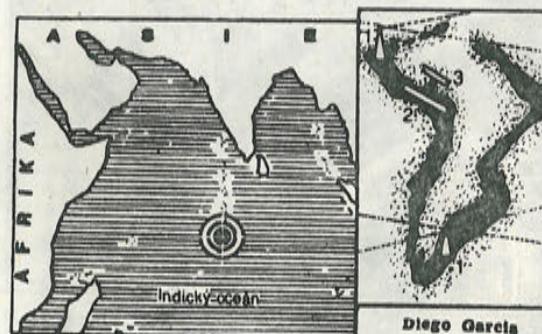
CHRISTOS SARCESTAKIS, 54-letý prezent Řecka, je už určitou dobu predmetom útoků oponičního tisku. Protože nemôže najít nici kompromitujúciho, vyčítá prezentovi — okázalý život, ktorý prý vede od té doby, kedy je prezidentem. Tisk informuje, že Sarcetakis prial pre svou dvouletou dcérku čtyři ošetrovateľky, jeho žena Frossou, povoláním archeoložka, odesla ze svého miesta a stala sa rediteličou prezidentskej kanceláre, a že počet členov osobnej ochrany je príliš vysoký. Přes tuto pomluvačnou kampani, proti niž se občas staví provládní tisk, väčšina Řekov považuje aktuálneho prezidenta za nejlepšieho z možných.

Snímky: CAF, AP, ČTK, UPI

HVĚZDA NA BÍLÉ HOŘE. Oboru na Bílé hoře v Praze založil Ferdinand I. již v roce 1534. Potom arcivévoda Ferdinand Tyrolský dal zde italskými staviteľmi v letech 1555–1556 postavit zajímavý letohrádek ve tvaru šesticípé hvězdy (odtud jeho pojmenování Hvězda). Ve třicetileté válce zde bylo 8. listopadu 1620 poraženo české stavovské vojsko. Vítězný Ferdinand II. dal 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze popravit 27 českých stavů. Tato osudná porážka českého vojska znamenala začátek 300leté poroby českého národa. Po osvobození ČSSR byl zámeček Hvězda v letech 1948–51 upraven na Muzeum Aloise Jiráska a Mikoláše Alše. Letohrádek s dobře udržovanou oborou jako oddechový park byl v roce 1962 prohlášen národní kulturní památkou.

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ZAHRANIČNÝ, ustanovený udržujúca živé styky s krajanmi vo svete, v tom i s KSSCaS, zmenila prednedávnom svoje sídlo. Po niekoľkoročnom pôsobení v rámci Spoločnosti pre medzinárodné styky sa ČÚZ opäť osamostatnil, čomu sme veľmi radí, a vrátil sa do svojho pôvodného sídla vo Vrbovskom paláci na Karmelitskej ulici č. 25. Slávnostného otvorenia (na snímke) sa popri oficiálnych činiteloch zúčastnili predstaviteľa krajských organizácií z Bulharska, Francúzska, Juhoslávie, Rakúska a Západného Berlína. Našu Spoločnosť zastupoval red. Ján Spernoga. Zeláme kolektívnu ČÚZ mnoho úspechov v práci pre rozvoj krajského hnutia.

SPOJENÉ STÁTY se v poslední době snaží prosazovat „sféry svých zájmů“ nejen v pomere blízke Strední Americe a Karibské oblasti, ale i v východním Stredoamericku, v Perském zálive a jinde. V týchto vzdálených oblastech jsou oporou jejich plánů především flotily. Povrchová plavidla jsou však dnes velmi zranitelná, proto se Pentagon snaží získat tzv. „nepotopitelné letadlové lodě“, tedy vhodné ostrovy, kde lze vybudovať velké základny. Poloha uprostred Indického oceánu obrátila takovou pozornost i k ostrůvku Diego Garcia, který jinak patří do malého britského archipelagu; byl postupně přebudován ve skutečné univerzální základnu. Letiště s dráhou 3500 m stačí i pro těžké bombardovací a transportní letouny, přistav v laguně mohou navštěvovat i obří atomové nosiče letadel a atomové ponorky, poblíž jsou sklady výzbroje pro tzv. síly rychlého nasazení v celé oblasti jižní Asie a východní Afriky. Nelze se proto divit, že většina států v této oblasti považuje základnu na Diego Garcia za vážné ohrožení nejen vlastní, ale světového míru vůbec.

Na mapkách: vlevo situace, vpravo 1 — rádiové a radarové vybavení, 2 — letiště, 3 — přístav.

NITRA

Zivot na území Nitry pulzoval už pred 30 000 rokmi, čo dokazujú archeologické výskumy. Hoci šero dejín zakrýva mnohé skutočnosti o vitazstvách a pádoch našich predkov, historickej záznamy, i keď skromné, na základe vedeckých hypotéz a analógií nám predsa len pomáhajú dotvoriť si obraz tej alebo onej historickej skutočnosti.

Prvý písomný záznam o Nitre ako osade je z r. 826. Je to obdobie panovania kniežaťa Pribinu. Predpokladáme, že ako osada sa zakladala a formovala už v staršom období. Rok 826 je historickej imatrikuláciou tohto mesta do dejín Európy 9. storočia.

V tomto roku si teda pripomíname 1160. výročie vzniku mesta. Jeho prvé počiatky, to bola plná dynamiky, bojov, požiarov, rumovísk i budovania, ale i formovania života nitrianskej societá po štátnej, ideologickej, vzdelanostnej a kultúrnej stránke. V samom pojme historickej Nitry sa nám vyňára proces christianizácie Slovanov, Veľkomoravská ríša, slovanské písomníctvo, zakladanie škôl, zoborské listiny ako najstaršie písomné doklady na Slovensku a pod. Toto jubileum nás oprávňuje, aby sme niečo spomnuli aspoň o niektorých skutočnostiach starobylej Nitry.

V predveľkomoravských dejinách sa mesto uvádza ako prvé sidelné stredisko na našom území, centrum Nitrianskeho kniežatstva. Okolo roku 828–829 tu knieža Pribina postavil prvý kresťanský chrám na území Slovenska. Postavil ho kvôli úspešnému šíreniu kresťanstva a zabezpečeniu vplyvu bavorskej misijnnej činnosti a politickej ochrany pred slovanskými kniežatmi. Krátko nato sa Ni-

trianskeho kniežatstva zmenil Mojmir I., vyhnal Pribinu a kniežatstvo začlenil do Veľkomoravskej ríše. Roku 869 sa Nitra spomína ako sídlo kráľa Svätopluka, r. 880 ako sídlo bavorského biskupa Vichinga.

Zánikom Veľkomoravskej ríše mesto stráca starú slávu, ale naďalej zostáva strediskom kultúrneho a spoločenského života rano feudálneho Slovenska a sídlom arpádovského pohraničného vojvodstva. V 11. storočí bola sídlom kráľovskej stolice a v 13. storočí sídlom Nitrianskej župy. Od r. 1302 až do r. 1777 nitrianski biskupi sa stali dedičnými županmi.

Samo mesto i hrad boli plienené mnohými vojnami. V rokoch 1271 a 1273 ich pustošil Přemysl Otakar II., v r. 1302 a 1311 mesto dobyl a vyraboval Matúš Cák Trenčiansky a ovládol ho do r. 1321. Husiti obliehali Nitu r. 1431 a Jiskrovci sa jej zmenili r. 1440. Striedali sa tu Bočskayovci (1606), Bethlenovci (1620), Turci (1633–4) a v rokoch 1703–8 mesto zničili Rákocziiovci. Za Márie Terézie r. 1775 Nitra dostala mestský štatút.

Stručná história do 18. storočia signalizuje požiare, bledu a hlad vo vojnových rokoch v meste a na okolí. Mesto bolo vojnovými udalosťami zruinované, mešťania poučení skúsenosťou nestavali viac výstavnejšie mestské súdialá. Preto v Nitre nemáme grandiózne budovy z 15. až 17. storočia.

Nitra za čias Veľkej Moravy participovala na počiatkoch slovanskej vzdelanosti. Tu predpokladáme jedno z veľkomoravských učilišť, založené krátko po príchode byzantskej misie na Veľkú Moravu. Predpokladáme to z

legendy o Živote Konštantína filozofa, kde sa hovorí, že Rastislav sa poradil so svojimi kniežatami a Moravanmi a posielal posel k Michalovi III. V tom čase jeho kniežatami boli Svätopluk v Nitre, Kocel v Panónii, ktorí s Moravanmi žiadali „nože, pošli nám, vladu, takého biskupa a učiteľa...“

Skôr ako sa Rastislav rozhodol poslat posel do Byzancie, obrátil sa najprv s posolstvom na pápežský dvor a žiadal o učiteľa a biskupa, ktorý ovláda reč moravských Slovanov. Keďže tam takého učenca nemali, posielal svojich poslov k byzantskému Michalovi III. Rastislav sa chcel zbaviť bavorského misijného vplyvu tým, že chcel získať hierarchicky vyššie postaveného organizátora slovanského cirkevného života či už zo strany pápežskej kúrie alebo z byzantskej strany. Solúnski bratia splnili všetky Rastislavove želania — Konštantín filozof po stránke duchovnej kultúry, Metod ako právnik. Keď panovník chcel, aby jeho riša nebola pod vplyvom cudzej kultúry, cirkevnej organizácie a práva, musel siahnuť k takým opatreniam, ktoré by život v jeho krajinе posunuli dopredu. To sa stalo práve zásluhou diela Konštantína a Metoda.

Keď prišiel byzantský sprievod na Veľkú Moravu, oprávnené sa môžeme domnievať, že solúnski bratia sa so svojím sprievodom zdržali aj v Nitre, keďže ich pozval i Svätopluk, a založili tu učilište vo forme katechetickej školy (školy na výchovu učiteľov kresťanského učenia).

Domnievame sa, že v Nitre v čase prichodu byzantskej misie už existovala kresťanska škola najnižšieho stupňa — flentes (nariekajúci prosebnici). Boli to príslušníci najnižšej spoločenskej vrstvy (plebs misera contribuens), ktorí smeli vstúpiť do chrámu len na prosebné modlitby, nie na bohoslužbu.

Treba poznamenať, že Slovania v 6. storočí prichádzali do styku s talianskou kresťanskou misiou, čo sa výrazne prejavilo v 8. — 9. storočí. Uvedené styky sú doložené v tzv.

Nitra, biskupský dóm (1754)

Konštantín a Metod — grafika národného umelca Vincenta Hložníka. 6. apríla m.r. ostávili 1 100. výročie úmrtia slovanského vierožvestca Metoda (um. 6.4.885). Cyrii vlastným menom Konštantín umrel 14.2. 869.

Cividalskom evanjeliu, kde je zapisaných 377 slovanských mien, z toho 279 západoslovenských. Talianska a bavarská misia zohrali istú úlohu v christianizačnom procese i v zakladaní prvotných škôl kresťanského učenia u Slovanov.

S kresťanskou náukou sa šírila i vzdelenosť — písma, nevyhnutné pre obchodovanie slovanských predkov. Pred Veľkou Moravou Slovania používali cudzie písma. Bulharský mnich Chrabr hovorí, že Slovania pokrstení v 7. a 8. storočí (niektoré kmene) používali grécke i latinské písma, ale nevedeli v ním naznačovať niektoré slovanské hlásy a slova.

Pred príchodom na Veľkú Moravu (863) Konštantín zostavil prvé slovanské písma z gréckej minuskuly a niektorých znakov z hebrejsko-samaritského písma — hlaholiku. Za spisovný jazyk moravských Slovanov zvolili macedónske nárečie z okolia Solána, patriace do bulharskej jazykovej oblasti. Ten-to jazyk sa nazýva sloviensky a bola v ňom písaná väčšina náboženská originálna i prekladová literatúra, potrebná pre duchovný a právno-spoločenský život našich predkov. Po smrti arcibiskupa Metoda (885), keď Metodovi žiaci pod nátlakom Vichinga a bavarskej misie museli Veľkú Moravu opustiť, knihy písané v slovienskom jazyku vzali so sebou ako jazykovedné klenoty na juh k Bulharom. Metodovi žiaci hlaholiku združili a k východným Slovanom prešlo toto písma ako druhé slovanské písma — cyrilika. Z tejto vzácnnej literatúry sa zachovali v hlaholike niektoré pamiatky, a to Evanjeliar v odpise z konca 10. stor. a zo začiatku 11. stor. Savína kniha. Z 11. stor. v hlaholskom odpise sa zachovali Sinajské listy — misál podľa byzantského obradu. Uvádzajú sa, že solúnski bratia preložili Skutky apoštolské, Záťtár, 60 kníh Starého a Nového zákona z gréckeho na sloviensky Jazyk a mnoho ďalšej literatúry potrebnej na vzdelávanie činnosti medzi moravskými Slovanmi.

Po zániku Veľkej Moravy (907) zanikol i literárny sloviensky jazyk, ktorý bol latinskym jazykom z liturgie vytažený. Slovienská reč však nezanikla a žila v praxi každodenného života našich predkov. Vzdelanostné a štatoprávne tradície z veľkomoravského obdobia v nitrianskom regióne zanechali hlboké stopy.

V období po Veľkej Morave školy kresťanského učenia boli už prekonané a kresťanstvo ustálené (do istej miery!). Do popredia sa dostáva otázka cirkvi ako kresťansko-spoločenskej a politickej organizácie. Zakladanie škôl bolo monopolom záležitosťou cirkvi, ktorá podporovala svetonázor feudálnej spoločnosti.

Na území Veľkej Moravy liturgický jazyk Slovanov bol vymenený latinským liturgickým jazykom. Cirkevný život dostával svoju uniformitu riadením pápežom. Život na území našej vlasti dostával podobu iných európskych štátov určujúcich politický, ekonomický, spoločenský a kultúrny tón. Život v kláštore na Zobore sa vyvíjal ako v iných kláštorech benediktínov v západnej Európe. Mal svoju internú školu na prípravu duchovenstva a externú školu na prípravu neklerikov, kde sa vzdelávala šľachtická mládež, pripravovala na praktický život; učila sa obrábať pôdu, pestovať vinič na južnom a juhozápadnom svahu Zobora, stavat domy a pod.

Dorast duchovenstva na vonkajšiu mimo-kláštornú potrebu zaobstarával biskup v rámci svojej diecézy. Taka bola prax a právo. Po vyhnani Vichinga z Nitry koncom 9. storočia biskupstvo zaniklo. Obnovené bolo až okolo r. 1115 — 1116. Bola tu však zriadená kapitula, ktorá preberala niektoré povinnosti diecézy. Jednou z hlavných povinností bola výchova duchovenstva. Na to potrebovala primeranú inštitúciu nesúcu jej meno — kapitulská škola. Existenciu tejto školy nám dokazuje Zoborská listina z r. 1111 ako najstarší listinny originál na Slovensku, ktorý vznikol v Nitre a celým obsahom sa dotýka Nitry a územia Slovenska. Po obsahovej stránke je to záznam z riešenia sporu zo-

borského opátstva a kráľovských úradníkov o prijmetoch z mýtnych poplatkov, ktoré kláštoru daroval kráľ Stefan I. na začiatku 11. storočia čo v 12. stor. kráľovskí úradníci neuznávali. Na žiadosť zoborského opáta kráľ Koloman r. 1111 nechal prešetriť tento spor na mieste, kde vyše dvadsať svedkov — nitrianskych pamätníkov z radoch starých po predných, politicky a funkčne zodpovedných a dôveryhodných pracovníkov svedčilo o užívacom práve v prospech opátstva. Medzi svedčiacim duchovenstvom po dekanovi chrámu Lambertovi je na listine zapisaný „Willelmus grammaticus“. Titulom gramatika v stredoveku označovali predstaveného chrámovej školy.

Meno Willerma gramatika teda dokazuje existenciu kapitulskej školy v Nitre už v druhej polovici 11. storočia. Je to prvá dokázaťná škola v Nitre a na území Slovenska.

V Maurovej legende o Svoradovi a Benedikovi, najstaršej uhorskej legende (1064—1070), sa spomína zoborský kláštor. Kedy vznikol, bezpečne nevieme. Keď však zážime, že kráľ Štefan vládol v rokoch 997 až 1038 a Svorad prišiel z Poľska do Uhier r. 1003, vychádza, že zoborský kláštor jestvoval už na začiatku 11. storočia.

Na svoju dobu obe školy predstavovali stánky najvyššieho vzdelania v Nitre a na Slovensku. Širší rádius a zmysel pre praktický život mala pravdepodobne zoborská kláštorná škola, kym kapitulská bola úzko

Nitriansky hrad. Foto: archív

specifikovaná na prípravu svetského duchovstva.

Kláštor pre svoje ekonomicke a spoločenske postavenie sa stal dôveryhodným miestom (locus credibilis) a vybavoval administrativne, majetkoprávne a civilnoprávne záležitosti občanov.

Zoborská škola s kláštorom prekvitali do 13. storočia. Kláštor zanikol za opáta Mikuláša r. 1468, ktorý sa pridal na stranu ostrhomského arcibiskupa proti kráľovi Matejovi Korvinovi. Panovník daroval kláštor nitrianskemu biskupovi.

Osudy kapitulskej školy sa skomplikovali najmä po husitských a Jiskrových útokoch na Nitru a zvlášť sa formovali vplyvom humanizmu a renesancie. Škola sa svojím obsahom vzdelávania odklonila od pôvodného teologickejho kurzu a nitriansky mestský magistrat v nej presadzoval svoje pokrokové názory. Preto v protireformačnej dobe nitriansky biskup František Forgáč r. 1598 u jezuitov v Šali utvára základinu pre 12 klerikov na pretireformačné ciele diecézy. V 18. stor. kapitulská škola v duchu tereziánskych školských reformiem zaniká a nahradza ju mestské školstvo.

Na počiatkoch slovenských národných dejín Nitra sa zapisala zlatými písmenami tým, že utvárala podmienky pre vznik slovanskej vzdelanosti, prvého písma Slovanov, prvej slovanskej literatúry a stala pri prameňoch slovenčiny.

Ph. Dr. ŠTEFAN MILO, CSc.

ČESKÝ KANTOR A VLASTENEC

„Cech v Čechách málo co svým uměním pořídil, již z dávna příslovi jest. Má láška k české — k své mateřské řeči, neb má nejmilejší matka pouhá a pravá Češka byla a ve všem dobrém po česku mne vychovala — pravim má náklonnost k této řeči mne k tomu tálila, abych u ní dle možné schopnosti pracoval, a ji, této takměř zavržené a zanedbané bohužel! jak by možné bylo, opět k všímání dopomáhal.“

Z deníku J.J. Ryby

Jakub Jan Ryba (1765—1815) je postavou, v níž se téměř symbolicky setkávají přiznacné osudové a tvůrčí rysy našich kantorů. Ryba jako skladatel znamená vyvrcholení významné specificky české tradice kantorské hudby v 17. a 18. století, která se na vymezém poli chrámové hudby obracela především k lidovému posluchači a tím, že si udržela bezděky nejtěsnější kontakt z lidovou písni a lidu naopak zprostředkovala plynulý kontakt s vývojem hudby umělé, vytvořila spolehlivý základ pro vznik českého národního hudebního slohu.

Ale zároveň se v něm už projevuje člověk nové doby. Jako učitel i jako komponista se vřádil mezi ony nesčetné národní buditele, kteří vykonali nesmírnou, dnes už těžko změřitelnou vzdělávací, uvědomovací a osvětovou práci mezi obrovskými masami lidu na venkově v době počátku českého národního obrození a přispěli tak rozhodující měrou k duchovní, národní a nakonec sociální a politické emancipaci českého národa.

Ryba byl prvním autorem českých školních písniček a jedním z prvních pisatelů veršů pro děti. Neocenitelnou službu prokázal národnímu obrození svými pastorálními skladbami s českými texty. Skutečně nové cesty ukázal tím, že se jal jako první zhudebňovat verše Puchmajerovy básnické družiny, sotva vyšly, a tak položil základ k české umělé písni, která sehrála tak závažnou roli v organizaci českého společenského života.

Jeho hudební dílo je obrovské svým rozsahem. Roku 1801 napočítal Ryba 1083 vlastních skladeb. Jeho církevní hudba, která se nám díky četným opisům na různých kůrech zachovala v relativní či alespoň reprezentativní úplnosti, obnáší dnes 435 skladeb, z toho 16 velkých svátečních mší a 21 mší vánocních. Jeho světské kompozice se až na něčetné výjimky ztratily. Dlabač ve svém hudebním lexiku českých umělců z roku 1808 uvádí přes 1250 skladeb (menutů a jiných tančů, komorních skladeb, serénad, variací, zpěvohher a symfonii), ale nebyl to počet konečný.

Stěží chápeme, kdy to vše stačil napsat, protože známe jeho napjatý denní režim: vedle povinnosti regenschoriho a varhanika škola, kde zavedl tento rozvrh: 9—11 a 14—16 hod. výuka školním předmětům, 11—12 hod. učil schopnější žáky zpěvu, 16—18 hod. hudeb (na flétnu, klarinet, lesní roh, pikolu, housle, violoncello, klavír či varhany), a to do roku 1811 zdarma.

Jeho život byl krušný. Pocházel z kantorské rodiny a již zde dostal záhy dobrý hudební základ. S výpomoci strýce studoval na piaristickém gymnáziu v Praze. Již jako student se začal prosazovat skladatelsky i jako varhaník a snil tajně o muzikantské kariéře. Na žádost churavého otce nechal studia a nastoupil učitelskou dráhu. Od roku 1788 byl ustaven jako řídící učitel a regenschori v brdském Rožmitále pod Třemšínem, kde zůstal až do smrti.

Ryba byl vzdělanec, vynikající vysoko nad dobový kantorský průměr a převyšující rožmitálskou duchovní úroveň. Byl nadaný pedagog, přesvědčený stoupenec josefinismu, usilující o důstojné postavení školy a učitele

Rybovo české vlastenectví se probudilo až v důsledku učitelských zkušeností v průběhu devadesátých let — postupně začal veřejně pracovat pro uchování a prosazení češtiny a začal si i dopisovat s řadou předních českých pracovníků. Nyní i pro to trpěl v Rožmitále četná příkroří.

Ale — jak píše jeden z prvých Rybových životopisců, rožmitálský rodák Vincenc Biba, jehož otec byl Rybovým žákem — „pracoval daleko horlivě, o své zdraví málo a o zábavu naprostě nepečeš. Sotva že si k večeru vyšel do polí, kdež jej buď samotna, nebo s některým z jeho dítek bylo vidati. Bylo-li nepříznivé počasí, i tuto procházku na újmu svého zdraví zanedbával a ve školní světnici buď na housle hrával, nebo sedě na baseti hrával. Ač byl milovníkem společenského života a slušné zábavy, již často svým vtipem oživilo, vzdaloval se přece zvláště v pozdějších letech všech společnosti, ba i přátelský spolek, kdež se hudbou bavil, konečně opustil. Utrpená protivenství odnala mu důvěru v přátelství lidské, a přílišná práce při neustálém napnutí a boji podrážvala tělesné jeho zdraví. Nemoc od jater povstala brzy se u něho okázala a zvyšovala čím dál tím více přirozenou mu náchylnost k těžkomyslnosti; z té pak se vyvinovala a nad míru zmáhala citlivost pro každou urážku.“

V posledních letech byl Ryba v Rožmitále „pro svou báječnou chudobu a pro svou lásku k materštině za blázna pokládán,“ jak píše ve svých pamětech J.V. Frič, vnuček jediného věrného Rybova přítele až do posledních dnů, Němce Antonína Reisse, který se z úcty k příteli naučil dobře česky, nadchl se českou historií a dal své děti česky vychovat. Právě on to byl, kdo nalezl v podvečer 8. dubna 1815 na obvyklém místě přátelských schůzek v lese za vsí Voltuši svého přítele s hrdelem proříznutým bráťou, ale ještě živého — a se Senekovými spisy opodál.

Ryba vychoval řadu znamenitých žáků, pozdějších obrozenecckých pracovníků. Mezi jeho přímými potomky bylo několik lékařů a horlivých vlastenců, z nichž nejznámější byl MUDr. Josef Arnošt Ryba, oční lékař a chirurg, pozdější děkan pražské lékařské fakulty.

Národní divadlo v Praze uvedlo hru Josefa Boučka „Noc pastýřů“, jejímž námětem je život „zapadlého vlastence“ kantora Jakuba Ryby. Snímkem z tohoto představení ilustrujeme nás článek.

Starosta Ježek (M. Doležal) a Jakub Ryba (F.Němec)

Foto: archiv

JAN NERUDA

Zimní

V očích mně cos světélkuje,
lebkou mně to lehce cinká —
mojí duší náhle vane
mladá, bujná upomínka:

Jasný měsíc, rovná pole,
všude plno sněhu na nich,
a my v chrámu od půlnoci
na zvonivých jedem saních.

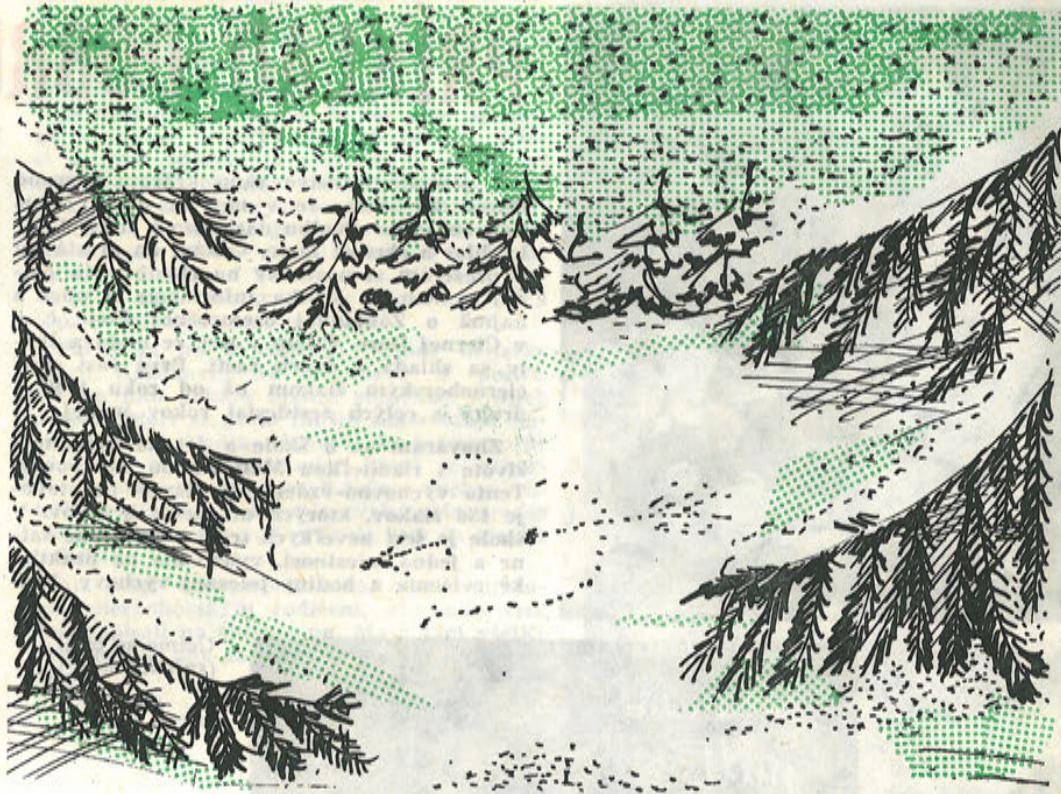
V huňaté své kožešině
vedle mne si dívka hoví —
teploučká jak letní vánek,
hezoučká jak dukát nový.

V chrámě jsem se na ni díval,
nosíkem jak v knize leží —
při modlitbě ve dřímotách,
při hubičkách teď tak svěží!

JULIUS LENKO

Zima v Starom Smokovci

Na štítoch biela, modrá na blankytye,
a dolu večné ľudské vlnobitie.

Kresba: Areta Fedaková

Cestou Slobody letia sane,
v nich tváre mrazom vyštípané.

Hra zvonkov. Hudba. Znie svadobný spev.
Fáč snehu padá z vetvy na vetev.

Na snehu kresba srdca blízko skaly.
Síp lásky prestrelil ho. Srdce žiali.

Sane a srdce. Svadobný spev. Mráz.
Zimná rozprávka. Biely zimný čas.

Zimná rozprávka. A v tom bielom čare
hmla — závoj smútku — padá na končiare.

SLOVNÍK ŽIVOTA (130)

NIEKTORÉ SPRÁVNE PREDLOŽKY A PREDLOŽKOVÉ SPOJENIA

VOČI (s 3. p.): voči rodičom, voči súrodencom, voči priateľom...

VĎAKA (s 3. p.): vďaka oslobodeniu, vašej pomoci, vďaka usilovnej práci...

NA (so 6. p.): vo väzbe: na jednej strane — na druhej strane (popri „z jednej strany — z druhej strany“)

ZA (s 2. p.): za starých čias za vlády kráľa Svätopluka, za tých podmienok (možno povedať aj: „popri“ alebo „pri“ týchto podmienkach... Správne sú výrazy: v porovnaní s vlaňajším výkonom, v prípade nepredvidaných okolností, s pomocou niekoho (napr. učiteľa), v pomere k poľnohospodárstvu, v dôsledku (následkom) povodní, pomocou strojového parku...

POESKY

SLOVENSKÝ

lazanki	fliačky (z cesta)
lazanki z szynką	šunkové fliačky
lažga	tulák
lažic	ložiť, túlať sa
lazička	kúpelňa
lazička	verejné kúpele
lazik	tulák; malé vo- jenské auto
lazikować	túlať sa
lažnia	kúpel', kúpele
lažčka	lúčka
centrala	telefónna
telefoniczna	ústredňa
lačník	vypínač, spínač (elektr.)

ČESKY

fličky (z těsta)
šunkové fličky
tulák
chodiť, toulat se
koupelna
veřejné lázně
tulák; malé vo- jenské auto
toulat se
lázeň, lázně
loučka
telefonní
ústředna
spínač, vypínač (elektr.)

ľačníkowy

ľačnie

ľačnosť

ľačny

ľačyčé

ľačne wyrazy

szacunku

ľaka

ľačkowy

ľačka

leb

lebek

lechtač

lezka

ľecina

leg

ligač

tulák

chodiť, toulat se

koupelna

veřejné lázně

tulák; malé vo-
jenské auto

toulat se

lázeň, lázně

loučka

telefonní

ústředna

spínač, vypínač
(elektr.)

spojkový

spolu

spojenie

spojujúci, celkový

spájať

končím s preja-
vom úcty

lúka

lúčeny

vážka (zool.)

hlava

hlavička

štěklít

slzička

zemlaková vňať

mokrad'

luhat

luhársky

vzlykať

darebák

šelmovský; darebácky

cučoriedka bahenná

byť

lodziový

logový olej

sezamový olej

natierať lojom

prášiť niekomu

chrábát

tukový nádor

lojový

spojkový

spolu

spojení

spojujúci, celkový

spojoval

končím s projevem

úcty

louka

luení

vážka

hlava

hlavička

lechtat

slzička

bramborová nat

bažinatá pole

lhát

lhářský

lkát

darebák

drebácky; chuligánský

vlochyně

lodyha

člunový

sezamový olej

natirat lojem

někoho

bít

tukový nádor

lojový

PRÍKLAD DOBREJ PRÁCE

V jesenné mrazivé ráno kráčam Ciernou Horou ku škole. Je v nej na podiv ticho. Len občas na chodbe dochádza z tried dajaký hlas a škripot lavíc. Čakám na prestávku a prezerám si nástennky na chodbe. Na jednej z nich je krátka informácia o obci a najmä o Základnej osmročnej škole č. 2 v Ciernej Hore. Citam v nej, že budova školy sa skladá z dvoch časti. Prvá časť slúži čiernochorským žiakom už od roku 1906 a druhá o celých šesdesiat rokov menej.

Zhováram sa o škole a jej každodenom živote s riaditeľkou Małgorzatou Trzopovou. Tento výchovno-vzdelávací stánok navštievuje 156 žiakov, ktorých učí desať učiteľov. V škole je šest neveľkých tried, v suteréne šatne a jedna miestnosť, využívaná na praktické cvičenia a hodiny telesnej výchovy. Naj-

Učíme sa čítať.
(snímka hore)

— Budem predavačou?

viac tu pocitujú nedostatok rôznej telocvične a školskej klubovne. Chýbajú tiež pracovne a aspoň jedna miestnosť pre žiakov predškolskej výchovy, nehovoriac o kanalizácii. Učebné a audiovizuálne pomôcky sú často nevyužívané pre nedostatok miestnosti a školského zariadenia. Če zimu je v škole zavedené regeneračné stravovanie pre všetkých žiakov, hoci s niektorými deťmi sú problémy.

„Máme výbornú spoluprácu s rodími“ — hovorí riaditeľka Małgorzata Trzopová. „Učiteľský kolektív vytvára milé ovzdušie. Nemáme žiadne výchovné problémy so žiakmi. Myslím si, že je to veľmi dôležité pri našej pedagogickej práci. Tento školský rok veľa času venujeme najmä práci s nadanými deťmi. Organizujeme pre našich žiakov rôzne podujatia — stretnutia s hercami, vlastivedné výlety, vychádzky do kina či divadla, diskotéky, stromčekovú zábavu a iné. Žiaci sa zúčastňujú rôznych olympiád a gminných súťaží, kde sa vždy dobre umiestnia.“

Ziaci zo starších tried pišu kroniku o škole, jej úspechoch. Kronika je skutočne zaujímavá. V škole pružne pôsobia záujmové krúžky, najmä turistický, výtvarný a matematický. Školské slávnosti vždy spestria svojím vystúpením tanecný súbor. Tento rok plánujú obnoviť školu a spolu s hasičmi zaviesť vodovod.

Najviac ma zaujíma vyučovanie slovenského jazyka v tejto škole. S touto otázkou sa obraciame na učiteľku slovenčiny Máriu Kriškovú, ktorá tento predmet učí v Ciernej Hore už šesť rok. Materinský jazyk sa tu učí 37 žiakov od druhej do ôsmej triedy, tri hodiny v týždni na prvej alebo poslednej hodine. Učiteľka Mária Krišková mi povedala, že základné pomôcky má, ale chýbajú jej príručky gramatiky, slovníky, pravidlá slovenského pravopisu. Má aj mälo detských slovenských časopisov a knižiek pre najmladšie deti, ktoré prichádzajú z Matice slovenskej. V mene školy a žiakov ďakuje Matice slovenskej za túto pomoc.

Prestávka sa skončila a učiteľka Mária Krišková ma pozýva na hodinu slovenčiny v

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

ÚNOR — FEBRUÁR

1.II.1946. Byla vyhlásená Maďarská lidová republika.

1.—20.II.1945. I. polská armáda pod velením divizního generála Stanisława Popławského ve složení vojsk severného křídla 1. běloruského frontu maršala Georgije K. Žukova prolomila německou obranu na Pomorském valu. Tato bitva byla jednou z nejkrvavějších, které svedli polští vojáci ve II. světové válce.

2.II.1926. Ve Stavovském divadle v Praze byla poprvé uvedena na scénu první česká opera Dráteník od hudebního skladatele Františka Skroupa. Z podnětu skladatele libreto napsal básník Josef Krasoslav Chmelenský. To společné dílo, opera ve dvou dějstvích z měšťanského prostředí, umělecky složitá skladba, se setkala s nadšeným přijetím české kritiky a veřejnosti. Skladatel osobně ztvárnil hlavní roli.

2.II.1943. Mezi Donem a Volhou v oblasti Stalingradu skončila jedna z největších a rozhodujících bitev druhé světové války, která trvala od 17. července 1942 a likvidovala 330 tisíc příslušníků seskupení německých armád maršala Pauluse.

4.II.1746. V Merevčovězne na Volyni se narodil Tadeusz Kościuszko, vůdce národné osvobozeneckeho povstání v Polsku roku 1794,

hrdina polského národného osvobozeneckeho boje proti carským uchvatitelům, účastník bojů za svobodu severoamerických států (zemrel 5.X.1817 v Soluře — Svýcarsko; pohřben na Wawelu).

4.—11.II.1945. V Jaltě na Krymu se konala jedna z nejdůležitějších spojeneckých konferencí druhé světové války. Představitelé tří mocností, Stalin, Roosevelt a Churchill v doprovodu ministra zahraničí Molotova, Stettiniuse a Edena a dalších osobností, projednávali problémy velkého významu pro poválečné vztahy ve světě. Jednalo se o počítání boje s fašistickou III. říší až do její bezpodmínečné kapitulace a o okupaci Německa ve čtyřech zvláštních zónách spojených s Francií, uznanou za čtvrtou mocnost, jakož i o válce na Pacifiku, asijských problémech a účasti SSSR ve válce s Japonskem; byly dohodnutý některé otázky činnosti budoucí Organizace spojených národů. Byla rovněž přijata rozhodnutí týkající se Polska, především jeho hranic a nepopiratelného práva na prastará polská území nad Baltem a Odrou.

4.II.1961. V Angole vypuklo povstání proti portugalské kolonizační vládě, zakončené dne 11.XI.1975 vyhlásením nezávislého státu — Angolské lidové republiky.

5.II.1942. V uralském městě Buzuluku v SSSR vznikl 1. československý samostatný

prapor pod velením podplukovníka Ludvíka Svobody, pozdějšího prezidenta ČSSR. Prapor se po své první bitvě o Sokolovo u Charкова (8.—13.III.1943) vyvinul v 1. čsl. samostatnou brigádu. Po dalších bojích o Kyjev a potom o Bílou Cerkev na Ukrajině se brigáda stala základem 1. čsl. armádního sboru v SSSR, utvořeného 10. dubna 1944.

9.II.1796. V Brezové pod Bradlem se narodil Samuel Jurkovič, významný slovenský vlastenecký a národní buditel, významný pedagog, zakladatel prvního družstva na evropské pevnině s řádnými stanovami. Psal učebnice pro slovenské venkovské školy a stál v popředí při zakládání čtenářských spolků a knižnic. Roku 1841 založil Slovenské národní divadlo nitrianske, které bylo dlouho vůrem pro rozvíjející se slovenské ochotnictví (zemrel 13.VII.1873 v Brezové).

9.II.1881. V Petrohradě zemrel Fjodor N. Dostojevskij, významný ruský realistický spisovatel světového jména (nar. 11.XI.1821 v Moskvě).

11.II.1971. V Moskvě, Washington a Londýne byla podepsána dohoda o zákazu umisťování na dnech moří a oceánu nukleárnych zbraní a jiných druhů zbraní hromadného ničení.

12.II.1866. V Dolním Kubíně se narodil Ladislav Nádaši-Jége, jeden z nejvýznamnej-

najmladšej skupine so žiakmi z druhej a tretej triedy. Žiaci pekne zdavia, ale vidno, že sú prekvapení mojou návštavou. Zo začiatku sú akysi nesvoji. Rýchlo však na to zabúdajú. Téma dnešnej hodiny znala: OBCHOD. Najprv deti opakujú látku z predošlých hodín. Učiteľka sa ich pýta, aké poznajú ovocie, farby a čo majú doma v byte. Skoro všetci sa hľásia k odpovedi. Pomaly, ale zreteľne opakujú jednotlivé slovíčka. Samozrejme, nie je to vždy najlepšie s výslovostou, ale hned opakujú správne za učiteľkou. Počas odpovedí ich učiteľka nútia rozmyšľať a snažila sa im pomôcť vedením otázkami.

Po malom skúšaní, žiaci otvorili svoje šlabikáre a všetci nahlas čítali o tom, ako sa kedysi nakupovalo. Učiteľka im napísala patrén slovíčka na tabuli, ktoré potom prepisovali do zošitov. Keď už trochu ovládli obchodné pojmy, začala sa hra žiakov na obchod. Janko sa stal predavačom a Anička zákazníčkou. Bol pult, tovar, vrecká, peniaze (samozrejme papierové), pokladňa atď. Ten-to žiacky obchod bol veľmi vážny a nákup prebiehal ako v normálnom obchode. Pozorovala som žiakov, ako sa s veľkym záujmom a radostou učia novú látku. V triede bolo veľmi príjemné ovzdušie. Medzitým som si prelistovala niekoľko zošitov a všimla som si, že skoro na každej hodine dostávajú známky. Niektorí mali vzorné zošity, v kto-

rých boli aj cifrované jednotky. Na záver hodiny mi žiaci zarecitovali báseň. Dozvedela som sa tiež, že radi chodia na slovenčinu a pačia sa im časopisy a knížky, ktoré dostávajú od svojej učiteľky.

„S výsledkami mojich žiakov som spokojná“ — hovorí učiteľka Mária Krišiková. „Žiaci sa radi zúčastňujú recitačných súťaží, aj keď nie vždy obsadia popredné miesta. Najviac ma trápi ich výslovnosť spoluuhlásky „I“ — (bolo). Spravidla ju výslovujú ako mäkkú spoluuhlásku „I“ — (bolo). Skúšam všelijaké spôsoby, ale zatiaľ bezvýsledne. Neviem, preto je to tak, lebo pred pár rokmi som sa s tým problémom nestretávala.“

Páčili sa mi vyučovacie metódy učiteľky Márie Krišikovej. Sú zaujímavé a pestré. Vďaka nim dokáže upútať pozornosť svojich žiakov, ktorí si preto ľahšie zapamätajú nové slovíčka. Vedia už veľa. Je to nesporne zásluhou Márie Krišikovej, ktorá je výborným pedagógom a zároveň dobrou vychovávačkou mladého pokolenia. Nebola to predsa ukážková hodina, ved v škole som sa zjavila nečakane.

Na záver len pripomienka, ktorú adresujem čiernochorským rodičom, aby ešte viac deti zapísali na slovenčinu. Majú tam všetky podmienky, aby sa dobre naučili materinský jazyk.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

— Dostanem jednotku?

Kto vie, nech sa hľasi.

... s kriticko-realistickej spisovateľu slovenskej literatúry. Pôsobil na rodiné Oravé ako lekár a prožil tam skoro celý život (zemrel 2.VIII.1940 v Dolnom Kubině).

12.II.1941. V noci na 13. úmora gestapo odhalilo a zatklo členy ilegálneho ústredného výboru Komunistické strany Československa a řadu vedoucích funkcionárov ilegálnej stranické organizace. Zachránil se jediný člen ústredného vedení, Jan Zika, ktorému nerozložil postupne seskupilo nové vedenie strany. Julius Fučík v Reportáži psané na oprátecku napsal: „...Rána zasazená stranečnou v únoru byla stále živá a nikdy se nezacecilila docela. Všechna spojení byla přetrhána, někde padly celé úseky, jinde celé organizace, celé závody, ba i celé kraje byly po měsíce izolovány, než bylo navázáno spojení, a museli jsme se spojovat, že se jim dostane do rukou alespoň ústřední list, aby se jim řídily.“

Nebylo bytů — nemohli jsme použít bytů dřívějších, protože mohly být stále ještě ohroženy — nebylo z počátku peněz, zásobování jídlem bylo velmi ztíženo, mnoho věcí bylo nutno začít znova...“

14.II.1946. První poválečné sčítání lidu ukázalo, že Polsko mělo toho dne 23 929 757 obyvatel.

15.II.1945. Pravobřežní část Varšavy Praha se stala prozatímním sídlem vlády PLR, ktorá se prestěhovala z Lublina.

17.II.1856. V Paříži zemrel Heinrich Heine, nemecký básnik, prozaik, dramatik a eseista, predevším však průkopník poezie spjaté s revolučním hnutím (nar. 13.XII.1797 v Düsseldorfu).

21.II.1846. V Ostředku u Benešova se narodil Svatopluk Čech, jeden z největších českých básníků a spisovatelů minulého století. Jeho dílo patří k pokladům českého národního písemnictví a potvrzuje heslo básníka: „Jménem, srdcem stejně Čech“ (zemrel 23. II.1908 v Praze).

22.II.1471. V Praze zemrel Jan Rokycana, významný činitel husitského hnutí a politik, jeden z hlavních husitských ideologů, arcibiskup pražský; po smrti mistra Jana Husa stál v čele kališnického hnutí; rektor univerzity v Praze (nar. kolem r. 1397 v rodině rokycanského kováře).

22.II. — 3.III.1846. V dlouhém řetězu národně osvobozených bojů polského národa v Krakově a jeho okolí vypuklo povstání proti rakouské nadvládě. Rakouská vojska opustila město. Byla utvořena Národní vláda, která vyhlásila manifest vyzývající polský národ k boji a oznamující radikální společenské reformy: srovnání stavů, zrušení poddanství a odevzdání půdy povstalcům — bezzemkům. Po porážce v bitvě u Gdowa (26.II.) a smrti faktického vůdce povstání Edwarda Dębowského povstání upadlo. Ačkoliv trvalo krátce, přece sehrálo důležitou úlohu v dě-

jinách Polska v 19. století a bylo vysoko oceněno Karlem Marxem a Bedřichem Engelsem.

23.II.1918. U Narvi a Pskova nově vzniklé sovětské ozbrojené síly dělnicko-rolnické Rudé armády svedly první vítěznou bitvu s ofenzívou německých a rakouských vojsk, útočících na Petrohrad (Leningrad), tehdejší hlavní město revolučního Ruska. V minulých letech vojáci Sovětské armády mnohokrát museli bojovat s různými útočníky. Z těchto bojů vycházeli jako vítězi. Největší vítězství vybojovaly sovětské ozbrojené sily ve druhé světové válce, v níž přinesly obrovský příspěvek k porážce fašistického Německa. Dnes v bratrském spojenectví v rámci Varšavské smlouvy spolu s armádami dalších socialistických zemí střeží mír a bezpečnost, vymoženosti socialismu.

25.II.1948. Vítězstvím československého pracujícího lidu skončila vládní krize v Československu, kterou završil boj s reakcí o charakter republiky, jakož i přechod od národně demokratické revoluce k revoluci socialistické. Krize, kterou vyvolali 29. února reakční ministři, měla umožnit návrat Československa k kapitalismu. Avšak mohutné stávky a manifestace pracujících přinutily prezidenta Edvarda Beneše přijmout demisi reakčních ministřů a jmenovat novou vládu obrozené Národní fronty Čechů a Slováků pod vedením KSC v čele s Klementem Gottwaldem.

O ŽIVOTE A KSSČaS

Hasičský dom v Novej Belej bol už tretí raz dejiskom výročnej porady aktív KSSČaS a dopisovateľov i spolupracovníkov Života, ktorá sa konala 20. októbra m.r. za účasti skoro sto krajanov zo Spiša, Oravy a iných stredisk našej organizácie.

Porada Života, ktorej predsedal šéfredaktor Adam Chalupec, mala — ako každý rok — pracovný ráz a bola venovaná najzávažnejším otázkam nášho krajanského časopisu. Jednou z nich bolo rozšírenie propagácie Života a zabezpečenie jeho čitateľskej základne na rok 1986. Túto zodpovednú úlohu obetavo plni od prvých dní nášho časopisu podnes predovšetkým krajanský aktív miestnych skupín. Za ich obetavosť patri im veľké uznanie a vdaka.

Výsledky vlaňajšej súťaže v získavaní predplatiteľov Života ešte raz dokázali, že na krajanský aktív, ktorý zabezpečil základný náklad, sa možno vždy spoľahnúť. Preto nebudete od veci poznámeni, že najaktivnejší účastníci súťaže obdržali v Novej Belej hodnotné odmeny. Jednako — ako sa na porade konštatovalo — existujú v tomto smere ešte veľké rezervy, najmä na Orave, kde možno a treba čitateľskú základňu aspoň zdvojnásobiť.

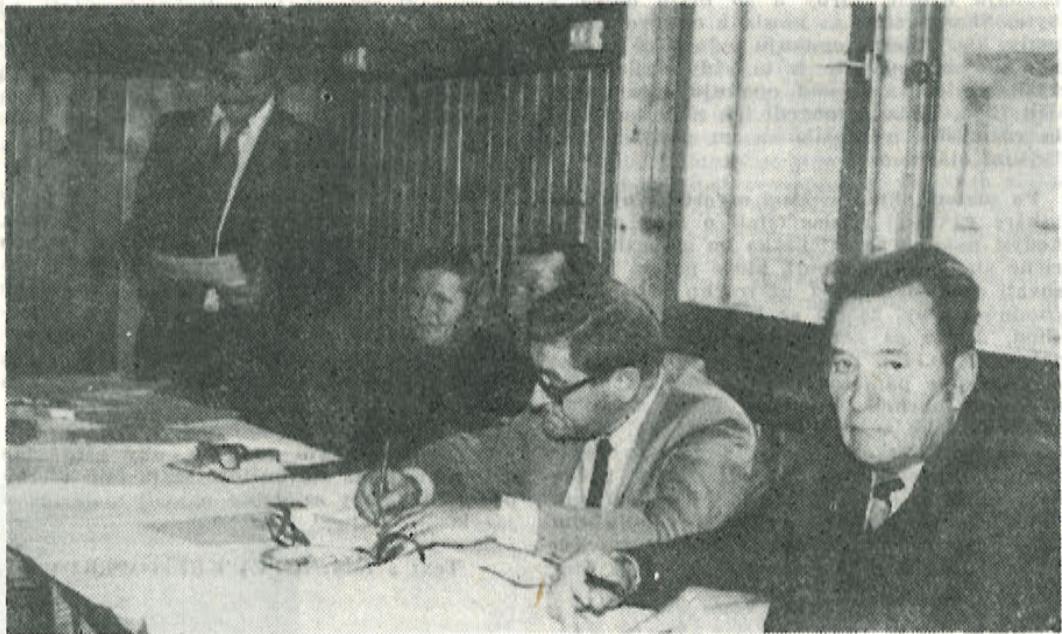
Významná a zodpovedná úloha spočíva na volených dopisovateľoch Života, ktorých povinnosťou je bežne informovať o krajanskom, ale aj všeobecnom dianí vo svojich obciach. Na takéto správy čaká totiž väčšina čitateľov. Preto výbory MS — v čom sa zhodili účastníci porady — mali by bežne kontrolovať prácu svojich dopisovateľov, aby každá udalosť a podujatie našli svoj odraz na stránkach nášho časopisu. Aktivizáciu dopisovateľov slúži i každoročná súťaž Života O zlaté pero s hodnotnými cenami (zoznam laureátov za rok 1985 sme uviedli v č. 11/85 na str. 20).

Citateľská obec je vcelku spokojná s obsahovou a grafickou stránkou Života. Jedinou, znepokojujúcou vecou, — na čo poukazovali viacerí účastníci porady, — je naďalej oneskorené vychádzanie časopisu, ktoré žiadali bezpodmienečne odstrániť. Od redakcie: v posledných mesiacoch tlačiareň zvýšila tempo práce a oneskorenie sa badateľne zmienilo. Tak napr. v novembri bolo vytlačené októbrové a novembrové číslo, naproti tomu decembrové číslo bolo vytlačené už 15. decembra. Dúfame, že tlačiareň udrží také pracovné tempo aj tento rok.

III. PLÉNUM ÚV KSSČaS

V ten istý deň sa v Novej Belej uskutočnilo taktiež III. plenárne zasadanie ústredného výboru KSSČaS na ktorom boli pritomni všetci účastníci porady. Viedol ho podpredseda UV Alojz Sperlák. Účastníci zasadania sa oboznámili s prípomienkami Spoločensko-administratívneho oddelenia Mestského úradu v Královej na stanovám našej organizácie, ktoré po ich prediskutovaní schválili. Nové stanovy so všetkymi úpravami majú byť vytlačené v Živote. Veľa pozornosti venovali tiež otázky sídla ÚV v Královej, ktorá sa tiahne už niekoľko rokov. V súvislosti s tým rozhodne žiadali, aby krakovské stranice a administratívne orgány definitívne a čo najskôr vyriešili tento problém. Ústredný výbor prijal zároveň niektoré organizačné opatrenia, ktoré majú prispieť k zlepšeniu krajanskej práce od ÚV po MS a dôslednému plneniu rozhodnutí VII. zjazdu našej Spoločnosti.

V širokej diskusii na porade a zasadani UV prehovorilo vyše dvadsať krajanov. Popri otázke sídla ÚV dominovali v nej také problémy ako vyučovanie slovenčiny na školách, dvojjazyčné tabule, ďalšie možnosti štúdia

Za predsedníckym stolom na porade v Novej Belej (sprava): A. Šperlák, Adam Chalupec, František Kurnát, Viktória Smrečáková a Ján Spernoga (počas prejavu)

krajanskej mládeže na Slovensku, obmedzovanie pracovných príležitostí pre krajanov zo Spiša a Oravy pracujúcich v ČSSR a ďalšie. Výňatky z diskusie uverejňujeme vedľa.

Veľmi milým momentom bolo vystúpenie laureátky recitačnej súťaže Bohuslavky Šperlá-

kovej z Jablonky, ktorá prišla pozdraviť účastníkov porady peknou recitáciou slovenskej poézie a za svoj prednes zožala vrelý potlesk.

JÁN SPERNOGA

HLASY Z PORADY A ZASADANIA ÚV

ANNA MAČIČÁKOVÁ z Jurgova

Zaujímalo by ma, či už je vyriešená otázka sídla ÚV a dokedy ešte budeme na to čakať?

Naša Spoločnosť by mala urobiť všetko, aby krajanská mládež mala naďalej možnosť študovať na stredných a vysokých školách na Slovensku.

Vrátim sa ešte k oneskorenému vychádzaniu Života. Ja roznášam časopis našim čitateľom a každému z nich musím vysvetľovať, prečo dochádza k oneskoreniu. Ludia čakajú na Život s veľkou netrpezlivosťou, aby si mohli v ňom prečítať všetky zaujímavosti. A treba povedať, že ho radi čítajú. Preto treba urobiť všetko aby s tým už neboli problémy.

BRONISLAV KNAPČÍK z Mikoľova

Miestna skupina KSSČaS na Sliezsku je veľmi mladá, pôsobi iba 6 rokov. Najhoršie boli začiatky, tzn. združili prvých desiatich členov. Dnes sa už úspešne rozvíja a na každej schôdze prijíname nových členov. Verím, že budeme mať aj sto členov, len sa musia zmeniť podmienky v našej činnosti. Chceme mať vlastnú, ozajstnú klubovnu. Už skoro rok čakáme na legitimácie pre novoprijatých členov. Naša miestna skupina je schopná už dnes vypracovať vlastné príjmy. Podobné prostriedky mal by vypracovať aj ostatné miestne skupiny, ktoré majú predsa viac skúseností.

Témou rozhovoru krajanov zo Spiša boli iste otázky Spoločnosti. Na snímke zľava): J. Čongva, V. Krištofek a J. Petrášek.

EUGENT KOTT z Dolnej Zubrice

Orava bola po vojne veľmi zničená. Z týchto povojnových zničení sme ju vyzdvihli našou usilovnou prácou, ale aj vďaka tomu, že naši spoluobyvatelia mali možnosť pracovať na Slovensku. Okrem toho Spiš a Orava sú chudobné oblasti a tunajší ľudia si zasluhujú, aby boli vo väčšom počte zamestnaní na Slovensku. Naša národnostná menšina si tak tiež zaslúžila mať také podmienky, aké majú Poliaci v Československu, teda o.i. pekné kultúrne domy, poriadne sídla svojich výborov a nestretávajú sa s takými problémami, s akými sa boríme my.

JOZEF GRONSKÝ z Nedece

Chcel by som ešte raz povedať o dvojazycných nápisoch na obchodoch. U nás v Nedeči ešte doposiaľ nie sú všade vyvesené. Hovoríme o tom skoro na každej schôdzi, výsledky však nie sú skoro žiadne.

JOZEF ČONGVA v Katovic

Zaviazali sme sa pred rokom, že sa bude me staral o pracovné podmienky našich krajanov pracujúcich v zahraničí a najmä na Slovensku. Ide najmä o ľudí, ktorí pochádzajú z trojuholníka Repiska, Čierna Hora, Jurgov, aby neboli prepúšťaní z práce bez žiadnej príčiny, respektívne, aby vrátili pripustky tým, ktorým skôr zobraли. Aby sa okruh zamestnaných na Slovensku nezužoval. Urobili sme niečo pre týchto krajanov?

Celá táto záleženosť má historické korene, najmä v krakovských zmluvách z r. 1924, ktoré boli potom zopakované v medzištátejnej dohode, ku ktorej boli pripojené protokoly z 10. marca 1947. Problém je podľa mňa v tom, že sa nedodržiava túto zmluvu, najmä jej vykonávacie nariadenia. Ide tu predovšetkým o Úrad pre zamestnanie v Novom Sáčku. Keby som mal poradiť, tak zdá sa mi, že vedenie ÚV by sa malo s nimi stretnúť a nejak tú vec dojednať.

FRANTIŠEK KURNÁT z Novej Belej

Veľmi dôležitá je otázka širších pracovných možností našich krajanov na Slovensku. Počújeme, že na Slovensku pracujú ľudia z okolia Krakova a ďalších miest, prečo by teda nemohli vo väčšom počte pracovať naši krajania. Či nemáme také isté práva, ako ostatní poľskí občania? Sme Slováci, avšak poľskí občania. Teda naši krajania zo Spiša a Oravy by mali mať väčšie možnosti pracovať na Slovensku.

ALOJZ BUGAJSKÝ z Jablonky

Nám, Slovákom, by mala prislúchať aspoň raz za rok pripustka, aby sme mohli navštiviť rodiny a svoju starú vlast. Takéto návštavy sú potrebné, aby sme s vlastou mali stály kontakt a nezabúdli na ňu.

Na porade v Novej Belej sa sice hovorilo, že v januárovom čísle Života uverejnime platné predpisy tykajúce sa cestovania do ČSSR. Žiaľ, tieto materiály sme na čas nemali, preto ich uverejnime v nasledujúcich číslach. — red.

FRANTIŠEK HARKABUZ z Harkabuza

Chcel by som navrhnuť, aby sme na naše zasadanie pozvali predstaviteľa Úradu pre zamestnanie z Nového Sáčka. Mohol by sa s nami konkrétnie pozohľadovať a vypočuť hlasu krajanov zo Spiša a Oravy o tom, aké majú názory na pracovné príležitosti na Slovensku.

Navrhoval by som tiež, že keď sa na voľacom uznesieme, aby sme vždy niekoho z členov ÚV zaviazali túto vec vybaviť a predložiť krajanom na nasledujúcom zasadnutí.

Divadelné prehliadky by sme mali organizovať v marci alebo aprili a nie v novembri, keďže na jeseň ešte niesu času na načvičenie divadelnej hry. Cez zimu by sme mohli pracovať a na jarnú prehliadku by prišlo viacero divadelných krúžkov.

ANDREJ SKUPÍN z Novej Belej

Spiš a Orava sú administratívne príliš rozstrešene, naše obce patria totiž k mnohým gminám napr. Durštin, Krempachy a Nová Bela patria ku gmine Nový Targ. Máme sice ústavné právo na sebarealizáciu, ale chceli by sme, aby sa to uskutočňovalo v rámci jednej oravskej a jednej spišskej gminy.

Prednedávnom sa konali voľby do Sejmu, ktorých sa zúčastnili skoro všetci krajania slovenskej národnosti. Dúfajme, že novozvolení poslanci nám pomôžu pri realizácii našich požiadaviek.

FRANTIŠEK KOVALČÍK z Krempach

Hovoríme o pracovných príležitostach našich krajanov na Slovensku. Prečítam vám úryvok článku Elžbiety Borekovej, ktorý sa o nás ukázal v Dzienniku Polskom:

„Nowak pracuje v gumární v NZKP v Nowom Targu. A, úprimne povedané, má už toho dosť. Lebo pravda je taká, že zarába veľmi veľa a predsa má 14 bratrancov na slovenskej strane a keby chcel, to tak ako veľa Spišiakov tiež by tam mohol pracovať. Ale jemu sa neveľmi páči, keď niekoľko každú chvíľu mení svoju kožu. Lebo ako to vyzerá? Vo všedný deň oni sú Poliakmi, ale keď ide o prácu za hranicou, všetci jednotne sa robia Slováci. On už tomu nerozumie.“

Takto o nás Slovákok hovorí dotyčný Nowak. Všetci však vieme, že to nie je pravda, ved z Krempach pracujú na Slovensku iba 4 osoby. Keď si však článok prečítajú ľudia spozna Podhalia, tak si budú myslieť, že je to skutočne tak, ako piše redaktorka. Preto, aby sa autorka na vlastné oči presvedčila ako to vskutku je, robíme s ňou stretnutie. (Stretnutie sa uskutočnilo 28. októbra — red.)

AUGUSTÍN ANDRAŠÁK z Jablonky

Otázky našich národnostných menšín mají by sa nájsť v medzištátejnej dohode s Československom. Musíme sa dožadovať, aby sme v tejto dohode mali svoje trvalé miesto, a aby v nej boli zohľadnené naše požiadavky a práva na rozvíjanie svojich národných kultúr.

JAN HALAČ z Jablonky

Na Zjazde KSSČaS v Krakove sa konstatovalo, že máme asi 14 klubovní na Orave. Na tom sa však skončilo. Nepíše sa ani nehovorí o tom, u koho sa klubovňa v danej obci nachádza a ako pracuje. Ja viem, že napríklad v Malej Lipnici sa v klubovni

schádzajú, nacvičujú, že pôsobi súbor, ktorý vystúpil v Detve. Piše sa však o tom skromne. Nebolo by možné túto našu prácu oživiť. Zdá sa mi, že by bolo treba začať práve od týchto kultúrnych miestností.

Pokiaľ ide o výlety pre školskú mládež, chceli sme to skúsiť na základe výmeny so školou na Slovensku. Bol som na UV v Krakove, kde sme napísali list na narodený výbor v Dolnom Kubine, aby pomohli sprostredkovať nejakú školu, s ktorou by sme mohli spolupracovať. Tzn. každý školský rok by sa končil vzájomným zájazdom. Naše deti by pozvali k nám ich žiakov a opačne. Prešlo však päť mesiacov a výsledok bol taký, že na výlet na Slovensko išla jedna trieda zo školy s poľským vyučovacím jazykom.

Recitačné súťaže sa končia na Orave a končia na Spiši. Navrhoval by som UV, aby ich rozšíril, tzn. aby naši žiaci mohli ísť recitať do Kubina alebo do Popradu.

JOZEF GRIBĀČ z Podvylka

Chcel som informovať učiteľov slovenského jazyka, že do školy č. 2 v Podvylku prišli knihy na vyučovanie slovenčiny. Učitelia mali by ich čo najskôr vyzdvihnúť, lebo nie je miesto na ich uskladňovanie. Hovoríme o tom nielen preto, aby sa potom nerozprávalo o nedostatku učebníček, ale aj preto, že v tomto školskom roku sa bude konať zo slovenčiny olympiáda a recitačná súťaž.

ALOJZ ŠPERLÁK z Jablonky

Ustredný výbor našej organizácie by mal vynaložiť všetko úsilie, aby sme získali všetky pridelené miestnosti na sídlo našej Spoločnosti v Krakove. Vedľa tátoto otázky sa táhá už tri roky. Treba intervenovať na ústredných orgánoch štátnej správy, aby sme to sídlo konečne mali.

FRANTIŠEK ŠOLTYS z Vyšných Lapšov

Pri obmedzení finančných prostriedkov na našu činnosť mali by sme sa značiť zvyšovať vlastné príjmy. Mala by sa o to starať každá miestna skupina podľa svojich možností. Veľmi dôležitá je taktiež otázka členských príspevkov. Ide o to, aby miestne skupiny pri konci každého roka dodržiaval terčin, keď sa majú rozpočítať z členských príspevkov. Keď sa nám to podarí, budeme mať argument žiadajú o zvýšenie dotácií na našu činnosť.

Krajania z Oravy akisté diskutovali o tom, ako zvýšiť predplatné Života vo svojich obciach. Na snímke (sprava): Fr. Harkabuz, J. Švienek, A. Bugajský a J. Pastorek. Snímky: D. Surma

Božena Němcová

BABIČKA

(7)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Druhý den před polednem vyhrnula se babička s dětmi ze dveří.

„Ať se mi slušně chováte,“ přikazovala matka, přes práh je vyprovázejíc: „ať mi v zámku na nic nesaháte a paní kněžně pěkně ruku polibte.“

„Vždyť my to nějak spravíme,“ ujišťovala babička.

Děti byly jako kvíti a babička také měla sváteční oblek; mezulásku hřebíčkové barvy, bílý fértoch jako led, damaškový kabátek oblakové barvy, čepec s holubičkou, na krku granáty s tolarem. (...)

V kněžnině kabinetu byly čalouny světlouzeňé, zlatem protkávané, též takové byly záclony u dveří a u jediného okna, jež skoro tak velké bylo jako dveře. Po zdech viselo mnoho větších i menších obrazů, představující naskrz jen podobizny. V rohu jednoduchý, ale velmi výkuseň pracovaný psací stůl. U stolu v lenošce tmavozeleným aksamitem potažené seděla kněžna v bílém ranním obliku. Právě odložila pár z ruky, když babička s vnučaty do dveří vstoupila. „Pochvalen buď Ježíš Kristus!“ pozdravila uctivě se poklonic. „Na věky! Vitám tě, stařenko, i s dětmi!“ odpověděla kněžna. Děti byly všecky omámeny, ale babička na ně mrkla a hned šly políbit paní kněžně ruku. Ona je políbila na čelo a pokynuvší na krásné sedátko, aksamitem potažené, zlatými třásněmi zdobené, zvala babičku, aby se posadila. „Děkuju, milostivá paní, nejsem ustálá,“ upejpala se babička, a to jen proto, že bála se na sesličku se posadit, aby s ní neujeila nebo se neprobořila. Paní kněžna ale určitě pobídla: „Sedni jen, stařenko!“ a babička prostřevší bílou plachetku přes sesli, opatrně sedla říkouc: „Abychom neodnesly milostivé paní spánek.“

Děti stály jako pěny, oči jejich ale skákaly s jedně věci na druhou; kněžna se na ně podívala a s úsměchem ptala se jich: „Libi se vám zde?“ „Ano,“ pokynuly všecky najednou. „Což je o to, tém by se tu hezky rejdiло a nedaly by se prosit, aby zde ostaly,“ pravila babička. „A tobě by se tu nechtělo libit?“ ptala se kněžna babičky. „Je tu jako v nebi, ale bydlet bych tu přece nechtěla,“ zakroutila hlavou babička. „A proč ne?“ tázala se kněžna s podivením. „A co bych tu dělala? Hospodářství nemáte, s peřím ani s kolovratem bych se tu rozložit nemohla, co bych si tu počala?“ „A nechtěla bys bezstarostně žít a na stará léta si pohovět?“ „Však to bude dřív než dle, že bude slunce nad moji hlavu vycházet a zacházet a já budu bezstarostně spát. Dokud ale žiju

a Pánbůh mi zdraví poprává, náleží, abych pracovala. Lenoch je darmo drahý,“ pravila babička. Vtom rozhrnula bílá ručka těžkou záclonu u dveří a mezi ní se objevila rozkošná tvář mladého děvčete, ovinutá světlokaštanovými pletenci. „Smím?“ ptala se hodným hlasem. „Jen dále, Hortensie, najdeš milou společnost,“ odpověděla kněžna.

Do kabinetu vstoupila komtesa Hortensie, schovanka to kněžnina, jak se povídalo; postava její byla štíhlá, nevyvinuta ještě. Oděna byla v jednoduchý bílý šat, slaměný klobouk kulatý nesla si na ruce, kytičky růží držela v hrsti. „Ach, jaké roztomilé dětičky!“ zvolala; „zajistě to jsou Proškovic, od nichž jsi mi přinesla ty dobré jahody?“ Kněžna přisvědčila. Komtesa shýbla se, podala každému dítěti po růži, jednu podala babičce, jednu kněžné, poslední zastrčila sobě za pas. „To je takové čerstvé poupatko jako vy, milostilečno,“ řekla babička, přivoněvší si k růžince. „Pánbůh vám ji, milostivá paní, zahovej,“ dodala, obrátila se ke kněžně. „To je také moje nejvroucenější přání,“ řekla kněžna a políbila jasné čelo milené schovanky. „Smím ty dětičky trochu odvést?“ zepotala se komtesa kněžny i babičky; kněžna přisvědčila, babička ale mínila, že budou milostilečně na obtíž. Ale Hortensie usmávší se, podala obě ruce dětem, ptajíc se jich: „Chechte se mnou?“ „Chceme, chceme,“ zaradovaly se děti a hned se chopily jejich rukou. Kněžna pak vzala stříbrný zvoněk se stolu a zazvonila; v okamžení ukázal se ve dveřích komorník Leopold. Kněžna mu poroučela, aby kázel přichystat v salonu snídani.

Tu chvíli, co mluvila kněžna s komorníkem, ohlížela se babička po podobiznách v čele kabinetu visících. „Ty můj pane bože,“ povídala, když komorník odešel, „jakých tu přepodivných krojů a tváří. Tuhleta paní je zrovna tak vystrojena jako nebožka Halašková, dej ji Pánbůh nebe. Ta se také nosila na vysokých špalíčích, sukně vyduté, v půli jako by ji během přečkal. Chlapci naši jí říkali „maková panenka“, protože tak vypadala v těch sukních a v napudrované hlavě, jako když makovičce přehrne sukýnky. Povídali, že je to francouzský kraj.“ „Ta paní je moje babička,“ řekla kněžna. „Nu, pročpak ne, to je pěkná paní,“ odpověděla babička. „Ale ten mladý pán tuhle je mi povídám, nemohu se ale zamatonat odkud.“ „To je ruský císař Alexander,“ rychle odpověděla kněžna, „oho tys neznala.“ „Ano, jakpak neznala, stála jsem od něho asi dvacet kroků; jenomže tuhle je mladší, ale přece jsem ho poznala. Ten a Josef císař, to bylo pář čistých lidí.“ Kněžna ukázala na protější zeď, kde visel obraz, poprsí to životní velikosti. „Josef císař!“ spráskla ruce babička, „jako by mu z oka vypadl. Vidíme, jak je tu máte bezkdy pohromadě. To jsem si nemyslila, že uvidím dnes Josefa císaře. Pánbůh mu dej

věčnou slávu, to byl hodný pán, zvláště na chudý lid. Tuten tolar dal mi svou vlastní rukou,“ řekla babička, povytáhnouc ze záhadní tolar. Paní kněžně zalíbila se babiččina prostosrdcenost a trefně nápadý, i požádala ji, aby vypravovala, kterak a kde ji císař tím penízem obdaroval. Babička se nedala prosit a vypravovala paní kněžně, která se tomu zasmála srdečně. — Když se tak babička po pokoji rozhlížela, vidi podobiznu krále Bedřicha. „I totéž pruský král!“ zvolala, „toho potentáta jsem já dobře znala. Můj nebožtík Jiří sloužil v pruském vojsku a já strávila ve Slezsku patnácté let. Dal si Jiříka nejednou z řady vyvolat a obdaroval ho. Měl rád velké muže a můj Jiří byl nejvyšší v celém pluku, urostlý jako panina. Nejdála jsem se, že se jemu do hrobu divat budu; takový člověk jako skála, a už je dávno na věčnosti a já jsem ještě tu,“ vzdychla stařenka a slza splýnula po vráskovité tváři. „Padl tvůj muž v boji?“ ptala se kněžna. „Ne právě, ale od střelné rány umřel. Myslila jsem tenkrát, že o rozum přijdu, že mi srdeční žalostí se rozpukne. Ale člověk mnoho vydrží, milostivá paní! Zůstali mi tři sirotci, na penězích ani haléře, jen trochu těch kloců. (...) Sotva jsem si trochu pomohla, přišla na nás povodeň. Byl takový kvap, že lidé sotva živobytim ušli. Já sebrala na rychlo, co nejlepšího bylo, vzala uzlík na záda, nejmladší dítě do náruče, starší dvě za ruce a tak jsem s nimi utíkala brodit se vodou. Dobří lidé nás přijali pod střechu.“

Rozneslo se to po městě, že jsem skoro o všecko přišla, a tu mi ti dobrí lidé hned přispěli k pomoci; také si mne ten pan generál dal zavolat a řekl mi, že budu dostávat ročně několik tolarů a stálou práci z milosti královské; chlapec že přijde do vojenského ústavu a děvčata, že mohou dát do královského ústavu pro ženské. To mne nic nepotěšilo, a prosila jsem, aby mi dali raději pár zlatých peněz, chtějí-li mi nějakou milost prokázat, a že půjdu domů do Čech. Děti ale že od sebe nedám, že je vychovám podle své viry a ve své řeči. To mi ale nechtěli dovolit a řekli mi, když tam nezůstanu, že nedostanu nic. Když nic, tak nic, vždyť mi Pánbůh nedá hladky umřít, myslila jsem si a poděkovala se panu králi za všechno.“ (...)

„A jak jsi se dostala s těmi dětmi do Čech?“ tázala se kněžna dále.

„Mnoho jsem zakusila, milostivá paní. Nebyla jsem povědoma cest, a tudy jsem blouděním mnoho času zmařily. Nohy měly jsme plné krvavých mozolů, děti i já, a mnohdy plakaly hladem, umílením a bolestí, když jsme dlouho na místo dorazit nemohly. (...) Když jsme se ale blížily k domovu, tu mi padl jiný kámen na srdeč. Myslila jsem, zdalek ještě rodiče na živu zastanu a jak mne asi přijmou. Dali mi s sebou hezké vybití, a já se vracela skoro s holýma rukama a přiváděla si tři sirotky. Co mi asi řeknou?“

(...) Svečeřovalo se, když jsem dorazila s dětmi do vesnice; bylo to v létě, a v tu dobu věděla jsem, že jedí. Šla jsem zadelem skrze sady, aby mne lidé nepotkávali. Z našeho statku vyběhli psi a štěkali na nás. (...) „Děti,“ povídám, „tady v tom stavení narodil se váš otec a tu vedle narodila se vaše matka a zde zůstává vaše bába a děd. Pomodleme se Pánubohu, že nás šťastně až sem doprovodí, a prosme ho, aby nám zde doprano bylo otcovského přijmutí.“ Pomodlily jsme se otcenášek, pak jsem šla k chalupě. (...) Tatík, máma a stará Bětka seděli u stolu, jedli polévku z jedné misy. „Pochvalen buď Ježíš Kristus!“ pozdravím. „Až na věky,“ odpověděli. „Frosila bych vás, hospodáři, o nocleh s těmi dětmi. Jdeme zdaleka, jsme lační a ušli,“ povídám, ale hlas se mi třásl. Nepoznali mne. Bylo v sednici šero. „Odložte si břemeno a posadte se za stůl,“ řekl otec a odložil lžíci. „Bětka,“ kázala máma, „jdli uvařit ještě trochu polívky. Zatím si sedněte, matko, a ukorjte si chleba a dejte dětem. Pak vás uložíme na húru. Odkudpak jdete?“ „Až ze Slezska, z Nisy,“ povídám. „Tam je

naše Madlena," zvolat tatík. „Prosím vás, osobo, neslyšela jste o ní?" ptala se máma a přistoupila blíž ke mně. „Madlena Novotná, její muž je voják. Je to naše holka, a už jsme dvě léta neslyšeli, jak se s ní děje. Mám pořád ošklivé sny; onehdy se mi zdalo, že mi vypadl Zub, a bolelo mne to, tak mám jen vždy tu holku a ty děti na mysli, a jestli se Jiříkovi něco nestalo, když jsou pořád ty patálky; to Pánbůh ví, že si ti lidé nedají pokoje." Já plakala, ale děti, když slyšeli bábu tak hovořit, potáhly mne za sukni a ptaly se: „Mamičko, je to naše babička a dědeček?" Jak to řekly, tu mne hned máma pozvala, vzala okolo krku a tatík vzal do náruče děti a tu teprve jsme si povídali jak a co. Bětka běžela hned pro bratra a pro sestru, švakrovou a švakra, a netrvalo dlouho, byla celá ves pochodemadě, a nejen moji příbuzní a vrstevníci, ale každý mne vital, jako bych mu rodinu sestra byla. „Dobře udělala, že přišla domů s těmi dětmi," řekl tatík; „je pravda, všude je zem Páně, ale svá vlast je každému nejmilejší a nám naše, a tak to má být. Dokud nám Pánbůh chleba dává, nebudeš ani ty ani tvoje děti nouzí mít, i kdybys pracovat nemohla. To ostatní, co tě potrefilo, je těžká rána, ale i to odlož na vrchní poličku. Mysli si: koho Pánbůh miluje, křížkem ho navštěvuje." Tak jsem byla zase mezi ně přijata a jako jejich. Bratr mi chtěl postoupit sedničku, ale raději jsem zůstala s rodiči v chaloupce, kde někdy Jiří přebýval. Děti byly záhy jako doma a rodiče měli s nimi radost. Posilala jsem je do školy pilně. Já dělala hůně jako dřív a hezký groš jsem vydělala.

(...) Když Kašpar školu odbyl, chtěl se učit tkalcovství, a já mu nebránila. Remeslo je pán. Vyučiv se musel do světa. Za několik let se vrátil, usadil se v Dobrušce a dobré se mu vede. Děvčata přidržovala jsem ke všem práci domácí, aby se mohly dát do pořádné služby; tu ale přijela sestřenice moje z Vídni do vsi, Terezka se ji zalíbila, a hned že si ji vezme a o ni se starat bude. Bylo mi dost těžko, ale myslila jsem, že bych nedobře udělala bránit jí v štěsti, když má chuť do světa jít. A Dorotka je hodná žena, mají pořádnou živnost ve Vídni a žádných dětí! Starala se o Terezku jako matka a pěknou věc ji dala, když se vdávala. To mne trochu mrzelo, že si ta holka vyvolila Němce, ale teď si z toho nic nedělám. Jan je člověk na místě dobrý a rozšafný, nyní již dobře si rozumíme. Nu, a vnoučata, ty jsou moje. Na místě Terezky šla do Vídni Johanka. Líbi se jí tam a má se dobré.

Po několika letech zemřeli mi rodiče, v šesti nedělích po sobě. Tiše šli ze světa, jako by světu zhasl. Pánbůh je trápit nenechal a nemuseli si po sobě zastesknout; byli spolu šedesáte let. Měkce si ustílali, měkce budou spát. Pánbůh dej jim věčnou slávu!" (...) Ale milostivá paní, já se pustila do povídání, jako bych na přávstvě tu byla; promiňte mě sprostnosti," doložila babička, končíc své vypravování, a vstala se židlíčky.

„Tvé vypravování, stařenko, bylo mi velmi milé, nevíš ani, jak jsem ti za ně povděčna," řekla knězna, položí ruku na babičino rameno. „Nyní ale pojď se mnou k snídani, myslím, že i děti nabylly chuti k jídlu." To řekou, vydala babičku z kabinetu do salonu, kde byla přichystána káva, čokoláda a rozličné lahůdky. Komorník čekal na pokynutí; na rozkaz knězni hned běžel pro komtesu a děti. V malé chvíli se to přihnal, komtesa jako dítě s nimi dováděla. „Dívajte se, babičko, co nám slečna Hortensie dala!" volaly všechny najednou, ukazujíce dárky. „I povalíme, co jsem na své nohy vstala, jsem to neviděla; jestlipak jste se ale pekně poděkovaly?" Děti přisvědčily. „Copak ale bude říkat Mančinka, až to uvidí, a Cilka a Václav?" „Kdopak je ta Mančinka a Cilka a Václav?" ptala se knězna, ráda chtě vědět všemu konec i začátek. „Te já ti povím, milá knězno, vím to od dětí," rychle řekla komtesa. „Mančinka je mlynářovic dcera a ta Cilka a Václav jsou děti jistého flašinetláře, a má ještě čtyry, Barunka mi povídala, že

Kresba: Adolf Kašpar

jedí kočky, veverky a vrány, že nemají co jist a žádného oděvu a že se jich lidé štíti!" „Proto snad, že jsou chudí?" ptala se knězna, „či že jedí kočky a veverky?" „Proto," dosvědčila babička. „Flašinetlář je od Boha obdařen zdravým žaludem, děti samo sebou se rozumí, že mnoho spotřebujou, a to má všecko s tou muzikou vydělat."

(...) Co se tak mluvilo, Barunka, sedící vedle babičky, strkala jí něco do kapsáře a řekla: „Schověte to, babičko, jsou to peníze; slečna mi je dala pro Kudrnovic děti, a já bych je mohla třeba ztratit." Babička nemohla radost svoji přes srdeč přenést; pohnutým hlasem řekla: „Pánbůh vám to, milostivá slečno, zaplat." Slečna se zarděla a pohrozila Barunce prstem, která se zase nad tím zarděla. „To bude radostí!" řekla babička, „ted se to bude mocí ošatit!" „A přidáme něco k tomu, aby si i jinak pomohli," minula knězna. „Udělali byste dobrý skutek, milostivá paní, když byste těm lidem pomohli, ne ale almužnou," řekla babička. „A jak tedy?" „Tak, aby měl Kudrna po čas svého dobrého chování jistou práci, a to myslím, že by u něho bylo stálé, neboť je člověk poctivý a příčinnlivý. Zaplat Pánbůh za všecko, ale almužna, milostivá paní, takovým lidem pomůže jen na čas. Koupí se to a to, někdy i nepotřebná věc, když jsou peníze v rukou, a když se to sní a roztrhá, sedí zase na holíčkách, po druhé přijít si netroufá. Ale když má denně své jistě, tu mu je spomozíno, a milostivé paní též, když získá pracovištěho dělníka aneb věrného služebníka, a ještě k tomu udělá milostivá paní dobrý skutek." „Pravdu máš, stařenko, ale jakou službu mu dám, muzikantovi?" „I milostivá paní, to se snadno najde. Já vím, že by rád byl hlídačem nebo poklasným. Když by tak po těch polich chodil, mohl by nosit flašinet s sebou; beztoho když jede po poli, hráje si cestou, aby prý se vyrážel. Je to veselá kopa," doložila babička s usmáním. „Tedy se o něho postaráme," řekla knězna. „Ty mo-

je drahá, milá knězno!" zvolala komtesa a vstala, by políbila kněznu ruku. „Jen při dobrých lidech stojí andělé," pravila babička, pohleděvši na kněznu a její schovanku. Knězna se odmlčela chvíliku, pak tiše povídala: „Ze mi ji Bůh dal, za to mu nepřestanu děkovat," a hlasitěji doložila: „Takového přítele, který by mi vždy pravdu přímě a upřímně řekl, jako ty, stařenko, prála bych si mit." „Milostivá paní, když budete chtít, najdete ho. Přítele snaději najde, než udrží." „Ty si myslíš, že bych si ho neuměla vzdát?" „Proč bych si to o milostivé paní myslila, to se tak vůbec stává; někdy bývá upřímné pohovoreni milé, ale maně přijde nevhod a je po přáteleství." „Máš zase pravdu. Ty ale máš ode dneška právo přijít ke mně kdykoliv a říci mi cokoliv, vždy tě ráda vyslechnu, a přijdeš-li s prosbou a budeš mi jen poněkud možná, bud' jista, že ti ji vyplním." Tak řekla knězna, vstavši od snídaně. Babička chtěla jí ruku políbit, ale ona shýbla se, políbila stařenku v líce, a ruku si políbit nedala. Děti sebraly svoje krásné dárky, ale ani se jim od milé komtesy nechtělo. „Přijďte také k nám, milostivé," zvolala babička, berouc Adelku z rukou. „Přijď, přijď, slečno Hortensie!" prosily děti. „My ti nasbiráme zase jahody." „Přijdu jistě," usmála se slečna. „Děkujeme za všecko, milostivá paní, a budete tu s Pánembohem!" loučila se babička. „Jdi s Bohem!" pokynula knězna a slečna šla s nimi přes prah.

Komorník přicházejí sklidet se stolu, ohnul nos a myslil si: „Divný to rozmar takové dám, bavit se se sprostou babou." Knězna ale stála u okna a dívala se za odcházejícími, dokud vidět bylo bílé šaty děvčat a bílou holubíčku babičinu zelenem prokmitat. Odcházející pak do kabinetu řekla: „Slastná to žena!"

POKRAČOVÁNÍ V PRISTIM CISLE

LUDOVÍT ŠTÚR

PRED STOTRIDSIATIMI ROKMI, 12. januára 1856, umrel v Modre Ludovít Štúr, najvýznamnejšia osobnosť slovenských národných dejín v minulom storočí. Všestranne vzdelaný vedec, politik, filozof, spisovateľ, novinár a ideový vodca generácie, ktorá bojovala za slobodu národa a proti feudalizmu. Celá jeho činnosť smerovala k upevneniu rozvoja slovenského národa. Spolu s J.M. Hurbanom a M.M. Hodžom bol tvorcom novej spisovnej slovenčiny a spoluzakladateľom prvého celonárodného zväzu Tatráni. V rokoch 1845—48 redigoval prvý slovenský politický časopis Slovenskje národňe novini s literárnom prílohou Orol tatránski. V uhorskom sneme bojoval za slobodu, národné a sociálne práva slovenského ľudu, za hospodárske a kultúrne povznesenie zaostalého Slovenska.

Ako spomienku na tohto veľkého slovenského národovca prinášame za Domovou pokladnicou '86 zadumanie od Dr. Pavla Uhrina, výňatky Štúrových príhovorov k novej slovenčine a výňatky z jeho rečí na uhorskom sneme.

Ludovit Štúr sa narodil 29. októbra 1815 v Uhrovej v chudobnej učiteľskej rodine. Na štúdiu odišiel do Bratislavu na evanjelickej lýceum, kde študoval jeho starší brat. Finančné ťažkosti ho prinutili prerušiť štúdium a odísť späť do rodného Uhrovcu, kde pracoval u grófa Zaya. Pre štúdium ho opäť získal Samo Chalupka. Po skončení štúdia na bratislavskom lýceu odišiel na vysokoškolské štúdiá do Halle (NDR) a po ich absolvovaní sa znova vracia na lýceum už ako zástupca profesora Palkoviča. So svojimi študentmi organizoval výlety na miesta starej slovanskej slávy. Pamätný je výlet na zrúcaniny Devinského hradu 24. apríla 1836, kde si účastníci po plamennej reči dali slovenské mená. Hurban a Hodža meno Miloslav a používali ho po celý život. Štúr si zvolil meno Velislav, Sládkovič Krasislav a pod.

Pre úspešnú činnosť medzi slovenskou mládežou maďarská vrchnosť pozabila Eu-

dovita Štúra pôsobenia na katedre. Na protest proti tomuto rozhodnutiu odišli viacerí študenti študovať na lýceum do Levoče, ktoré bolo podobne ako bratislavské vyhľadalo slovenských národovcov a vlastencov. Cestou do Levoče zložil Janko Matuška pieseň Nad Tatrou sa blýska.

Ludovit Štúr často navštievoval svojho mladšieho brata Samuela, ktorý pôsobil v Žemianskom Podhradí. Tu sa v empírovom kaštieli zoznámil s dvadsaťváročnou Adelou Ostrolúckou z Ostrej Lúky pri Zvolene. Jej otec, zeman Mikuláš Ostrolúcky, pomohol Štúrovi pri zvolení za poslance mesta Zvolena na Uhorský snem do Bratislavu. Zo známosti vznikla láska, druhá láska v živote Ludovíta Štúra. Prvýkrát zahorel láskou k Márii Pospišlovej v Hradci Králové, keď sa vrácal zo štúdia v Halle a zastavil sa u jej brata. Obe ľubosti museli však ustúpiť ľáske k slovenskému národu. Známost s Adelou

Ludovit Štúr — litografia od I. Koldára

Ostrolúckou trvala sedem rokov, až do jej smrti. Zomrela 29-ročná vo Viedni na týfus. Opisuje ju Ludo Zúbek v románe Jar Adely Ostrolúckej.

Zaslúžná je aj Štúrová novinárska činnosť. V Bratislave začal v roku 1845 vydávať Slovenskje národňe novini s literárnom prílohou Orol tatránski. Noviny vychádzali v novej spisovnej slovenčine uzákonenej Štúrom, Hurbanom a Hodžom v Hlbokom v júli 1843. Kauciú na vydávanie novin (10 000 zlatých) zložil obetavý národný pracovník Gašpar Fejérpaták-Belopotocký. Štúr bol aj literárne činný. Je autorom vedeckých prác O národných písnych a povestech plemien slovenských (1853), Slovanstvo a svet budúcnosti (pôvodne po nemecky, v ruskom preklade vyšlo r. 1867 v Moskve), Nárečia slovenskou alebo potreba pisanja v tomto nárečí (1846), Náuka reči slovenskej (1846) a i. Z básnickej tvorby spomienieme Dumky večerné (1853).

Ked na Ludovíta Štúra uvalili policajný dozor, uchýliť sa k svojmu bratovi Karolovi do Modry. Po bratovej smrti vychovával jeho deti a usadil sa v Modre natrvalo.

Z Modry Štúr tajne odchádzal. Napríklad na valné zhromaždenie Tatráni do Čachtic, na odhalenie nárobníka Jána Hollého na

Ukážky literárnych prác L. Štúra

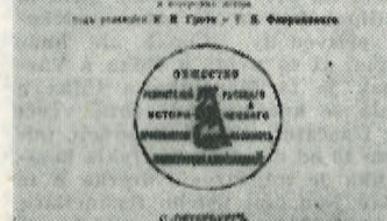
Издание Академии Российской Императорской Академии Наук
Императора Александра III
На память 20-летия со дня смерти проф. С. С. Чурсинова, чл. В. Кулакова.

СЛАВИЧЕСТВО И МИРЪ БУДУЩАГО.

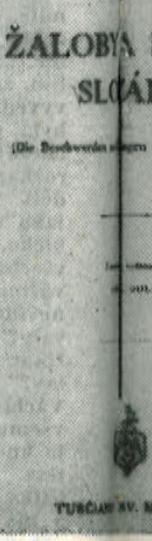
Издание Славянской С.-Петербургской Академии
Комиссии Петербургского

Славянской Академии
Издательство И. А. Бата и Академическое Общество проф. С. С. Чурсинова
и чл. В. Кулакова

Славянской Академии
Издательство И. А. Бата и Академическое Общество проф. С. С. Чурсинова
и чл. В. Кулакова

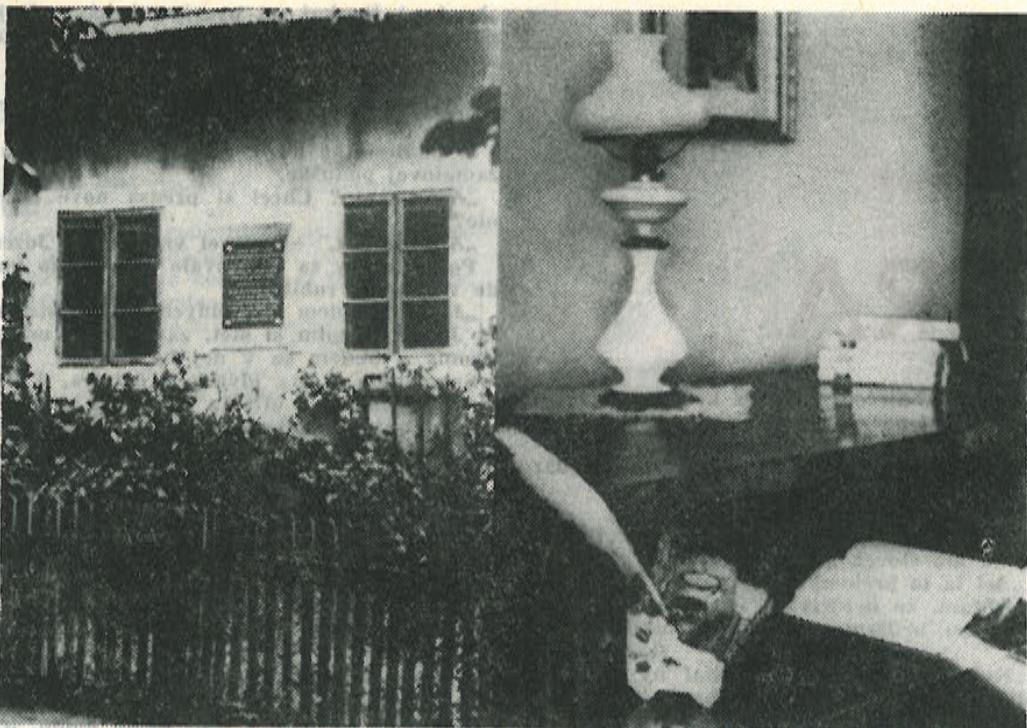

С. С. Чурсиновъ
и чл. В. Кулаковъ

Štúr, Hurban a Hodža na návštive u Hollého

Rodný dom L. Štúra v Uhrovci a jeho izba v Modre

Dobrú Vodu a i. Azda posledný raz sa vzdáluje z Modry, aby sa v Ivanke stretol so srbským kniežaťom Milošom Obremovičom.

Modranskú samotu si Štúr spestroval polovačkou. Osudnou sa mu stala polovačka v sobotu 22. decembra 1855. Smerom na Senkvicu preskakoval po zamrzutej zemi jarček, noha sa mu pošmykla a spadol. Puška pri pade vystrelila a strela mu zasiahla ľavú nohu. Odvezli ho na furmanskom voze do Modry, kde o jeho život bojovali, žiaľ bezvýsledne, traja lekári. Po troch týždňoch zásahu so smrťou jeho plodný život vyhasol.

* * *

Pohreb Ludovíta Štúra, 12. januára 1856 sa premenil na manifestáciu. Pred truhlou krácali dva žstíci so skriženými šabľami, za nimi dievčina nesúca na tanieri veniec. Truhlu niesli striedavo dvanásť žstíci, dvanásť remeselníci a dvanásť rolníci. Nad hrobom na modranskom cintoríne sa za celý národ s Ludovítom Štúrom rozlúčil jeho priateľ a najbližší spolupracovník i spolubojovník Jozef Miloslav Hurban. Ku hrobu najprv osadili biely mramorový náhrobok, ktorý pri storočí Štúrovej smrti vymenili za dôstojenejši s alegorickou postavou devy s ratolestou, symbolizujúcou Slovenskú jar. Vyhotobil ho akademický sochár Jozef Kostka.

ZA NOVÚ SLOVENČINU NAŠU

Hlavným dielom Ludovíta Štúra bola nová spisovná slovenčina, na ktorú jednoznačne sa rozhodol povýsiť „najpravdivejšie slovenské, najzavarovannejšie, najčistejšie, najplnohlasnejšie, a pritom najrozširenejšie“ stredoslovenské n'recie, tak ako sa Štúrovci rozhodli na stretnutí v Hlbokom. Nou Štúr, podporený mnohými slovenskými vzdelancami, uvedomele usiloval sa pozdvihnuť ľud slovenský a rozvíjať jeho duchovný život. Novou spisovnou rečou a svojou koncepciou n'rodnej samobytnosti, nadviazal na Bernoláka a vytvoril klad n'rodnej jednoty. Tak v roku 1846 vyvrcholilo dlhočasné n'rodnosiednocovateľské úsilie, na ktorom by sa ďalej stavat mohlo. Podľa údaja T.J. Šafarika, bolo v tom čase 2 753 000 Slovákov.

* * *

— „Za dobre som uznal, aby sme sa k n'šmu n'reciu, k slovenčine, prihl'sili, ju do života pouv'dzali a ju za n'stroj duchovného života n'šho vyzvolili...“

— Je naša slovenčina prekr'sne ustrojená, je ľahko tvorivá, v tvorivosti rozmanitá a v zvukoch jadrná; je ona verný obraz sviežeho, bohatu obdarovaného ducha n'šho kmeňa slovenského. Každý tvor v prírode má svoj hlas osobný, má i Slov'k hlas svoj, verný odtisk duše svojej, a keď sa všetko svojim hlasom ozýva, nechže sa ozve i rod n'š hlasom svojim!...

— K tebe už obraciam reč moju, ml'dež naša slovenská, n'deja pekná života n'šho! Mladá svieža slovenčina tebe iste sviežej a života plnej sa najlepšie zaľúbi a tebe iste ona aj najlepšie pristane. Ty si povolaná vzbudzovať a kriesiť život nový na skalistých Tatrách, tebe teda i to, čo je samo plné sviežeho života, dobre poslúži, a čo hlboko do duše rodákov sa zaryva, na dobrej pomoci bude. Ty budeš časom svojim ochraňovať poklady života n'šho, ochraňuješ i tento poklad n'š vzácný, aby sa nestratil alebo do miesta tmavého neupadol.“

Z REČÍ

NA UHORSKOM SNEME

— „My chceme slobodu; to je n'š cieľ a svätá naša tűžba. Keď ale slobodu chceme, dajme slobodu tomu, kto ju vždy zastaval, usaďme slobodu tam, kde bolo jej miesto a príhľadok, keď ju v krajinu utisli a zo všetkých kútov vyhnali...“

— Ale sa hovorí, že u n's slobody dosť, na to ale odpovedím, že áno, bolo jej dosť, a až mnoho zemianskej, ale opravdivej ľudskej veľmi m'lo. Všetko naše usporiadanie o tom svedčí...

— Dokázuje to celý beh nášho pravodavstva a prisluhovania spravodlivosti. I z tohto teda ohľadu žiadam, aby sa politické práva rozšírili a tým, ktorí ich už mali, navrátili.“

17. novembra 1847

— Ak jesto v krajinu našej vec dôležitá, a je šťastlivé rozhodnutie medzi najvrúcnejšie a najspravodlivejšie tűzby prislúcha, to je iste podľa môjho náhľadu do porady vzatý predmet urbárskeho odkúpenia; ak jesto, po vedám, vec, ktorá u nás najväčšej pozornosti zákonodarcov zasluhuje, to je istotne výkúpenie úbohého ľudu poplatného. Každému je známe, v akom stave sa nachádza v krajinu našej úbohý ľud poplatný, jeden každý zná a vidí, že je potlačený...

— Pravda, tomu je ľahko o láske k vlasti rozprávať, ktorému užívaniu všetko v krajinе pristrojené, ktorý na priestraných majetkoch svoje oči pasie, ktorému k výsluhe celé množstvá súbora prichystané, ktorý nič nedávkuje, len zbiera, ktorý nič neznáša, len užíva, ten naozaj môže vlast svoju rád mať, lebo v tejto láske len sám seba rád vidi. Ale inakšie sa má vec u toho, ktorý len málo má, a i z toho toľko musí preť dať, že s ostatkom sotva biedne sa vyzivíť môže...

— My chceme ďalej vzdelenosť v krajinе rozširovať a celkom po práve a pravde to žiadame, ale v takýchto okolnostiach, najmä medzi chudobným ľudom ju rozširovať sa nám sotva poštasi. Po celej krajinе je známe, ako je u nás zanedbané poľné hospodárstvo, ako aj priemysel napriek mnohým namáhaniam skvitnúť a rozvíjať sa nemôže. Toto je hlavná príčina našej chudoby, ale najmä chudoby obecného ľudu.

— Hovoril som o záujmoch krajiny našej, ktorých napomocenie z veľkej čiastky vo vyslobodení úbohého ľudu našho leží: ale aj prisluhovanie spravodlivosti, o ktoré sa telo zikondarné hľadav stará, požaduje, aby sa už raz otázka výkúpenia ľudu rozhodla. Spravodlivosť požaduje, aby sa k povinnostiam aj práva pripojili, lebo u nás ľud do posiaľ len mnoho povinností a robotovania vykonával, ale žiadnych práv nemal. Naostatok aj svätá vec človečenstva nás k tomu vyzýva, aby sme zásad oslobodenia ľudu raz už vyslovili.

— Podľa môjho náhľadu stojíme na hraniciu Čiare dvoch vekov a sice jedného západajúceho, v ktorom sa práva len jednotlivým osobám a kastám dávajú, druhého sviatujúceho, v ktorom sa ony každému zasúženému, v opravdivom zmysle vzatému človekovi povolia a nasúdia. Buďme teda na tom, aby sme za tým neostali, čo už inde svítia a čo je požadovaním nášho stoletia. V tomto ohľade, myslím, že sa právo zákonodarstva rozšíri a že ho najzaslúžilejší a najspôsobnejší bez záujmov kastičných povedú.

21. decembra 1847

Dvojstránku pripravil: ADAM CHALUPEC

EUDOVÍT ŠTÚR SOBRANÉ BÁSNE

VYDALA MÁTICA SLOVENSKÁ
1942

VIERA ŠVENKOVÁ

KALENDÁR ZÁHRADKÁRA

Každý pondelok pri kávičke hodnotili uplynulý víkend, pretriasali počasie a televízny program. Zavela to nestalo, konštatovali otrávence. Len doktor Boratko svižne prechádzal po kanceláriach a pochvaloval si: „Ale som si zamakal! Riadne som si pretiahol kostru! Víkend treba trávia na čerstvom vzduchu, trocha pohybu nikoho nebezabije!”

Požícal si od Olgy kávu a aj tú si pochvaloval, spokojný, usmiaty, zdravo opálený, prekypujúci energiou. Večný mladik.

To len Olga sa cíti taká nemožná. Ako vagón odstavený ne vedľajšej koňa. Ani sa s tým nemôže nikomu zdôveriť. Vari sa o takých veciach dá rozprávať? Deti odišli, muž si vystačí sám, cítim sa odstavená, popri mne uhnájajú vlaky, splývajú do jediného tmavého pásu, z ktorého nič nevnímam, moja pozornosť ochabuje. Asi starnem. Kolegynu Máliku také reči pobúria: „Nedaj sa vysmiať! Múdre ženy nestarnú! Múdre ženy poznajú elixír večnej mladosti!”

„Elixír mladosti? Čo to má byť?”

„No predsa — dobrá nálada!” vysvetľuje dobráčka Máliku.

Vo dverách sa objavil doktor Boratko. Eleánor v bielej košeli, bielych nohaviciach a bielej topánkach. S ironickým úsmevom náčuva rozhovoru, zláhka opretý o veraje.

„Dobrá nálada?” Len kde ju brat a nekradnúť?” vzdychla si Olga.

„Prezradim vám,” povedal doktor bodro. „Už som si od vás napožičiaval toľko kávy, že sa ju patrí vrátiť aj s úrokmi. Pozývam vás do kaviarne.”

Olga pozvanie prijala.

„Len to s tou dobrou náladou neprežeň,” hundrala žiarivo Máliku.

„Ku káve patri dobrý koňačik,” tvrdil doktor presvedčene.

Dala si povedať.

Rozhovoril sa o svojom koničku. Záhrada je jednoducho zázrak, v každom ročnom období je iná, nedovoli človeku zmyslovo otupiť. Mesto je plné chripky, ľudia zamračení, obloha ako z olova — ale záhradkári už nedochávajú sledujú slnečný svit, vlahu zeme, chystajú priesady, všetok voľný čas trávia na čerstvom vzduchu. Rozprával bodro, úsečne ako človek, ktorý má zásobu životnej energie a vie, čo s ňou.

„Treba si nájsť správneho konička a hned je život zaujímavejší! rozohňoval sa. „To, čo robíme s ozajstným záujmom, zo záľuby, to nás najviac drží pri živote!”

Práve to by potrebovala: aby ju niečo držalo pri živote.

Domov sa uberala okľukou, vyhýbala sa ulicam plným smogu, volila bočné uličky, kde sa za plotmi nalievali puky okrasných kŕnikov. Pripomienulo jej to mladosť. Teraz jej svet splýva do jedinej bezfarebnej čiary, do sivej hmly, ale kedysi v mladosti mávala také chvíle keď cítila silu a podmanivosť života: jasne si spominala na včasné rána v záhrade, na zarosené kŕniky, na čiernu zem, z ktorej stúpala para, na otvárajúce sa okvety, na cibuľky blýskajúce bielymi bruškami na záhone, na jasnú oblohu a voňavé povetrie. To všetko bol život a ona bola jeho súčasťou. Ako len na to mohla zabudnúť?

Mala by niečo robiť. Čo keby sa s Jozefom zmohli na záhradu? Skúsi mu to naznačiť.

Využila príležitosť, keď sondoval, aký dar by si želala k jubileu.

„Už som na čosi prišla, Jozef.”

„Tak von s tým,” povedal bodro. „Päťdesiatku má človek len raz v živote.”

„Asi ta to prekvapí.”

„Dúfam, že netúžis po norkovom kožuchu alebo po brillantovom náhrdelníku” smial sa.

„Ktohovie,” povedala. „Zatiaľ by mi však celkom stačila k štasiu záhrada.”

„Co?!”

„Záhrada. Obyčajná malá záhradčeka.”

„To nemyslís väčne.”

„Prečo nie. Človek by si mal kde pretiahnuť kostru, strasť zo seba únavu. Euďom so sedavým zamestnaním sa to odporúča.”

„Milá moja! Vieš ty vobec, čo dnes stojí taká záhrada? Na to treba celý majetok!”

„Ved máme úspory.”

„Úspory sú na nové auto. Dokedy sa budeme voziť v tej rozhegannej kraksni?”

„Nemuseli by sme tú záhradu hned kúpiť. Stačilo by ju prenajat.”

„Vidim, že ta dobré, chytilo,” hodil rukou, akoby chcel povedať, žena moja, čo ty vieš o dnešnom svete, o dnešných cenách!

Už to nebolo sen, ale posadnutosť. V zamestnaní vyhľadávala príležitosť, aby sa mohla stretnúť s doktorom Boratkou. Po obeide si dlhšie posedeli v závodejnej jedálni, zaviedli sa zastavili v blízkej kaviarničke. Doktor bol príjemný spoločník, vždy v dobrej nálade, vždy v jasných farbách. Ako tak sedel pod farebným slnečníkom v bielej košeli, v ľahkej bunde vo farbe bielej kávy, pritáhal pozornosť žien.

Olga ho počúvala s nepredstieraným záujmom.

„Zem človeka nesklame. Každá iná investícia je riskantná. Ak investuješ v zamestnaní a priveľmi sa usiluješ, môžeš za to ešte dostať aj po hlave, ak investuješ do žien, môžeš dostať košom alebo po nose. Ale zem je zem. Tá nikdy nesklame. Čo do nej vložíš, to sa ti vráti. Ak zasadíš hrach, vzdešie ti hrach, ak fazuľu, dočkás sa fazule.”

Malo to logiku.

„Kalendár záhradkára je celkom iný ako kalendár obyčajného smrteľníka. Na čo myslia všetci navôkol. Len aby preboha cez víkend nepršalo, aby mohli nabrať čím viac bronzu na svoje ochabnuté telesné schránky! A záhradkár? Ten čaká na výdatný dážď, teší sa na úrodu. To sú celkom iné dimenzie.”

„Iné dimenzie,” opakovala obdivne. „Pekne ste to povedali.”

Polichotene sa usmial.

Pri najbližšej príležitosti urobila doma séčnu. Vošla do bytu, odložila nákup a zničené sa hodila na stoličku.

„Co ti je? vyfakal sa muž.

„Ja na to nemám nervy.”

„Co sa ti stalo?”

„Nevšimaj si ma, Jozef. Nič sa nestalo. Obyčajný nákup v zelovoci.”

„Zasa ta ošmekli? Človek musí mať na to nervy. Hodinu čakáš v rade a ešte ta ošklubú

ako hus! Upokoj sa, uvarím ti kávu. Najradšej by som si tú mrkvu dospeloval sám!”

„Nenavrhovať som to už dávno?”

„Máš pravdu, kúpime tú záhradu,” povedal.

K päťdesiatke dostala kľúč od záhrady na zamatovej poduške.

„A čo auto? Chcel si predsa nové auto, nie?”

„Auto počká,” — vravel veľkodušne Jozef. Počas oslav sa vtipkovalo o tom, kto bude v záhrade robiť.

„Ja tam budem len oddychovať,” zastrájal sa Jozef. „Kúpim si sieť, zavesím ju medzi stromy a budem sa v nej hojdáť.”

Spomenula si na idylku z detstva. Pásala husu, keď obed sa utiahla do tieňa, člapkala sa s deťmi v potoku na konci dediny. Husi driemali na naplavených ostrovčekoch, oranžové zobáky, schované v snehobielom vykúpanom peri. Keď preleteo nízko nad zemou lietadlo z nedalekého letiska, husi sa splašili, s gagatom mávali krídłami, akoby checili uletieť. Na druhom brehu v záhrade doktorovej vily visela hojdacia sieť a v nej čitala knihu krásna paní doktorova alebo tam počíjaieval tučný doktor. Zavše sedeli obdivuju v besedke a dlhú popijali čaj.

Olinu to ohromovalo. Všetci ľudia v dedine museli ľahko robiť, od svitu do mrku boli zapriahnutí na poli, v lese, okolo domu, len doktorovci mohli ustavične oddychovať.

„Zožen tú sieť, Jozef. Nezaškodi zavše si v pochodi pohovieť.”

Doktor Boratko mal pravdu. Jej život dosiahol nové dimenzie. Pribudlo starostí, ale mala sa aj na čo tešiť. Kolegynu Máliku sa tešila na jar: krajčírka jej dokončí běžový kostým a do leta stihne ušiť aj hráškovozeleň šatôčky, ktoré pristanú k opálenej pokožke. S takou vynovenou garderobou môže človek niečo očakávať aj od dovolenky v podnikovej zotavovni, nie? Teraz bola plná očakávania aj Olga: čoskoro rozkvitnú žltobiele narcisy, vzápätí tulipány, orgován, ruže... Ako inakšie sa žije, keď má človek dôvod tešiť sa na zajtrašok!

V mladosti obdivovala krásnu paní doktorovu, ktorá podvečer vysla s deťmi na prechádzku zakaždým v iných šatách, raz v ohnivočervených, inokedy sýtozelených alebo posiatých nápadnými kvetmi. Češtajte aj dečérky parádila, chodili do školy v šatočkách samý volánik alebo v matrózkach so skladanou sukničkou, mali šiat od výmyslu sveta. Olga si každý pondelok poslušne natiahla špinavozelené šaty so sivohnedými kocákmi a nosila ich celý týždeň, nenavidela tú kombináciu popolavosivej s hnedom. Taká farba sa najmenej spiní, pochvalovala si mamka, kto by na vás vládla toľko práť. V nedele si Oline obliekala tmavomodrú sukňu z nekvalitnej látky, skladky na nej nedržali, mohla ich hladit, koľko chcela. Na Vianoce zvyčajne našla pod stromčekom knihu a topánky. Keď ju k sebe pozvali doktorovie dvojčencen, len vyváľovala oči: pod stromčekom boli hľby kníh a hračiek, každé z dvojčiat dostalo veľkú bábku a ďalšiu škatuľku, v ktorej bolo šesť navlas rovnakých minibábik, lišili sa len oblečením. Oline to nešlo do hlavy: načo je jednému dieťaťu pol tucta rovnakých bábik, keď iné deti nemajú nič.

Dávno si na to nespomienula. V posledných rokoch žila tak, akoby zase nosila celý týždeň špinavozelené šaty vysivené od prania. Zabudla myslieť, na farby, na vlastnú príťaženosť, z ničoho sa nevedela tešiť, len sa tak vliekla prihlúšená pocitom únavy. Vlastne bolo dosť pohodlné skryť sa v špinavej hmle a nevinnat svet.

Teraz sa to zmenilo. V záhrade bolo toľko roboty, že si nevedela ani predstaviť, či s ňou bude niekedy hotová, aby si mohla len tak posiedieť na slniečku a divať sa, ako rastú kvety, ako sa nalievajú egreš, ríbezle alebo marhule, ako sa bronejú jahody a rajčiny. S pestovateľskými úspechmi sa chválila doktorovi Boratkovi.

Po podniku sa začali širiť reči. Pozrite na Olgu, taká tichá vodička! Ako sa začala fintiť, ako ožila, ako sa usmieva na toho ľudca! Vyzerá to na dobrodružný románik!

Najviac to trápilo Máliku.

„Počuj, Oli nič v zlom, ale... Nezdá sa ti, že by si sa mala trošku kontrolovať?

„Ako to myslíš?“

„Večne vysedávaš s tým obstarožným plejbojom. Skvelá spoločnosť! Už si si ani lepsi nemohla nájsť!“

„Azda si niečo nenamýšľaš, Málika. Nezabudaj, že som počestná viacnásobná stará mama!“

„No a? Dnes stratia hlavu aj prastaré mamy v domovoch dôchodcov!“

„Milá moja, ešte nedávno si tušim tvrdila, že mûdre ženy nestarnú!“

„No toto! Napokon za všetko môžem ja!“ rozúnila sa Málika. „Rob si, ako chceš, ale pamäтай, ja som varovala!“

Niečo na tom bolo: doktor Boratko sa zavše žartom ponúkol, rád vám príde pomôcť do záhrady, najmä ak manžel nebude doma, stačí povedať... Aspoň sa mali na čom baviť.

Mala radosť, že sa môže ryti v zemi, videlo sa jej, že pri práci ziskava duševný počok, vyravnosť. Deň, keď pobudla čo len pár minút v záhrade, neboli stratený, zaspávala spokojná, že urobila čosi užitočné. Ľudstvo sa plahočí v zemi tisice rokov, je to vzťah, ktorý má človek v genoch, potrebuje ho.

Len jedno jej kazilo náladu: vytrvalý zájem susedov. V záhradkárskej kolonii sa všetci pokladali za jednu rodinu, každý sa pri každom pristavil, porozprával, usiloval sa pomôcť dobrou radosťou. Už to ani nemohla počúvať. Popri plote vysadila vysoké kvety a dúfala, že čoskoro ju spoza nich vôbec nebude vidieť. Potom bude od susedov počok.

S doktorom sa ešte tu a tam zišla, zavázovala ju pocit vďačnosti. Posedeli pri šálke kávy, porozprávali sa. S hrdostou sa jej zdôveroval, ako mu záhrada vynáša, čo všetko si teraz môžu dovoliť. Dokončili dom a sú prakticky bez dlhov, rok čo rok letujú pri mori, a to všetko vďaka zlatonosnému fóliovníku. Je s tým roboty, ale opäť sa! Pravda, človek sa zavše cíti trocha unavený, žiada sa mu pookriať v príjemnej spoločnosti, zišiel by sa malý výlet za hranice všedných dní, kratší pobyt v útulnom horskom zákutí alebo v zapadnutých kúpeľoch, ak by si napríklad Olga dala povedať. Ešte vždy sa na tom bavila.

Neraz sa však pristihla, že myslí na doktorov sympatický úsmev. Tak sa to skončí, keď sa niekto po dlhorčnej letargii preberie k životu, chce dohnáť zameškané! Napokon sa na staré koleno naozaj zblázni a vrhne do nejakého dobrodružstva! Ved aj tá nevinná zem robi, čo môže, deň čo deň vyháňa nové a nové listy, biele výhonky, hrá všetkými farbami, očarúva vôňami, len aby dosiahla svoje. Kto odhalí jej tajomstvo? Uvažovala nad tým, keď zaspávala v záhradnej búde, obkleštená šumom nočného vetra. Čoraz častejšie myslala na krásnu panu doktorovu. Dlhovlasá mladá žena sa pohojdávala v sieti a zamyslene hľadala do oblohy. Na moste zastal bicyklista, oprel bicykel o miľník a zišiel k vode, osadil sa nad zátočou pod mostom, kde zvyčajne sedávali rybári. Deti mu nevenovali pozornosť, mali svoju robotu stavali hrádze z najväčších búrkovecov, podopierali ich drobnými okruhiakmi, čo hrali všetkými farbami, medzery upchávali ligotavým pieskom z naplavienín, drobné kryštálky v slinku oslepujúco svietliakovali, v hustom poraste nad potokom a v korunach mohutných lín v doktorovej záhrade sa mihotalo svetlo, rozbojalo sa na konároch ako orudká voda na kameni.

Mladenc sedel sklonený nad vodou nepohnute ako socha. Mladá žena na druhom brehu ani pohybom nenačaila, že vie o jeho prítomnosti. Oline už o ich vzáahu čosi tušila. Po dedine sa šuškalo, že paní doktorova vychádza za slnečného počasia na plachý strechu vily a tam sa opaľuje celkom nahá. Píkantné podrobnosti širili chlapci, čo chodili plachtári na letisko. Začali sa trúsiť reči o krásnej paní doktorovej a mladom pilotovi, čo na motorovom lietadle ľahá nahor plachtárov. Preto tak bezhlavo krúži nad vilou, div nezrazi kostolnú vežu! Na zábave

Kresba: Karol Zemanovič

všetkým na očiach pozval doktorovu ženu do tance a ona, nehanebnica, išla! Zvŕtala sa ani nevesta, mládenec mohol na nej oči nechat. Tak mu poplieta hlavu, že bol z toho celý nesvoj. Keď prišla zvest, že havaroval na lietadle, dávali jeho nešťastnú smrť do súvisu s nešťastnou láskou.

Doktorovci zakrátko odišli z dediny, legendá o nešťastej láске sa ešte tu a tam vynárala zo zabudnutia. Oline dorástla, a keď zrána vyšla do záhrady plnej farieb a vôní, myslala na mladú ženu v hojdacej sieti začlenenú do oblohy a na mladíka skloneného nad vodou. Boli ďaleko od seba, len raz či dvakrát si zblízka pozreli do očí, a jednako ich čosi spájalo, čo mohla pretrhnúť iba smrť. Nepochopiteľne tajomstvo lásky — alebo len dojimavý, zveľičený, prisadený príbeh, na ktorý naletia dospevajúce dievčaťá?

Nikdy nebola k tým ránam z čias dospeívania tak blízko ako teraz, keď sa dilo a sústredene skláňala nad zemou. Nanovo preciľovala jasnozrivosť dávnych chvíľ, keď každým pôrom čakala na lásku a očakávanie bolo také veľké, že zatienilo samu skutočnosť. Prešlo to ako sen. Stretnutie s Jozefom, vzájomné bližšovanie, deti, radosť i starosti, peripetie citového vyzrievania. Vlak naberal rýchlosť, vagony splývali do jediného súvislého pásu. Strácala orientáciu. Až teraz, keď sa skláňala nad hroblinou, čas akoby poľovaloval v tempe. Mihne sa detail, buclatá rúčka vnúčata, kvet na záhone, lákavé jedlo na tanieri. Všetko sa vracia, nadobúda niekdajšie tvary, oživa. Výsledok je prekvapujúci, akoby celý život nebola robila nič iné, len starostlivo opatruvala spomienky, leštila ich, oprášovala, brúsila, udržiavala v plnej sile a sviežosti. Odkiaľ sa to v človeku berie?

Pracovala započúvaná do vtáčieho spevu, snímala šuchot tráv, vzdialený hukot vlaku pod kopcom, šum aut na výpadovke, hudbu z tranzistora. Náhle akoby všetko utichlo, až ju zamrazilo v tom tichu, zdvihla hlavu, pár sekúnd mala dojem, že svet znehýbel, zemeľula sa prestala krútiť, slnko zastalo, všetko navôkol skamenelo v bezvetri. Premkol ju čudný pocit, nevysvetliteľný úžas. Zrazu si uvedomila, že každá, aj tá najnepatrnejšia chvíľa je súčasťou večnosti.

Spoza plota doliehal Jozefov hlas. Vzrušene sa bavil so susedkou. Keď sa rozlúčil, vyzeral nahnevane.

„Predstav si, čo sa mi stalo! čertil sa.

„Hral si na gavaliera — niesol si susede košík.“

„Vieš, čo v tom košíku bolo? Jakživ neuhráňeš! Silonové pančuchy!“

„Dobrý nápad — doniesť si sem ručnú prácu a po večeroch pliesť zo starých pančuch koberčeky alebo podušky.“

„Kdeže koberčeky! Kdeže podušky!“ Jozefovi až preskakoval hlas. „Vieš, na čo jej tie pančuchy budú? Postríha ich na vrecká a natiahne na každý strapec hrozna na viniči!!! Vraj aby sa na bobuľky nedostali osy! Inak všetko obžerú, nechajú len kostrnky! To je tak, keď chce niekto pestovať hrozno priamo v meste a tá hmyzia háved' nemá z čoho žiť! Na čo len ti Ľudia neprídu? Kam sa my na nich hrabeme? Malomeštiak má všetko vytranené, prešpekulované, ten nedožíli nikomu, ani len hmyzu! Sám musí všetko zhľtať, nič mu nie je dosť, len na to myslí, aby mal o hlt, o groš, o strapec hrozna viac!“

Sadol si na lavicu a pozrel na ženu.

„My na to nie sme, Oľuška. Kam sa my na nich hrabeme? Ja sa ti čudujem, že sa vôbec prpleš v tej zemi. Mala by si sa na to vykašlať, nech tu kraľuje loboda, tá aj rýchlo rastie, aj pekne kvitne, a máš to bez roboty!“

„Prosím ťa,“ prisadila si k nemu. „Čo sa tak vzrušuješ? Pre takú hlúpost!“

„Hlúpost? vyskočil. „Pre teba je to hlúpost? Dá sa takomto rozratanom, rozkalkulovanom svete ešte vôbec žiť? Možno to ešte nazváť životom? Porátané strapce, plody...“

„Zlatonosné fóliovníky...“

„Ešte to! priam soptil. „Ešte začni so zlatonosným fóliovníkom! Potom ti už bude chýbať k šťastiu len zlatonosná rieka, nie? A v nej zlatá rybka, čo by ti splnila každé želanie?“

„Neboj sa,“ podišla k nemu. Nič také mi nechýba.“

Naozaj jej nič nechýbalo. V poslednom čase sa doktorovi vyhýbala, ponáhľam sa, v záhrade je vždy toľko roboty. Jedného dňa sa dlhšie zdržala v kancelárii, a keď sa vračala domov, objavila v zákuti záhradnej kaviarne doktora Boratku v spoločnosti atrakcia k nej správal, bolo zrejmé, že našiel, čo hľadal. Oline odľahlo: koniec rozmornej hry. Už medzi nimi nebolo nič. Iba čo si od nej nadálej chodil požičiavať kávu.

Natiahla ruku, záhalka sa dotkla Jozefovho pleca.

Ešte vždy na ňu hľadal podozrievavo, akoby si nebol istý, čo od nej môže čakať.

„Máš pravdu, naozaj sa na to môžeme vykašlať, Jozef. Nie je to pre nás. Ale zem — to je niečo iné. Tá je tu pre každého, nie? — povedala pokojne. Cítila v sebe zásobu pokojja, to bolo ono, čo tu uprostred tráv a stromov našla.

Milky jej stisol ruku.

STAVBA, KTOREJ NIET

V predošej časti tohto článku, uverejnenej v Živote č. 6/85, som písal o tom, ako okresná stranická a školská komisia prešetrovala stažnosť kacvinskej miestnej skupiny KSCAS na nevhodné počinania riaditeľa školy a zaujala negatívne stanovisko k tejto stažnosti. V súvislosti s tým aktív kacvinskej MS poslal list na Osvetové oddelenie ONV v Novom Targu, v ktorom vyjadril svoj nesúhlas so stanoviskom oddelenia a ešte raz podrobne zdôvodnil svoj postoj v tejto veci. Na odpoveď z osvetového oddelenia čakali Kacvinčania veľmi dlho, ale sa jej nedočkali. Tak prešli skoro štyri roky...

12. mája 1973 sa v Kacvíne konala schôdza miestneho urbára, na ktorej sa rokovalo aj o otázke výstavby novej školy. Na schôdzi jednohlasne schválili, že obec a obyvatelia Kacvina poskytnú na tento cieľ príspevok v hodnote 30 percent všetkých nákladov na výstavbu, v tom najmä:

1. odovzdajú pre školu stavebný pozemok s plochou 1 hektára;
2. miestny urbár dodá na potreby výstavby 400 kubických metrov dreva;
3. obyvatelia obce sa zaviazali priviesť na stavbu 150 m³ piesku, 150 m³ štrku a 100 kubíkov kameniva do betónu, vykopať jame na vápno a zahasiť vápno. Okrem toho v prípade potreby budú vykonávať neodborné práce.

Účastníci schôdze zvolili taktiež výbor pre výstavbu školy, tretí v poradí.

Prešlo niekoľko mesiacov. 30. októbra 1973 prišla do Kacviny lokalizačná komisia, ktorej členmi boli: náčelník gminy Edward Ruzicki, predstaviteľ Oddelenia stavebnictva ONV v Novom Targu Józef Rutkowski, vedúci investičného referátu osvetového oddelenia ONV v Novom Targu, mgr. inž. Wicenty Gacek, gminný riaditeľ škôl Stanisław Stec a predstaviteľka okresnej epidemiologickej stanice Jadwiga Kus. Zíšli sa aj členovia výboru pre výstavbu školy.

Komisia si obzrela stavebný pozemok a určila nasledovné:

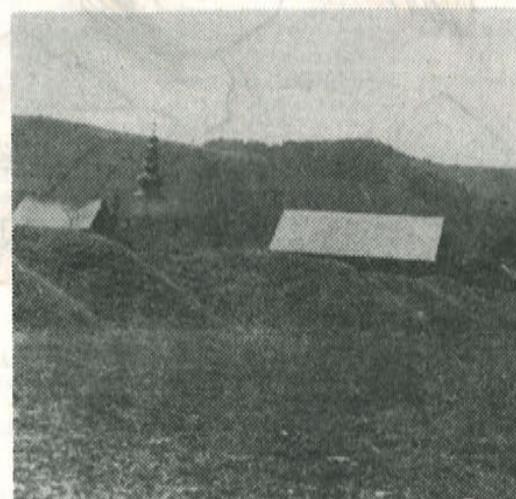
1. Budova školy s osmimi triedami a pracovňami má stáť na východnej časti stavebného pozemku, pričom v projekte treba vziať do úvahy aj miestnosť pre materskú školu s osobitným vchodom;

2. Hlavný prístup ku škole bude viesť ulicou, ktorá sa spája priamo s cestou vedúcou cez obec. Tieto cesty treba prestavať svojopracne za finančnej pomoci gminného úradu ešte pred začatím výstavby školy;

3. Komisia sa zaviazala vybaviť do 30.IV. 1974 otázky súvisiace s odstránením drevených stodôl stojacích na kraji stavebného pozemku;

4. Pred začatím výstavby treba obhospodariť pramene na stavenisku, ktoré by neskôr zabezpečovali trvalo dodávky vody pre novú školu;

5. Pre stavenisko sa má zabezpečiť elektrické osvetlenie a prúd vysokého napätia. V

Rozkopané „stavenisko“ budúcej školy. Foto: L. Molitoris

tomto kontexte gminný úrad urýchli spracovanie dokumentácie a koncepciu predloží na schválenie Osvetovému oddeleniu ONV v Novom Targu:

6. Výbor pre výstavbu navrhol, aby pri projektovaní školy vzali do úvahy nie jedno- ale dvojtryednu materskú školu vzhľadom na rastúci počet detí, ako aj niekoľko miestnosť pre rekreačné účely učiteľov;

7. Aby sa mohlo začať s výstavbou v apríli 1974, treba získať povolenie na stavbu od stavebných orgánov a predstaviť stavebnú četu v počte 30 osôb.

Po týchto rozhodnutiach komisia sa naložila na výbavu pre výstavbu školy. 12. mája 1973 sa v Kacvíne konala schôdza miestneho urbára, na ktorej sa rokovalo aj o otázke výstavby novej školy. Výbor pre výstavbu navrhol, aby pri projektovaní školy vzali do úvahy nie jedno- ale dvojtryednu materskú školu vzhľadom na rastúci počet detí, ako aj niekoľko miestnosť pre rekreačné účely učiteľov;

8. Aby sa mohlo začať s výstavbou v apríli 1974, treba získať povolenie na stavbu od stavebných orgánov a predstaviť stavebnú četu v počte 30 osôb.

Na jar, presnejšie na prelome marca a apríla 1974, sa v prácach pokračovalo. Výbor potriedil drevo a časť bola odvezena na pilu Michala Rataja, kde bola spilena na dosky. Po spilení drevo opäť previezli na stavenisko, kde všetko pekne poukladali podľa dĺžky a určenia. Medzitým ľudia vykopali na kraji pozemku veľkú jamu, v ktorej zahľadili 62 ton vápna. Okrem toho vybudovali drevený sklad, v ktorom uložili časť stavebného železa a pozinkovaný plech. Zdalo by sa, že všetko je na najlepšej ceste k začiatiu výstavby.

14. marca 1975 opäť prišla do Kacviny komisia z Gminného úradu v Nižných Lapšoch a Osvetového oddelenia v Novom Targu v tomto zložení: nový náčelník gminného úradu mgr. inž. Antoni Kapolka, ďalej K. Nenko z Osvetového oddelenia a pracovník gminného úradu pre otázky stavebnictva Teodor Mondel. Pozvali výbor pre výstavbu, s ktorým prerokovali nasledujúce otázky:

1. Okresná geodetická kancelária sa pre technické prekážky neobrátila o vytýčenie miesta stavby. Preto sa táto vec prekladá na 18.III.1975;
2. Komisia rozhodla, že do času zamestnania riadneho vedúceho stavby, treba na toto miesto priať na základe osobitnej zmluvy inšpektora stavebnictva z gminného úradu;
3. Po vytýčení miesta výstavby treba okamžite začať kopať základy a odvieziť prebytočnú zeminu;
4. Treba predložiť rozpočet v Poľskej národnej banke a prerokovať otázky financovania výstavby;
5. Jeden komplet dokumentácie predložiť v Osvetovom oddelení Okresného úradu v Novom Targu;
6. Zabezpečiť privod elektrickej energie a vody na stavenisko.

Ked sa funkcia náčelníka Gminného úradu v Nižných Lapšoch ujal mgr. inž. Antoni Kapolka, otázka výstavby školy sa dočasne pohľadala. Objednali spracovanie dokumentácie výstavby a jej schválenie v Osvetovom oddelení ONV v Novom Targu. Kacvinčania zskali tiež povolenie na stavbu od stavebných orgánov. V stanovenom termíne bolo vytýčené miesto stavby a obyvatelia obce urobili výkopy pod pivnice 12 m × 50 m × 1 m, teda prakticky pod celou budovou. Okrem toho dovezli druhú časť stavebného železa, betónové tvarovky, žulové obkladačky, dlaždice, rôzne druhy tvárnice a ďalšie materiály. Výbor pre výstavbu určil taktiež na jednom zo svojich zasadanií skladníku a súčasne začal hľadať strážnika, ktorý bol potrebný na stavbe. Všetko úsilie výboru bolo však daromné, lebo ktorosi dokázal šikovne zabrádiť všetky práce na stavbe kacvinskej školy.

Prvá komisia, ktorá sa 30.X.1973 zaviazala vybaviť otázky odstránenia zo stavebného pozemku drevených stodôl — nič neurobiela. Vec nakoniec vyriešil požiar, ktorý vypukol v septembri 1976 v stodole Martina Wojcika. Oheň sa prenesol aj na susednú stodolu Jáakra Šefčíka a strovil, žiaľ, aj sklad, ktorý vedľa postavil výbor na stavebné materiály.

V tomto období sa v celej krajine začala súťažiť móda alebo tendencia budovania vzorových hospodárskych objektov, ktorá sa čoskoro dostala aj do Kacviny. Čas rýchlo bezal, ale o faktickom začati výstavby školy bolo ticho. Nikto nesúrial, neprehovoril o stavbe ani pol slovíčka, len zrazu na stavenisku začalo byť veľmi rušno. Pozvázaný materiál začal miernu zo staveniska. Pozinkovaný plech bol vyvezený v dvoch etapách. Potom časť tehly a železa zobrať Franciszek Maka z Kacviny, ktorého sa zmocnila spoľahlivá móda budovania vzorových objektov a začal stavat veľký chliev pre husi. Druhú časť železa zobrať zase Jozef Paciga z Kacviny, ktorý tak tiež začal budovať veľký moderný ovčinec. Potom úplne zmizla časť dreva, tzn. dlhšie kmene určené na lešenie a pod.

To všetko sa dialo v období, keď sa, žiaľ, v Gminnom úrade v Nižných Lapšoch začal boj o moc, o funkciu náčelníka gminy. Niektorí pracovníci úradu začali podkopávať autoritu vtedajšieho náčelníka mgr. inž. Antoniho Kapolku, posielali naň stažnosti, až napokon spôsobili, že náčelníka prepustili. A vtedy sa v gmine začala stagnácia. Odrazila sa aj na otázke výstavby kacvinskej školy, ktorá sa dodnes nepohľadá z miesta.

JÁN MOLITORIS
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZELOV

Dne 13. listopadu zasedalo predsedníctvo Rady národného výboru mesta a obce Zelov. Schúze se zúčastnil krajana Zenon Jersák, predsedu OV KSSCaS v Zelově.

Hlavními body programu byly informace o zdravotní péci v osvětových pracovištích a o existenčních podmínkách učitelů.

Situace ve zdravotní péci ve školách je neuspokojivá. Podle harmonogramu lékaři pracují ve školách svěřených jejich péci průměrně 14 hodin týdně, čili dvě hodiny více než loni. Každou školu by měl tedy lékař navštívit 2 — 4 krát měsíčně, a ošetřovatelka 1 — 3 krát týdně. Do 21. října t.r. byly však lékařské vizity zaznamenány pouze ve dvou z třinácti škol. Podobný harmonogram byl i loni, ale skutečnost se od něho značně lišila, zejména pokud jde o lékařskou péci. Ošetřovatelky v městských školách dodržovaly dny práce, ale nikoliv určené hodiny. Ve vesnických školách se objevovaly jen zřídka, např. v Kociszewě, Walewicích a Poždzenicích byla ošetřovatelka jen dvakrát během školního roku. Z celkového počtu žáků bylo vyšetřeno méně než 50 procent. Ještě horší byla situace v lékařské péci. V polovině škol se lékařská vizita uskutečnila pouze dvakrát za školní rok. Přes tyto potíže bylo provedeno povinné vyšetření čtrnáctiletých dětí, nebyla však plně zrealizována vyšetření deseti letých a šestiletých dětí. V provedených vyšetřeních byly u 272 žáků zjištěny úchytky od normy. Nejvíce dětí má oční vadu (225), rozvojové poruchy byly zjištěny u 38 žáků a poškození pohybového ústrojí u 37 žáků.

Loni byly zorganizovány velmi užitečné hodiny nápravného tělocviku, v tomto školním roce se pro nedostatek odborných pracovníků nebudoval konat. Jednání s pracovníky Rehabilitačního poradny nepřinesly žádoucí výsledky. V loňském školním roce byla ve školách zavedena fluorizace, nyní rozšířená i na mateřské školy. Můžeme konstatovat, že ve druhé polovině minulého školního roku se situace ve zdravotní péci o školy značně zlepšila. V tomto školním roce je však situace nanejvýš znepokojivá. V městských školách byl lékař pouze v základní škole č. 4. Rovněž na vesnicích pouze v základní škole v Wygierzowě zahájil práci lékař, stomatolog a ošetřovatelka.

Lépe vypadá práce ošetřovatelek. Téměř všude byla založena kartotéka očkování, skončeno měření a vážení a vyšetření zraku. Velmi špatně je stomatologická péče, která zahrnula pouze děti z lycea a základní školy č. 1 a ze základní školy ve Wygierzowě. Nebily využity možnosti zřízení stomatologické ošetřovny v základní škole č. 4.

Celkem lze říci, že lékařská péče se do dnešního dne nezlepšila a ve srovnání s druhým pololetem minulého školního roku dokonce zhoršila.

Rovněž situace učitelů není lehká. Ve školách a jiných výchovných a osvětových pracovištích v městě a obci Zelov pracuje 186 učitelů, z toho 16 v mateřských školách, 140 v základních a 30 ve středních školách. O sociální a existenční situaci učitelů rozhodují především takové činitele, jako plat, bytové podmínky, podíl na rozdělení sociálního fondu a pracovní podmínky. Jedním z předpokladů Charity učitelů bylo vytvoření materiálních podmínek pro zvýšení autority a společenského postavení učitelského povolání. Pokračující inflace a rychlý růst mezd ve výrobní sféře způsobily, že učitelské platy jsou znova na jednom z posledních míst. Všeobecně lze říci, že průměrný učitelský plat je značně nižší než střední plat inženýrsko-technických pracovníků socialistického sektoru. Průměrný plat učitelů je také nižší než celostátní průměr. Jako příklad: absolvent vysoké školy s pedagogickou průpravou začínající práci ve škole dostane plat 10 200 zl., a nejvyšší plat učitele s vysokoškolským pedagogickým vzděláním v okamžiku přechodu do důchodu činí 14 700 zl. V této situaci má velkou úlohu práce v přesčasových hodinách. Dnes máme značné kádrové nedostatky a dodatečná práce nedělá potíže, ale nelze to považovat za normální. Kromě toho učitel pracující v dodatečném čase pracuje na úkor vlastního zdraví. Učitelé pracují 44 — 52 hodiny týdně!

Ani bytové podmínky nejsou uspokojivé. Jiná je ovšem situace ve městě a jiná na vesnicích. Na venkově má učitel právo na bezplatný byt. A jaká je dnes situace učitelů ve městě a obci Zelov? 36 učitelských rodin má družstevní byt, 31 rodin vlastní byt, 21 rodin bydlí ve státních bytech, 35 rodin nebo samotných osob pronajímá pokoj nebo žije u rodiny, 28 rodin má služební byt (na venkově) a 18 osob čekána byt. Je mezi nimi několik osob v kritické situaci, kterým je nutno rychle pomoci, jinak Zelov ztratí výsoce kvalifikované učitelské síly. Navrhujeme se, aby učitelé měli určité zpřednostnění při přidělování bytů z městské výstavby. Pro učitele by měly být k dispozici nejméně 3 byty ročně, zatímco v několika minulých letech dostávají průměrně jeden byt. Zvláště těžká je bytová situace na venkově. Např. ve Wygierzowě téměř všichni učitelé dostali byt, ale některé byty jsou v takovém stavu, že zanedlouho budou neobyvatelné. Proto by bylo třeba v nejbližších příštích letech postavit dům učitelů. V Kociszewě má služební byty asi polovina učitelů, potřebné jsou ještě nejméně čtyři byty.

Uspokojivý je podíl učitelů na rozdělení sociálního fondu. Jsou to především rekreace, dále výlety a zájezdy do divadel. Z finančního bytového fondu bylo letoška na opravy bytů a doplnění vkladu na družstevní byty vyplaceno 1585 tisíc zlatých.

Podmínky práce učitelů v našem prostředí jsou různé. Nedostatek učebních místností a rostoucí demografická špička způsobily, že v mnoha školách se pracuje na směny, což prodlužuje

je hodiny vyučování a ztěžuje práci učitelům.

Na zasedání Rady byly rovněž schváleny nové administrativní a tržní poplatky.

ZENON JERSÁK

NOVÁ BELA

V poslednom období sa na okolí Novej Belej a viacerých spišských obci objavili vlky. Je ich pomerne veľa. Očeti svedkovia hovoria o celých svorkach. Stávalo sa, že prepádávali ovce pasače sa na poliach. Keď bol na blízku pastier, tak ich odohnal, lebo tie dravce sa človeka predsa len boja. Na jeseň sa však ovce pasú väčšinou same a tak sa vlkom podarilo zavše zahrdusiť niekoľko oviec a odvliecť ich. U nás v Novej Belej jednemu majiteľovi roztrhal dve ovce a viacerým po jednej.

Podľa mňa, mali by sa tým zaoberať polovníci a najmä polovníky krúžok v Novom Targu, ktorý by mal častejšie organizovať poľovačky, aby sa znižil počet týchto nebezpečných zvierat. Vedľa toho by mali byť v obciach a bielym kobercom prikryť plochu neukončeného ihriska a tým znemožniť ďalšie práce.

Sportový štadión je v Jablonke veľmi potrebný. Športovali by na ňom nielen Jablončania, ale aj mládež zo širšieho okolia a pochopiteľne, z miestneho lýcea, ktorá asi najviac pocítuje nedostatok ozajstného športového objektu. Výstavbou štadióna by sa podmienky pre športovanie určite zlepšili a kto vie, či by neponohli objaviť veľkých športovcov aj na Orave.

Podľa mňa, výstavbu štadióna mal by si vziať k srdecu Gminný úrad v Jablonke. Pekným príkladom pracovného tempa je trebars svojpomocná výstavba cesty cez obec smerom k jablončnému kostolu. Nedalo by sa podobne budovať štadión? K.B. (meno a priezvisko autora v redakcii)

ODIŠLI OD NÁS

V posledných mesiacoch umreli v Nedeci viacerí krajančí a krajania, ktorí boli aktívnymi členmi miestnej skupiny našej Spoločnosti.

Dňa 27. septembra 1985 umrel vo veku 64 rokov krajčian.

JOZEF FRONC
Dňa 30. septembra 1985 umrel vo veku 72 rokov krajčian.

MICHAL LUKUŠ
Dňa 22. novembra 1985 umrela vo veku 78 rokov krajčianka.

ROZÁLIA KAPOLKOVÁ
Dňa 23. novembra 1985 umrel vo veku 63 rokov krajčian.

ANDREJ MILANIAK
člen MS KSSCaS v Nedeci od jej vzniku, muzikant a dlhočinný člen krajanského folklórneho súboru Veselica. Čest ich pamiatke

MS KSSCaS v Nedeci

ŽIVOT V KAŽDEJ KRAJANSKEJ RODINE

Pripomíname všetkým krajanom, ktorí si ešte nepredplatiли Život, že do 10. februára môžu ešte objednať nás časopis na tri štvrtroky 1986. Cena predplatného za deväť mesiacov je 90 zl a pre odoberateľov v cudzine 135 zl.

JABLONKA

Po niekoľkomesačnej prestávke sa začiatkom novembra min. r. v Jablonke objavili bábre a niekoľki robotníci, aby pokračovali v práci pri stavbe štadióna. Na tento obrázok čakali všetci potenciálni jablončtí športovci. Ich radosť však netrvala dlho. Točiť o niekoľko dní spadol prvý sneh a bielym kobercom prikryl plochu neukončeného ihriska a tým znemožnil ďalšie práce.

Sportový štadión je v Jablonke veľmi potrebný. Športovali by na ňom nielen Jablončania, ale aj mládež zo širšieho okolia a pochopiteľne, z miestneho lýcea, ktorá asi najviac pocítuje nedostatok ozajstného športového objektu. Výstavbou štadióna by sa podmienky pre športovanie určite zlepšili a kto vie, či by neponohli objaviť veľkých športovcov aj na Orave.

Podľa mňa, výstavbu štadióna mal by si vziať k srdecu Gminný úrad v Jablonke. Pekným príkladom pracovného tempa je trebars svojpomocná výstavba cesty cez obec smerom k jablončnému kostolu. Nedalo by sa podobne budovať štadión? K.B. (meno a priezvisko autora v redakcii)

INDIA

Od hladu po sebestačnosť

Ešte pred necelými dvadsiatimi rokmi obyvatelia Indie trpeli hladom. V niekoľkých štátach vyše sto miliónom ľudí hrozila smrť hladom. Ale Indovia nevyhynuli pre nedostatok potravín. A dokonca sa ministerský predseda Rajiv Gándhi rozhodol poslat pomoc hladujúcej Etópii.

Ako sa to stalo? Vláda vyhlásila „úderný program“ všeobecne známy pod názvom „zelená revolúcia“. Tento plán prijatý koncom sedemdesiatych rokov predpokladal: pestovanie nových lokálnym podmienkam prispôsobených, vysokovýnosných druhov, zberie nie jednej, ale dokonca štyroch úrod ročne, zavodňovanie te-

rénov, malú melioráciu, používanie prostriedkov na ochranu rastlín, zväčšenie areálu obrábanej pôdy.

Indii poskytli pomoc odbornici z Medzinárodného ústavu pestovania kukurice a pšenice v Ciudad Mexico. Tam vystepovaná pšenica odolná proti chorobám a škodcom, nízkeho vzrastu, začala rodíť v Indii dokonca lepšie ako v Mexiku. Potom dovezli semena ryže z Filipín, ktorá v Indii dosahuje od 60 do 100 q z hektára.

Zelená revolúcia rýchlo priniesla výsledky. V sezóne 1970—1971 dosiahli úrodu vo výške 108 mil.

ton, zatiaľ čo pred piatimi rokmi iba 76 mil. ton.

Toto vôbec neznamená, že využili už všetky možnosti. Experti z OSN vypočítali, že India môže dosiahnuť ročne od 250 do 280 mil. ton obilia. Ale polnohospodárstvo je tam závislé od mnohých rôznorodých činiteľov: priemyslu vyrábajúceho stroje, hnojiv a prostriedkov na ochranu rastlín.

Pred tragickej smrťou Indira Gándhiová povedala: „Zelená revolúcia nás zachránila, keď sme zúfalo potrebovali obilie. Splnila svoju úlohu, ale dnes to už nestačí. Musíme zvýšiť množstvo pestovanej ryže. Musíme produkovať viac takých strukovín, ako fazuľa, hrach, ale aj olejnatej rastliny.“

Syn a následník — Rajiv Gándhi, ktorý realizuje matkín program, plánuje tento proces ešte urýchliť. A preto sa rozširuje

pestovanie iných rastlín, budujú sa ďalšie zavodňovacie systémy, vzdelenájú sa milióny rolníkov, ktorí hospodária ešte primitívny mi metódami.

India urobila v polnohospodárstve miľový krok. Ale ďalšie plány sú veľmi ťažké. Najviacou a najťažšou bariérou na zdolanie je stále ešte obrovská zaostrelenosť vidieka, ktorému sa nepodarí tak skoro preskočiť niekoľko storočí, aké ho delia od dvadsiateho prvého storočia. Spoločenské premeny nasledujú tam oveľa pomalej ako používanie modernej techniky. Vidiek si teda vyžaduje dôkladné reformy a predovšetkým spravidlivú deľbu pôdy. V Indii je nadáľ veľmi vysoký prirodzený prírastok, tomuto štátu ročne príbuda 12 až 14 miliónov nových občanov.

Plány sú teda neobvykle ťažké v ich realizácii. Avšak faktom je, že obyvatelia Indie už nehnadajú.

Vzájomný prospech

Koncom minulého roku bola v Moskve poľská delegácia, kde rokovaťa s predstaviteľmi vlády Sovietskeho zväzu o spolupráci v polnohospodárstve a potravinárskom hospodárstve. Podpisali konkrétné dohody o spoločnom poľsko-sovietskom postupe do roku 1990.

Prvým bude spoločná výstavba závodov, tak v Poľsku ako aj v Sovietskom zväze, na spracovanie zemiakov, s ročnou výrobou kapacitou 300 000 ton spracovaných surovín. Dohodli tiež začlenenie spoločného podniku pre prevádzanie polnohospodárskych produktov — predovšetkým jablk, zeleniny a mrazené zeleniny a ovocia, ktorý bude mať veľký význam pre rozvoj poľského exportu ovocia a zeleniny do Sovietskeho zväzu. V súvislosti s tým sovietski partneri predložili ponuku, že u nás kúpia značne množstvo chadiarenských zariadení pre vybavenie obchodov, ktoré predávajú mrazené výrobky. Poľská strana navrhla Sovietskemu zväzu predaj repky a zemiakov za polnohospodárske produkty, ktoré dovážame z dolárovej oblasti.

Schválili tiež dohodu o kooperácii vo výrobe minitraktorov pre polnohospodárstvo. Dohodli, že tieto traktory bude vyrábať sovietsky priemysel a poľský zasa nevyhnutne náradie k nim.

V najbližšom čase sa rozšíri poľsko-sovietska obchodná výmenu a tovarová výmena medzi dvojstevnými organizáciami oboch krajín.

Dohodli tiež rozšírenie vzájomných zmlúv, týkajúcich sa nových technológií v polnohospodárskej produkcii o.i. v oblasti pestovania cukrovej repy, kukurice a repky, ako aj upresnenia spolupráce medzi poľskými a sovietskymi vedeckými ústavmi. Za najdôležitejšiu uznali spoluprácu v biotechnológií, syntéze enzýmov a aminokyselin, vo výrobe preparátov na ochranu rastlín a zvierat.

Boli dohodnuté spoločné práce v oblasti genetiky, zamerané na dosiahnutie čistých štruktúr tkániv v chove rastlín s veľkými potenciálnymi možnosťami zvyšovania ich úrody a odolných proti suchu, chladu a chorobám.

Určili, že výskumné strediská rastlín pestovaných v Poľsku a Sovietskom zväze budú testovať druhy rastlín, ktoré sú už v produkcii, alebo sa začínajú pestovať a budú si vymieňať výsledky. Umožní to rýchlu rajonizáciu jednotlivých druhov. Zmluvu tiež predpokladá, že na podobných zásadách sa uskutoční hodnotenie úrodnosti pôdy a biologických i biochemických procesov prebiehajúcich v pôde.

Poľská strana požiadala o zvýšenie dodávok semen lucerky z 300 na 1000 ton ročne, za zvýšené dodávky z Poľska semen dáteliny, repky a trávy. V živočíšnej výrobe sa rozhodli vymieňať si skúsenosti v oblasti hydinárstva a chovu oviec, ako aj plemennosť dobytka metódou transplantácie.

V mechanizácii polnohospodárstva budú práce sústredené na úspornú spotrebú tekutých polohenných látok a elektrickej energie, optimálne používanie prostriedkov na ochranu rastlín a minerálnych hnojiv. Začnú sa tiež spoločné výskumné práce v oblasti efektivity meliorácie a rozšíri sa výmena stáží a praxí.

Zo Sovietskeho zväzu budeme ďalej dovázať traktory WF-25 a náhradné súčiastky pre tieto traktory.

Paríš - získavaš

Rok bol mokrý a ešte k tomu sa sem-tam objavila zemiaková nákaza. Veľku — neveští to nič dobré zemiakom, nedáva záruku, že sa v kopcoch udržia.

Minulý rok sme dosiahli úrodu okolo 40 miliónov ton zemiakov. Obchod na zásobovanie obyvateľstva a spracovanie výkupí okolo 5,5 mil. ton. Časť prevezmú palenice a továrne na výrobu zemiakových vločiek. Ale najviac sa určí na kŕmenie ošpaných.

Možno však s čistým svedomím konštatovať, že sme v posledných rokoch zanedbali parenie a silažovanie zemiakov. Okrem iného nech bude dôkazom minulý rok, v ktorom na jeden parákový systém pripadlo priemerne iba 180 ton zemiakov. A družstvá roľníckych krúžkov majú 3200 takýchto parákov.

DRK (SKR) už začali odporúčať roľníkom, aby parili a silázovali zemiaky. Musia sa k tomu pripojiť aj polnohospodárske služby z Vojvodských stredisk technického pokroku, polnohospodárske služby z gminných úradov, ako aj predstaviteľia Zväzu producentov okopanín. Preto, aby sa nepremárnili taká cenná krmovina, akou sú zemiaky.

Zemiaky máme, paráky tiež, preto roľníci by mali pochopíť, že parenie zemiakov a ich silažovanie je v ich vlastnom záujme.

Je iba jeden problém... uhlie. Sice DRK dostávajú ročne do 180 000 ton, ale na všetky svoje potreby. A na samotné parenie zemiakov treba okolo 30 000 ton uhlia. A preto by na tento cieľ uhlie nemalo chýbať a dodávky musia byť uskutočnené v termíne, čo v GS vedia!

Prečo? Bol už taký rok, že pomocou parenia sme zachránili 1,5 mil. ton zemiakov. Aj v tomto roku možno sparíť také isté množstvo, ak nie viacej. Jedno je isté — kto bude pariť a silažovať do konca v obyčajnej jame, ten nestrati.

VIETE, ŽE VO FEBRUÁRI...

... účinným a jednoduchým spôsobom, ktorý zabraňuje vysychaniu pôdy a ničí burinu je smykovanie zaoraných polí;

...treba využať maštaľný hnoj; ...dokončiť mlatbu, zaobstarat si hnojivá, pripraviť osivo, kúpiť semená;

...urobiť nevyhnutné opravy strojov a náradia;

...ak na poliach neleží sneh, vysiať hnojivové vápno;

...na poli určenom na sadenie zemiakov vysiať draselnú soľ;

...ked sa na oziminách utvori ťažová škrupina, treba ju rozdrvíť;

...prerieď koruny ovocných stromov a za teplých dní postrieckať 1-perc. Krezotolom alebo 4-perc. karbolínom DNK; ...dať vykličiť skoré odrody zemiakov;

...zakladať pareniská — vysieváť šalát, redkovku, zeler, mrkvu, petržlen;

...pripraviť plán hnojenia každej rastliny podľa kvality pôdy, v čom by mala pomôcť polnohospodárska služba;

...krmivo pre telné kravu treba obohaciať miešankou MM a polfamixom;

...prasnice po každom príznaku ruje treba opäťovne kryť;

...kŕmnym bravom pridávať preparáty Suiverm alebo Nilverm proti červom;

...chlívey často vetráť.

ZELENÁ KRONIKA

NAJVIAC PRASIAT MAJÚ PRASNICE...

...ktoré neboli kryté v prvej, alebo v druhej ruji, ale v tretej alebo dokonca v štvrtej. Následkom priliš skorého užívania prasnice je oneskorenie jej rastu a rozvoja. Pokusy ukázali, že prasnice, ktoré mali prasiatka po prvýkrát vo veku 13–14 mesiacov rodili viacé prasiat a dlhšie boli plodné ako tie, ktoré sa prasili pred dosiahnutím 12 mesiacov.

PRIESADA KUKURICE AKO MEDZIKULTÚRA

Boli vykonané vydarené pokusy so získaním priesady kukurice v sklární a potom jej sadenia pomocou vhodného vysadzovača ako medzikultúry. Tieto pokusy sa uskutočnili preto, aby sa dosiahla ochrana pôdy pred eróziou vďaka rýchlemu pokrytiu zeme prikrývkou rastlín. V rokoch 1983 a 1984 na strnišku vysadili priesady neskorých druhov kukurice, ktorých rozvoj bol regulovaný ožarovaním. A týmto spôsobom získali z jedného hektára o tri tony zrnu viac, ako z kukurice vysiatej koncom apríla.

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

FORMULA SLÁVY

Alain Prost

Skoro nepozorovateľne a bez väčšieho ohlasu u nás prebehli vlaňajšie automobilové preteky o titul majstra sveta formuly 1. A predsa je to súťaž, ktorá sa vo svete teší veľkej popularite a vodiči F-1 patria k najslávnejším športovcom. Spominam to preto, že práve na vlaňajších majstrovstvách a všetkom, čo s nimi súviselo, sa diaľo veľa zaujímavých vecí.

Ako už mnohí vedia, majstrom sveta sa po prvý raz stal Francúz, 30-ročný Alain Prost, ktorý v predchádzajúcich dvoch rokoch mal titul skoro na dosah ruky. V 1983 mu na posledných pretekoch Grand Prix zobrahol titul Nelson Piquet a v 1984 ho zase o pol boda predbehol známy Niki Lauda z Rakúska. Teraz si už Prost nenechal ujiť priležitosť. Zvíťazil suverénné, keď z 15 pretekov vyhral 5, dvakrát bol druhý, štyrikrát tretí a raz štvrtý. Prišlo mu to tým ľahšie, že Laudovi sa tento rok vôbec nedarilo a tak jediným súperom, ktorý ho väčnejšie ohrozil, bol Talian Michele Alboreto, ale aj ten zaostal za Prostem o 23 b. V poradí družstiev najúspešnejším bol McLaren (Prost, Lauda), pred Ferrari (Alboreto, Johansson) a Lotusom (Senna, De Angelis).

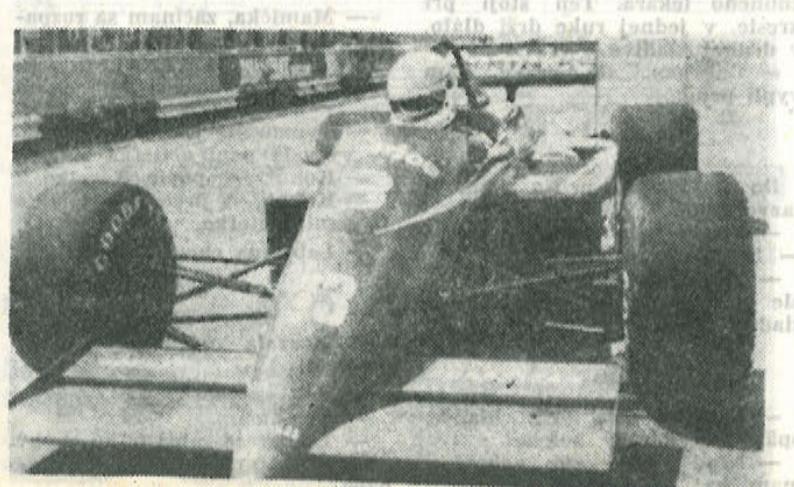
Niet pochybnosti, že Alain Prost je v súčasnosti najlepším pretekárom formuly 1. Celkovo vyhral už 21 pretekov Grand Prix — väčšinu v posledných troch rokoch. Po prevzatí ceny majstra sveta Prost vyhliásil, že chce získať titul aj tento rok, teda dvakrát za seba, čo sa ešte nikomu nepodarilo. Zároveň zdôraznil, že jeho najtúžobnejším cieľom je prekonáť rekord Jackieho Stewarta, ktorý na Grand Prix zvíťazil 27-krát. Keď si udrží formu z posledných rokov, akoste to dosiahne. Vedľa — pripomeňme — iba v r. 1984 dosiahol sedem víťazstiev. Tu poznámenajme, že trojnásobný majster sveta Niki Lauda má na svojom konte 25 víťazstiev.

Ako sme už písali, Lauda sa rozhodol ukončiť aktívnu športovú činnosť a to aj naprieck tomu, že dostal veľmi lákavé ponuky štartov v iných tímech (napr. v tíme Brabham mu slúbovali 5 mil. dolárov). Chce sa však venovať len vedeniu svojej leteckej spoločnosti „Lauda-Air“, hoci vďaka svojim schopnostiam a mnohoročným skúsenosťiam mal by ešte súťaž na nejedno víťazstvo. V tejto situácii zočíava Prost skoro jediným kandidátom na majstrovský titul aj v tomto roku.

Preteky formuly 1 nie sú iba súperením jazdcov, ale aj konštruktérov. Každý rok automobilové koncerny zavádzajú v pretekárskych monopostoch viaceré novinky a zlepšováky, aby boli rýchlejšie a spoľahlivejšie, aby víťazili. Občas predstavujú aj celkom nové, originálne konštrukcie, akou bol vlniak napr. monopost Beattice Lola THL-1 (na snímke). Na rozdiel od iných pripomína trochu krabičku sardiniek so špicatým predom ako v lietadle Concorde. Zatiaľ ustupuje výkonom vozidlu McLaren, ktoré v posledných rokoch bolo vari najlepšie. Nové monoposty formuly 1 vraj pripravujú aj iné firmy ako Peugeot a japonská Toyota a Mazda.

Uchádzajúcich o organizovanie pretekov formuly 1 je veľmi veľa. Preto hodno poznámenajme, že v tohtoročnom kalendári týchto podujati je po prvý raz aj Grand Prix na území socialistických štátov. Preteky sa majú uskutočniť v Maďarsku nedaleko Budapešti. Dalším uchádzajúcim je aj ČSSR, ktoré plánuje pri Brne novú dráhu.

JAN KACVINSKÝ

Koniec roka je spravidla obdobím organizovania rôznych súťaží a ankiet na najlepších športovcov danej krajiny, najlepších za posledný rok alebo dlhšie obdobie. Prednedávnom v západoceskom mestečku Stříbro vyhlásili výsledky ankety na 10 najlepších atlétov ČSSR za 40. rok vojnových rokov. Sú to (bez poradia): slávny bežec, štvornásobný olympijský víťaz Emil Zátopek, jeho manželka, oštěpárka Dana Zátopková, chodec Josef Doležal, guliár Jiří Skobla, strednotratiar Stanislav Jungwirth, výškarka Milena Hübnerová, diskár Ludvík Daňek, bežkyňa Jaromíra Kratochvílová, diskár Imrich Bugár a guliarka Helena Fibingerová. Všetci spolu vybojovali pre ČSSR vyše tridsať zlatých medailí na vrcholných medzinárodných súťažiach, prekonačili desiatky svetových, európskych a československých rekordov a sú trvalým príkladom pre mládež a športovecov mnohých pokolení. Na snímkach: I. Bugár a H. Fibingerová.

Hviezdy svetovej estrády

TINA TURNEROVÁ

O tejto americkej speváčke nevieme a ani specializované časopisy neuverejňujú viac životopisných údajov o nej, hoci patrí medzi najvynikajúcejších interpretov na americkom kontinente už celé dve desaťročia.

Jej spevácka kariéra začala celkom náhodne a neobyčajne. Bývalý hudobný redaktor rozhlasovej stanice v Clarksdale Ike Turner mal sa po prvý raz predstaviť so svojou novou skupinou The Kings of Rhythm. Jeden z jeho hudobníkov si na svoj prvý koncert pozval priateľku Mae Bullockovú, ktorá prišla so sestrou Annie. 19-ročná Annie veľmi citlivu reagovala na vystúpenie, lebo zrazu vyskočila na scénu, vzala do rúk mikrofón ... a svojim spevom prekvapila všetkých prítomných.

Po roku sa Annie vydala za Turnera a prijala umelecké meno Tina. Začala vystupovať v manželovej skupine, ale „hrala druhé husle“, bola v úzadi. Prvý väčší úspech dosiahla v r. 1965 na jednom z festivalov v USA, po ktorom jej producent Phil Spector navrhol spoluprácu pri nahrávke platne: River Deep, Mountain High, ktorá sa stala čo-

skoro jedným z najväčších soulových úspechov. Potom sa Tina zase dostala do úzadia, až keď sa v polovici 70. rokov rozšila z manželom, naplno sa uplatnila ako sólistka.

Začala spolupracovať so známou skupinou Rolling Stones, ktorá ju pozvala na dlhé turné po USA. Čoskoro vystúpila vo filme Tommy, kde predvedla všetky svoje kvality. Jej vystúpenia vynikajú dokonalou choreografiou, ktorá využíva rytmus a hlas. Z roka na rok stúpa počet jej obdivovateľov na celom svete, hoci hudobní kritici sa nevyjadrujú o nej príliš pochvalne. Vystupovala v duete s Mickiemom Jaggerom, neskôr s Rodom Stewartom a inými hviezdami. Koncertovala skoro na celom svete, no nenahrala ani jednu platňu, lebo nenašla producenta. Až prednedávnom ju objavil Nick Ronson, ktorý jej vydal platňu Let's Stay Together. Okamžite sa vypredala. Teraz zmenila postoj aj kritika a speváčka nahráva ďalšiu platňu. Je možné, že sa dostane aj k nám. Určite stoji za to.

ZÁZRAČNÁ VESTA

Co vám teraz rozpojíem, stalo sa dávno, pradávno. A mám i svedkov, ktorí potvrdia, že je to pravda: ušatú sovu a hviezdnatú oblohu...

Kedysi žil, kde to bolo, ani presne neviem, žil jeden veľmi chudobný handrár. Nech sa ktkoľvek dá na toto remeslo, bohácom sa nestane, ale tento bol najchudobnejší z chudobných. Od rána do večera ho bolo vidieť na cestách, tahal za sebou rozheganý vozík, a keď prišiel do dediny alebo do mesta, vyskrikoval až do zachŕpnutia:

— Za handry, za kožky taniere dám, po háre!

Zeny zvedavo vyzerali cez obloky: ktože to ruší pokoj ulice? Akonáhle spozorovali biedne oblečeného chudáka, zatvárali okná a len jedna-dve sa dohadovali pri starých handrách.

A takto žil násť biedny handrár dlhé roky. Či svietilo jarné slnko, či štipala uši zima, vždy bol na cestách. Tvár mal zvráskený, nohy boľavé — on však len tahal rozheganý vozík.

Jedného sychravého, daždivého jesenného dňa sa prihodila potulnému handrárovi neobyčajná vec. Keď prechádzal z jednej dediny do druhej, zachytíl ho chladný, studený a neprijemný vietor. Bolo mu veľmi zima a nijaký dom, v ktorom by sa mohli trochu zohriať, na okolí neboli. Neostávalo nič iné, len zastať a začať sa prehrabávať vo vozíku, aby medzi zvyškami handier našiel niečo, čo by si obliekol a ochránil sa tak pred zimou. Hľadal, prehrabával, všetko vybral, ale okrem roztrhanej vesty nič poriadneho nenašiel.

— Aj to je lepšie ako nič — povedal a rýchle si vestu obliekol. Sotva ju mal na sebe, pocitil hrejivé teplo, akoby bol vošiel do vykúrenej izby.

— To je ale vesta! — zvolal rozradostený. — Kiež by som mal aj na hlave trochu tepla.

Sotva to vyslovil, už pocitil, že má na hlave nový klobúk. Strhol si ho a poprežeral: presne taký si už dávno prial.

— Už len topánky by som potreboval. Zima mi je na nohy, — vzdyhol si nahlas, — potom by nebolo štastlivejšieho človeka.

A počujte ten zázrak, lebo ani dykrát nežmurkol, a na nohe sa mu lesklí krásne, úplne nové topánky!

— Je to sen, alebo skutočnosť? — sputoval sa sám seba. — Na hlave mám klobúk, na

nohách topánky. To budú dajaké čary. Keď mám na sebe vestu, plnia sa všetky moje priania. Musím sa o tom presvedčiť!

Rychle si vyzliekol vestu a prial si čerstvý chlebník chleba a čerstvú klobásu. Márne však hľadal okolo seba, tieto jeho priania sa nesplnili. Vtedy si znova obliekol vestu. Od toho okamihu nech si prial čokoľvek, všetko sa mu splnilo.

Nemusím ani rozprávať, ako sa od toho dňa úplne zmenil život kedysi chudobného handrára. Svoj biedny vozík vyhodil na smetisko, pričaril si veľa peňazí, pekné šaty, prekrásny palác. Potom sa rozhadol, že si pôjde hľadať aj primeranú ženu. Dlhlo sa rozhodoval, kadiaľ má ísť. Naťavo, napravo, dopredu či dozadu, kým sa nakoniec ne-rozhadol: — Bude najlepšie a najmúdrejšie, keď pôjdem rovno za svojím nosom. — Tako sa rýchlo dostal do kráľovského mesta. Kráľ mal dvanásť dcér na vydaj, jednu krajsiu ako druhú, ale najkrajšiu bola predsa len najmladšia, dvanásťta.

Handrár prišiel práve vhod: kráľ bol vo veľkej tiesni, lebo pokladnica bola prázdna, aj palác osápaný; všetci čakali práve na takého bohatého pytača. A pretože najmladšia dcéra bola i najkrajšia, nemožno sa diviť, že si do prepychového paláca odviedol práve ju...

Pripriavili veľkú svadobnú hostinu a zabávali sa sedem dní a sedem noci. Hudba hrala, víno tieklo a jedla bolo toľko, že by sa ním mohol aj Dunaj zahatať. Každý sa zabával, bol šťastný a veselý. Len mladá nevesta sa trápila. Nijako nevedela presvedčiť svojho mladého manžela, aby si vyzliekol roztrhanú vestu, ktorú mal oblečenú pod zlatým pláštom. Ani pekné slovo, ani pláč, ani hnev, ani zvada nepomáhalo. Muž nič nevy-svetoval, ani nerozprával o svojom živote, no o roztrhanej veste sa nezmienil ani pol slovičkom.

Na ôsmym deň, po všetkých hostinách a oslavach, sa hostia nakoniec rozložili. Na túto chvíľu čakala nevesta. Hľadala si konečne jej muž tú handru vyzlečie. Ale čakala märne. S ňou spával, s ňou i vstával — kto to kedy videl?

Cas plynul, miňali sa mesiace i roky. Mladomanželia nemali nijakých starostí, žili si ľustne. Len vesta, tá jediná bola žene tŕňom v oku. Niet sa čomu diviť, že sa jedného dňa rozhodla zamiešať mužovi do jedla uspá-

vací prášok. Keď zaspal, vyzliekla mu zodratú vestu, dôkladne ju prezrela zo všetkých strán, či v nej nie je niečo zvláštne, a pretože nič takého nevidela a nenašla, rýchle ju dala za jeden pohár handrárovi, ktorý práve vtedy išiel okolo ich paláca.

Na druhý deň sa manžel zobudil a hned hľadal vestu.

— Daleko je už, milý mužiček! Siel tadiľato handrá a prosíkal o dajaké handry. Zlutovala som sa a dala som mu vestu za pohár, — potešovala ho manželka.

— Ach, ty nešťastnica! Za jeden pohár si zatratila naše šťastie, tento krásny palác, drahé šaty, šperky, služobníctvo. Lebo za to všetko môžeme dakováta len tej roztrhanej veste...

Potom jej všetko rozprával.

Zena plakala, slzy jej tiekli potokom. Márne rozlosili poslov na všetky svetové strany, aby našli handrára. Nik po ňom nenašiel ani len stopu.

Toto všetko ešte nebolo to najhoršie.

Zo dňa na deň zmizlo služobníctvo, prederavili sa krásne šaty, drahé kamene sa premenili na obyčajné kamenie a len v pokladnici zostalo zhordzavených päť grošov. A krásny palác? Aj ten sa rýchle rozpadával a na tretí deň z neho nezostalo nič.

Viete, čo urobil násť milý priateľ? Na štvrtý deň sa znova vydal na cesty ako chudobný handrár. Odvtedy chodí po svete a dúfa, že nájde niekoho, kto mu predá zázračnú vestu, čo prináša šťastie... za jeden pohár...

(Rozprávková záhrada, Východoslovenské vydavatelstvo, Košice 1977)

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca, tvorca mnohých vynikajúcich úloh. Hral v takých filmoch ako: Kanál, Eva chce spať, Honba za Adamom, Posledný svedok, Farby boja, Poľské cesty, v československom seriáli Dúhový oblúk atď. Najväčšiu popularitu si získal ako poručík Kloss v seriáli S nasadením života. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie.

V Živote č. 11/85 sme uverejnili snímku amerického herca Telly Savalasa. Knihy vyzrebovali: Boguslav Kulaviak z Dolnej Zubricie, Maria Grošská z Nedeca, Helena Kráľová z Kacviny, Andrej Sarniak z Podsrnia, Renata Lejava z Fridmana a Jozef Grobarčík z Oravky.

VESELO SO ŽIVOTOM

Pacient vstúpil do ordinácie zubného lekára. Ten stojí pri kresle, v jednej ruke drží dláto, v druhej kladivo a vraví:

— Lutujem, ale práve nám vypli prúd...

Do mäsiarstva prišla paní s jazvečíkom.

— Ten pes tu nemá čo robiť! — hnevá sa vedúci.

— Ja viem, — vraví paní — ale keď ja pre neho doma tiež žiadnu prácu nemám!

— Kade si zase lozil, chlapče, opäť máš deravé koleno!

— Nie koleno, ale nohavice, mamička!

— Hanka, umyla si si ruky? — Pravdaže, ved sa pozri na uterák!

Ferkovi vypadol prvý zub. Zlakol sa a zakričal:

— Mamička, začínam sa rozpádávať!

— Vymenujte nejaké zvieratá, — vyzvala paní učiteľka žiakov.

— Kohút! — povie Karolko.

— Kohút? A prečo? — čuduje sa paní učiteľka.

— Lebo ma chcel dobnúť!

Dohovárala súdružka učiteľka Jurkovi:

— Učiš sa vobec?

— Áno, učím.

— Tak prečo robiš toľko chyb?

— Ja sa, prosím, učím na chybách!

VESELÝ ROK

Január

— Si ty ale šelma, jaguár!

Február

— Zbral si mi zebru z erbu.
Daj mi za ňu peknú jar.

Marec

má reč veľmi spevnú
ako škovránok.

A príliš

sa stará o to,
čo bude ľesť baránok.

Máj

má jasné, modré čelo
čelíčko.

Jún

vyzerá ako junák.

Júl

je v škole odmenený
včeličkou.

August

prišiel na javisko.
Leto vrcholí.

September

poščpkám ti,
treba už ísť do školy.

Október

November

December

Rok má iba dvanásť synov.
Kto vie, prečo nemá dcér?

STEFAN MORAVČÍK

Stará mama

Stávala na priehomí
v prvej línií slnka,
ruký od kukuričného šrotu
ako dva flaky suchej zeme
v horúcom lete.

Poznala pravdu
chleba,
vody
a hlinenej dlážky.
S vrkočom cibule

až k noham,
hostiou chudobných,
s košom trávy,
s misou cereší,
s cukríkom v zástere,
Žena.

Pravda v nej rozkvitla
ako sirôtky
na priehomí
života,
že sa už nikdy nevráti.

ANDRIJAN TURAN

Putá k domovu

Cím sme k domovu priviazaní?
Pavučinkou či reťazami?

Nie sú to putá vody, zeme —
za dobrým srdcom putujeme.

Doma sú buchty sladšie,
väčšie,
lebo ich naša mama pečie.

Dáždik tam člapká, koník
a lípa vonia, až lieči.

JOZEF JAKUBOVEC

Kto to byl?

Jiří Havel

Bez pozvání, jen tak, sám,
jednoho dne pribíhal k nám.

Na rybníku hned
měnil vodu v led,
nevynechal žádný dům,
přštalky dal okapům
a mrazil náš dech!

Bez štěnce a bez palety
kreslil krásné bílé květy
tiše na oknech.

Navíc štípal jako vosy
a všem načervenil nosy!

Před jarem se rychle skryl
Poznali jste, kdo to byl?

JÁN ŠIMONOVIC

ZIMA

Dlh už boli pusté stráne,
stromom sa strašne checlo späť.
Vietor ich člčikal a tišil, ustarané,
len ten mráz akoby ich nemal rád.

Až jedno ráno veľmi čudne svitlo:
obloha bola mútna, jagala sa zem.

A všade bolo neslychané ticho.
Tak slávnostne nám v noci zima prišla sem.

Stromy si pospávali, krehli lane,
les jasal, no a deti tiež.

Mohli sa sánkovat a, priznám sa vám za ne,
niektoré ukradomky obližli ten sneh.

KRESBA PRE VÁS

Nás obrázok, ktorý určite poznáte z rozprávky o repke, pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Počas maľovania sa vám iste podari odhaliť ukryté na obrázku myšku. Za najkrajšie vymaľované obrázky vás odmeníme peknými slovenskými knihami. Nezabudnite však uviesť svoj vek a do ktorej triedy chodíte.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

Sedemdesiat sukien mala

2.

Sedemdesiat tisíc mala,
a predsa sa nevydala,
ja nemala iba, iba zlatý,
dostal sa mi bajúzatý.

3.
Pod oblôčkom vyskakoval,
štyri groše ukazoval.
„Dajte vy mne dievča,
dievča vaše!
A ja vám dám štyri groše“.

AKO SPAŤ?

Ludia trpiaci na nespavosť sú vždy trošku hrđí na svoje neštastie. Bertrand Russell

PRILIS VELA SPÁNKU — tiež nezdravo. Počas spánku je aktívita krvného obehu obmedzená na minimum. Ti, čo spia viac — nad priemernú normu — iba s námohou môžu dosiahnuť stav plného precitnutia. Ak naše požiadavky na sen prešahuju normálny čas — je to celkom isté výsledkom zlého fyzického stavu, neurózy a iných porúch. Je dokázané, že neuroticki ludia sa spánkom chránia pred ťažkostami a protivenstvami skutočnosti.

SLAVNI, KTORI MÁLO SPAVÁLI. Ak uveríme historikom, Napoleonovi stačil štvorhodinový spánok v noci. Fridrich Veľký tiež vrazil spal málo a dokonca sa pokúsal — bezúspešne — úplne vylúčiť spánok. Jedno je isté: Fridrich II. v starobe trápil reumatizmus a dna, preto spával málo, lebo mu to bolest znemožňovala. Vtedy predsa ešte nepoznali účinné prostriedky proti bolesti. Alkohol mohol sice prítiať bolest, ale Fridrich neznával pitie.

Ked' ide o Napoleona, preto v noci tak málo spával, lebo cez deň si často zdriemol — na písacom stole a dokonca na koni. Teda spolu spal asi tých nevyhnutných sedem hodín.

BEZ SPÁNKU JE ZIVOT OHROZENÝ Človek spi a presnejšie povedané mal by spat jednu treťinu života. Podľa Voltaire'a spánok regeneruje telo a dušu. Bez neho človek stráca životné sily. Nepreružtia nespavosť trvajúca 80—100 hodín ohrozí život.

KOJKO MAJÚ SPAT DETI? Tu je železné pravidlo určené lekármi: štvorročné deti — 14 hodín denne, sedemročné — 10—11 hodín, z toho štyri hodiny pred polnocou. Iba štrnásťročné deti môžu ísť spáť trochu neskôr — po deviatej hodine. Samozrejme môžu byť výnimky — ale neveľmi často.

KOMU SA VELA SNIVA — DOBRE PRACUJE. Každych 20—60 minút sa striedajú fázy hlbokého spánku vyplnené snami, ktoré sú najdôležitejšie. Kto veľa a živo sniva, lepšie spracúva dojmy dňa a potom lepšie pracuje ako iní, ktorí sice spali dlhšie, ale sa im nič nesnívalo. Preto je správne tvrdenie, že tzv. ťažké záležitosti treba najprv prespať a až potom sa definitívne rozhodnúť. Tak isto sú študenti, ktorí vedia, že je dobré pred skúškou sa poriadne vyspať.

KTO MÁLO SPAVA — VELA DOSIAHNE. Kto spáva málo — napr. šest hodín — je energicky, odvážny, pokojný a bez ťažkostí dosahuje úspechy v povolaní. Kto veľa spáva — vyše desať hodín — je bojazlivý, nerazhodný, máva depresie, vymýšla si starosti, často býva dokonca agresívny a má sexuálne problémy.

PO „VESELEJ“ NOCI — PREC OD VOLANTU! Nie je pravdou, že niekoľko hodín spánku regeneruje sily a odstraňuje alkoholové promile. Alkohol „mizne“ z

organizmu veľmi pomaly. Za hodinu klesa len o 0,1 promile. Pri obsahu 2,0 promile — po solidnom pití — alkohol mizne z krvi až po 24 hodinách.

ZAMILOVANÍ POTREBUJÚ MEJEN SPÁNKU. Lekári dlho nevedeli, prečo mladí ludia potre-

bujú prekvapujúco málo spánku. Až americký vedec, prof. Duremann, našiel jednoduché riešenie: mladí potrebujú málo spánku, lebo sú — prevažne — zamilovaní. A zamilovaní vylučujú oveľa viac hormónov. Okrem toho u mladých je mozog viac prekrenutý, čo oddáluje únavu.

KOHO SI VZIAŤ?

ZA MUŽA

Podľa astrológov, žena by si mala vziať partnera, ktorý má prednosti a chyby podobné ako ona, aby mali rovnaký pohľad na život. Tu je zoznam charakteristických čírt podľa dátumu narodenia.

- 20. JANUÁRA DO 19. FEBRUÁRA: Sebecký a nesympatický. Nechce rád rodinný život a nedáva sa ovplyvniť iným.
- 20. FEBRUÁRA DO 20. MARCA: Veselý, sympathetic a ľahko podlieha vplyvom iných. Veľmi popudlivý.
- 21. MARCA DO 19. APRILA: Ctižadostivý, tvrdohlavý, energický. Má rád cestovanie a riziko. Tažko ho udržať doma.
- 20. APRILA DO 20. MÁJA: Má rád prijemné veci, nežný a hojný. Dobrý spoločník a dobrý opatrovnik.
- 21. MÁJA DO 20. JÚNA: Múdry a veselý, ale menlivý. Podlieha vplyvom spoločnosti, v ktorej sa zdržuje.
- 21. JÚNA DO 22. JÚLA: romantik, ale dosť praktický. Má rád domácnosť a rodinu.
- 23. JÚLA DO 22. AUGUSTA: Hrdý a tvrdohlavý. Má rád prijemné veci, neznaša námahu, nátlak a rozkazovanie.
- 23. AUGUSTA DO 22. SEPTEMBRA: Typ „starej panny“ ziskuchtivý, zhvorčivý, agresívny, ale aj citlivý.
- 23. SEPTEMBRA DO 22. OKTÓBRA: Miluje umenie a krásu. Citlivý a slabý. Veľmi dobrý milenec, ale zlý manžel.
- 23. OKTÓBRA DO 21. NOVEMBRA: Miluje výbušne a náruživo, nenávidí. Nadaný, ale žije sa s ním tažko.
- 22. NOVEMBRA DO 21. DECEMBERA: Veselý, marnotratný a veľmi menlivej povahy. Nemá rád stagnáciu, miluje cestovanie.
- 22. DECEMBERA DO 19. JANUÁRA: Má pevnú vôľu a je veľmi ctižadostivý. Je však skúpy a úzkostliv počítia svoje výdavky.

ZA ŽENU

Tri typy žien prevažujú dnes na svete: materinský, citový a výtvarný modernej civilizácie — typ ženy angažovanej v podnikaní. Prečítaj si, ktorú by si chcel.

- 20. JANUÁRA DO 19. FEBRUÁRA: Žena do spoločnosti. Nezaujíma ju domácnosť ani najbližší.
- 20. FEBRUÁRA DO 20. MARCA: Trpežlivá a sympathetic. Žena, ktorá sa páči mužom.
- 21. MARCA DO 19. APRILA: Tvrdochlává a nazávislá. Veľmi pracovitá, ale nesmierne zriedkavo dostáva dobrého manžela.
- 20. APRILA DO 20. MÁJA: Má rada všetko, čo je krásne, je citlivá, ale neznaša prácu, hoci miluje p-niaze.
- 21. MÁJA DO 20. JÚNA: Veselá a plná temperamentu. Má veľmi rada deti.
- 21. JÚNA DO 22. JÚLA: Citlivá a sympathetic. Miluje domácnosť a rodinu. Niekedy plachá.
- 23. JÚLA DO 22. AUGUSTA: Veselá, má rada zábavy, ale veľmi dobrá gazdina.
- 23. AUGUSTA DO 22. SEPTEMBRA: Sporovlivá a praktická. Typ ženy, ktorý sa hodí na podnikanie, ale napriek tomu je dobrou gazdinou.
- 23. SEPTEMBRA DO 22. OKTÓBRA: Nežná a milujúca. Má rada pohodlie a prijemné veci. Dobrá gazdina, ale veľmi žiarlivá.
- 23. OKTÓBRA DO 21. NOVEMBRA: Hlboká a ohnivá povaha. Schopná, ale netolerantná. Nevšíma si okolie.
- 22. NOVEMBRA DO 21. DECEMBERA: citlivá a otvorená povaha. Plachá, hoci má dobré zábery.
- 22. DECEMBERA DO 19. JANUÁRA: Často krásna a ctižadostivá, ale nepristupná. Nezaujíma ju domácnosť a rodina.

AK PIJEŠ

žial, väčšina dospelých rada siiahne po kališku niečoho tuhého. Tak teda, ked' to robíš, prihládni sa aspoň k týmto pokynom:

● Nepi alkohol do 25 roku života. Totíž do toho času v organizme muža prebiehajú fyziologické procesy, ktoré môže alkohol narušiť. Mimoriadne nebezpečný je pre mladých ľudí, u ktorých aj malé dávky môžu spôsobiť ne-

žiaduce zmeny v nervovom, močovo-pohlavnom systéme a v systéme vnútornnej sekrécie.

● Nepi, ked' máš prázdný žalúdok a zle sa cítis.

● Kontroluj sám seba: po prvých známkach pôsobenia alkoholu (nadmerná gestikulácia, prílišná zhvorčivosť atď.), ihned prestaň piť.

● Ak piješ-nefaj! Nikotín prudko napomáha účinnosti alkoholu.

● Nepi, ked' nemáš chut; muž by si nemal dať vynucovať cudziu vôľu!

ZO SVETA

SAKURO — SVIATOK KVITNÚCEJ VIŠNE: — Kvítne višne na pozadi zasneženého vrcholka Fudžisanu — to je symbol japonského jara. Tento japonský zárazk každý rok trvá dva týždne. Obyvatelia Tokia a tisíce návštevníkov netrpezlivé čakajú na toto obdobie, aby mohli ísť do 84-hektárového parku Ueno a poťažiť sa pohľadom na stromy plné kvetov. Višňa je v Japonsku stromom múdrosti a symbolom rýchlo sa tratiacej krásy. Z Japonska putovala do celého sveta, ale nikde nekvitne tak krásne, ako vo svojej vlasti.

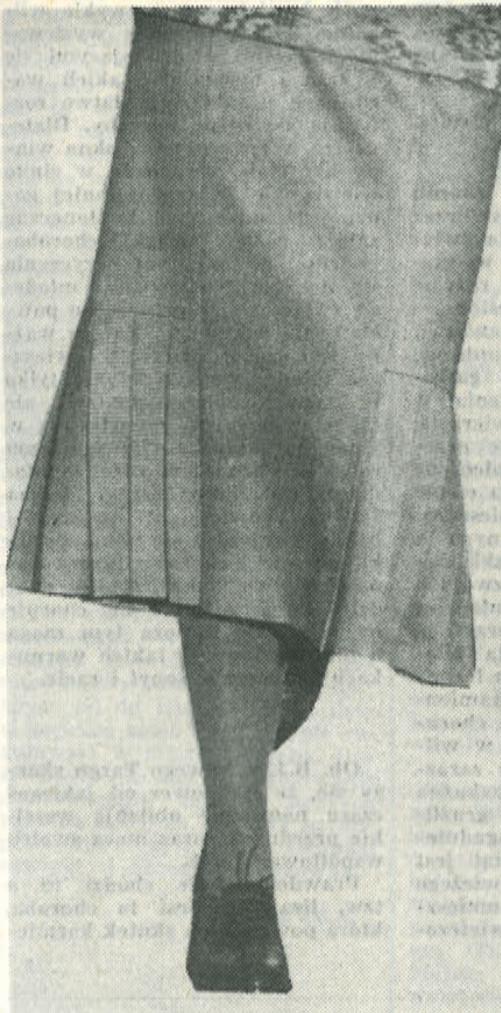
PREDKOVIA. V severozápadnej časti Texasu americkí paleontológovia našli skamenélé pozostatky dinosaurov spredu 200 miliónov rokov. Skutočnou sensáciou bolo objavenie dosiaľ neznámeho druhu dravého dinosaura. Bol predkom gigantického dravca — tiranosaura. Vyznačoval sa značne menšimi rozmermi tela. Našli aj pozostatky zvierata patriaceho k jednej zo starších form dinosaurov, ktorá dala začiatok dvojnohým hadom priponajúcim dnešné pšrosy. Zaujímavými nálezmi sú aj pozostatky prahadov a kosti neznámeho, neveľkého zvieratka, svojou stavbou pripomínajúceho praci cavecov.

„STASTNÝ RYBÁR“ Je nim Angličan, ktorý bol dňa pyšný na svoje rekordné rybárenie. Dňa tiež uvažoval, či má prezentovať ľamomstvo svojich úspechov. Vyšvito, že šťastný rybár skôr ako hodil udicu do vody, namočil návnadu do alkoholu. Ryby priplávali ihneď a hltali návnadu.

TAKÝ JE ŽIVOT

● Svetové trhy ovládli o.i. japonské automobily a počítače. Očakáva sa invázia japonských robotov. V závodoch nedaleko Tokia, pod svätou horou Fudžisan, 24 hodín denne vyrábjajú roboty rôzneho druhu. Robotníkmi v tejto tovární sú... samé roboty. V Japonsku, v priemyselných závodoch pracuje polovica robotov zamestnaných v rôznych odvetviach národného hospodárstva.

● Nepriliš dľho sa tešil zo svojho novučičkého Mercedesa bohatý podnikateľ z Omanu, Ali Mahmud Mohammad. Zaplatil za svoje vozidlo nemalú sumu 16 000 dolárov a rozhodol sa podniknúť výlet so šiestimi deťmi do jednej zo slávnych zoologických záhrad typu safari v Longlead. Napriek mnohým výstražným nápisom zakazujúcim kŕmenie zvierat — sa Ali Mohammed rozhodol, že nakŕmi slony a nebude šetriť sladkosťami. Iba jedno nepredvídal, že aj slony mávajú zlú náladu. V jednej chvíli štvortnový slon Wamba namiesto toho, aby pokojne jedol hádzané sladkosťi, sa rozzúril a úplne zdemoval novučičkého Mercedesa krmicu...

Túto sukňu odporúčame ženám s moletnou postavou. Na našom obrázku sukňa je béžová. Na oboch stranach má všité záhyby, ktoré opticky zoštíhlujú postavu.

Veľmi módna kockovaná sukňa s dvomi šikmo strihanými vreckami. Všimnite si veľký záhyb vpred, v ktorom je umiestené zapínanie. Na našom obrázku sukňa je kockovaná v rôznych odtieňoch modro-šedo-bielej farby. K sukni modelka má oblečenú bielu hodvábnu blúzku, ktorú môžeme obmieňať s pulóvrikom, rolákom alebo jednoduchou blúzkou inej farby a obšírnym pánsky kabátik. Ako doplnky tri šnúry perál, biely kožený opasok a topánky bez opätkov.

Tieto šaty odporúčame iba ženám s bezvadnou postavou. Sú ušité s modrej jerseyovej látky a majú veľmi široké, kimono-type rukávy. Všimnite si veľký zapinaný golier, zošitie na ľavej strane a vrecká. Golier môžeme nosiť odopnutý alebo, keď je chladnejšie počasie, zapnutý ako rolák. Na rukávy môžete využiť starý sveter, samozrejme, ak je vlna v dobrém stave. Na našom obrázku šaty sú bledomodré, opasok béžový.

(text pokračuje na druhej strane)

ŻYWIENIE NOWORODKÓW

Właściwe żywienie noworodków, to podstawa przyszego zdrowia i kondycji dorosłych zwierząt. Przewód pokarmowy noworodka w pierwszych dniach życia trudno trawi mleko, natomiast dobrze siarę. Siara zawiera nie tylko wszystkie składniki odżywcze potrzebne dla młodego organizmu, lecz również specjalne ciała obronne, które zabezpieczają oseska przed wieloma chorobami zakaźnymi. Ponadto działa ona rozwałniająco i przyczynia się do oczyszczania jelit noworodka z pierwszego kalu, zwanego smórką. Przed dopuszczeniem oseska dla wyssania siary trzeba dokładnie umyć cieplą wodą z mydłem okolicę sromu, pośladki, ogon i wymię matki. Szczególnie ważną rzeczą dla utrzymania zdrowia noworodka jest przestrzeganie czystości wymienia matki. Zabrudzone nawozem wymię staje się powodem

wielu schorzeń przewodu pokarmowego oseska. Noworodek może być karmiony przez własną matkę tylko wtedy, gdy jest ona całkowicie zdrowa. Szczególnie należy przestrzegać, żeby nie karmić swych cieląt krowy chore na gruźlicę lub brucellose. Jeżeli matka jest chora, trzeba cielę zarażone po urodzeniu odłączyć i karmić mlekiem innej krowy. Przy karmieniu oseska z naczynia, trzeba, uważając, aby mleko było zdajane do czysto wymytygo po-bielonego lub cynkowego naczynia, w przeciwnym wypadku małe wypiątki z mlekiem różne zarazki i łatwo zapada na biegunkę. Wystygłe mleko przed pojeniem trzeba podgrzać gdyż pojenie mlekiem zimnym również powoduje choroby przewodu pokarmowego. Po pojeniu osesków naczynia należy splukać zimną wodą, a następnie umyć gorącą wodą z dodatkiem proszku do mycia, po czym jeszcze raz dobrze splukać czystą wodą. Przed ponownym użyciem tych naczyn, należy sparzyć je wrzątkiem. Takie zabiegi są możliwe kłopotliwe, ale niezbędne. Niektóre oseski piją mleko bardzo lapczywie. Chcąc uniknąć przeladowania żołądka należy poić je częściej — 4-5 razy dziennie, ale za to małymi porcjami, gdyż u przekarmionych występuje biegunka kończąca się nieraz śmiercią. Dużą ostrożność należy zachować przy żywieniu mlekiem chudym (odcięganym).

Mleko takie przed podaniem zwierzęciu należy przegotować. Po napojeniu trzeba pysk oseska obetrzeć czystą szmatką.

POMIESZCZENIA DLA NOWORODKÓW

Ponieważ większość chorób przychówka wywołana jest przez zarazki, pomieszczenie dla zwierząt trzeba utrzymywać w czystości. Przynajmniej dwa razy w roku — na wiosnę i w jesieni — dokładnie je oczyścić z nawozu i wszelkiego brudu, a następnie odkazić (wybielić) świeżo gazownym wapnem. Pomieszczenia, w których przebywają zwierzęta, muszą być widne, dobrze przewietrzane, lecz zabezpieczone przed przeciągami i nie za ciepłe ani też za zimne. W pomieszczeniach ciemnych, wilgotnych i brudnych wszyskie zarazki mają dobre warunki do rozwoju a przebywająca w nich młodzież rozwija się słabo nawet przy dobrym żywieniu. Zwierzęta młode trzymane w wilgotnych i zimnych pomieszczeniach (kamieniowych, betonowych), często chorują, przeziębają się, gdyż w wilgotni utrzymują się dugo zarazki takich chorób jak, zakaźna biegunka, zotzy, grypa i gruźlica. Również ważnym zagadnieniem dla zdrowia zwierząt jest zapewnienie dopływu świeżego powietrza i światła do pomieszczeń. W budynkach nie wietrzono

nich powietrze jest zwykle wilgotne, zanieczyszczone wyziewami i gazami wydzielającymi się z kału i moczu. W takich warunkach u młodzieży łatwo rozwijają się różne choroby. Dlatego też w lecie drzwi i okna winny być stale otwarte, a w zimie wietrzyć się je przynajmniej godzinę dziennie. Światło słoneczne zabija różne zarazki chorobotwórcze, a poza tym przyczynia się do lepszego rozwoju młodego zwierzęcia, zapobiegając powstawaniu krzywicy. Dlatego ważne jest, żeby zwierzęta, zwłaszcza małe, przebywały nie tylko w jasnych pomieszczeniach, ale także w lecie na pastwisku a w zimie na okólniku. Nieodzownym również warunkiem zdrowia młodzieży jest zawsze czysta i sucha ściółka, bowiem w mokrej i brudnej gnieździą się różne zarazki, również i chorobotwórcze oraz pasozyty. Na mokrej ściółce młodzież łatwo zaziebia się, choruje na biegunkę, a poza tym mogą u niej wystąpić w takich warunkach schorzenia kopyt i racic.

Ob. B.J. z Nowego Targu skarży się, że jego owce od jakiegoś czasu namiętnie oblizują wszelkie przedmioty oraz mocz swoich współtwarzyszek.

Prawdopodobnie chodzi tu o tzw. lizawość. Jest to choroba, która powstaje na skutek karmie-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

GULÁŠOVÁ POLIEVKA S BIELOU FAZUĽOU. Rozpočet: 150 g bielej fazule, 200 g predného hovädzieho mäsa 1 1/2 lit. vody, 1 cibula, 40 g masti, 30 g hladkej mûky, soľ, čierne korenie, sladká paprika, cesnak, kečup.

Fazuľu vopred namocíme. Na druhý deň dolejeme vodu, pridáme mäso a varíme, až oboje zmäknú. Potom mäso vyberieme a nadrobno pokrájame. Na tuku upräžime drobne nakrájanú cibuľu, zaprášime mûkou, oprážime, okorenime čiernym korením a paprikou a hned zalejeme chladnou polievkou. Rozťaháme a dobre povaríme. Polovicu fazule prelisujeme, druhú polovicu necháme v celku ako vložku. Obidve polovice pridáme do prevarenej polievky spolu s nakrájaným mäsem. Polievku dochutíme cesnakom roztočeným so solou a kečupom a krátko povaríme. Môžeme podávať s krajcom chleba alebo so žemľou.

ZIVÁNSKY ZÁVIN. Rozpočet: 750 g hovädzieho mäsa zo stehna, 50 g údenej slaniny, 40 g čerstvej slaniny, 40 g oleja, 50 g cibule, 50 g mrkv, 40 g zelera, 1 vajce, 50 g cibule na dusenie mleté čierne korenie, horčica, soľ.

Veľký rezeň dobre odležaného hovädzieho mäsa zo stehna uvaříme, naklepeme a posolíme. Údenú slaninu a cibuľu pokrájame na tenké plátky. Zeler a mrkvu posmrúhamo na hrubom šradle.

Pripravené mäso potrieme horčicou, poukladáme na vodu a pokrájanú údenú slaninu, posypejme cibulou, zeleninou, okorením, pokvapkáme rozmiestaným vajcom, skrútime, previažeme nitou alebo tenkým povrázkom a na oleji, slanine a cibuli dusíme najskôr na sporáku a potom dopečíme v rúre. Hotové mäso vyberieme, niť opatrne odstránime a necháme trochu vychladnúť. Potom ho pokrájame, uložíme na misu a polejeme šťavou. Podávame so zemiakovou kašou.

BRATISLAVSKÝ TOKAŇ. Rozpočet: 400 g zadného hovädzieho masa, väčšiu cibule, 60 g oleja, talíř pokrájených hub, lžičce rajčatového protlaku, šálek vyloupaného hrášku (môže byť z konzervy), kmín, mletý pepř, sůl, kousek chlebové kúrky, petrželka.

Očisténé pokrájené houby podusíme ve vlastní štvávě se solí a kñmím. Jemně sekávanú cibuli zpníme na olej, do ní vložíme proužky masa, osolíme, opepríme a krátce osmahneme. Mírně podlijeme horkou vodou, pŕiklopíme poklikou a dusíme. K temér mäkkému masu pridáme podušené houby, vyloupaný alebo oka paný konservový hrášek, nastrouhanou nebo na malé kousky pokrájenou chlebovou kúrkou, rajčatový protlak a dodusíme za občasného zamíchania domčeká. Nakonec podle chuti pŕisolíme a podávame s chlebom. Môžeme podať rovnako s vafenými brambory alebo s dušenou rýžou. K priprave pokrmu môžeme použiť i sušené houby, predem je však namocíme do studenej vody.

OSLÁVENCOM

PLNENÉ ŽEMLE. Rozpočet: 4 žemle, 100 g vareného údeného mäsa, 4 vajcia, 2 polievkové lyžice smotany, soľ, čierne korenie, 1 kávová lyžička horčice, 10 g masla, 1 polievková lyžica posekaného pažitky alebo petržlenovej vñate.

Vrh žemli odrezeme a stred vydlabeme. Pomleté údené mäso zmiešame so smotanou, horčicou, čiernym korením a soľou. Týmto krémom naplníme žemle, ktoré poukladáme na vymastený plech. Do každej žemle rozklepeme žltok (bielek) použijeme na prípravu peny alebo mûčníkov) a žemle v horúcej rúre prepečíme; pred podávaním posypejme posekanou pažitkou alebo petržlenovou vñatou.

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

KŘEHKÁ TĚSTA. Základem křehkého těsta je hladká mouka dobré jakosti. Těsta mají různý obsah cukru. Na 1 kg mouky 200 — 350 g cukru. Je-li cukru příliš mnoho, těsto při pečení ztrácí tvar, rozteklá se a snadno připaluje.

Veče, zvláště žloutky, jsou důležité pro křehkost těsta. Přidáváme je obvykle syrové, ale v

některých předpisech na drobné pečivo, dáváme i žloutky vařené.

Bílký do křehkých těst přidáváme syrové a nešleháme z nich sňeh. Se sňehem by těsto bylo písavité.

Těsta připravujeme s tuky, které se dají dobře roztráhat, tedy s máslem nebo margarinem. Tuk nesmí být ani mazlavý, ani zmrzlý z ledničky, má mít pokojovou teplotu. V úsporných těstech nahrazujeme část tuku vařenými strouhanými brambory nebo prolisovaným tvarohem.

Do tučných těst, kde je dost vaječ a tuku, nepřidáváme žádnou tekutinu. Do úsporných přidáváme trochu mléka, a to po částech; tekutina musí být dobrě odměřena. V žádném případě nesmíme těsto „přelít“, bylo by mazlavé. Snažíme-li se to potom napravit přidáním mouky, je takové pečivo tvrdé.

Přiliš dlouhým hnětením těsta dochází k tzv. „spáření těsta“. Tuk měkne, lepí se na vál, těsto se trhá. Proto pracujeme s vyčlazeným tukem a těstem na vále, i ruce si můžeme pod tečoucí vodou vychladit.

Na tučné těsto nemusíme plechy vymazávat. Jednoduché, netučné těsto pečeme na plechu vymazaném ztuženým tukem nebo voskem.

Křehké těsto pečeme v předehřáté troubě při stejnoměrné teplotě 175—200°C. Křehká těsta nesmíme prudce zapéci, vytvoříme je na povrchu kúrku a moučník se potřásá. Křehká těsta nesmíme ani sušit, hlavně drobné pečivo by bylo tvrdé.

nia paszą o niedostatecznej ilości soli mineralnych i witamin. Nazwa choroby powstała stąd, że na skutek braku soli zwierzę liże wszystko, co je otacza. Schorzenie to występuje najczęściej u krów mlecznych i wysokocielnych, które duże ilości fosforu i wapnia wydzielają z mlekiem lub zużywają na budowę kości płydu. Występuje ono również często u owiec. Do powstawania choroby przyczynia się złe żywienie, zwłaszcza pod koniec zimy, kiedy trudno jest o dobrą paszę. Zwierzę wtedy przestaje jeść, stale liże wszystkie otaczające przedmioty, chętnie zlizujące moczu, pojawia się biegunka. Powoli zwierzę słabnie, staje się płochliwe, sierść jego matowieje i stroszy się. Krowa cielna może poronić. Najlepszym sposobem leczenia jest zmiana karmy, unikanie podawania pasz kwaśnych oraz podawania zwierzęciu soli do lizania. Poza tym trzeba podawać zwierzęciu mieszankę soli mineralnych. W zapobieganiu tej choroby krowom, owcom i koniom należy podawać stale dodatkowo sól do lizania, której ilość w zwierzę samo będzie sobie regulować w miarę potrzeby. Duże znaczenie ma przygotowanie dostatecznego zapasu dobrych pasz na zimę, co pozwala na odpowiednie żywienie zwierząt również w okresie przednowka.

H. MĄCZKA

PERNÍČKY K ČAJI: Rozpočet: 2 polévkové lžice medu, 400 g mouky, 80 g másla, 2 vejce, 100 g práškového cukru, 1 kávová lžíčka jedlé sody, 1 kávová lžíčka mletého anýzu, skořice a hřebíčku (dohromady).

Mouku prosejeme na vál, podle pořadí přidáme ostatní suroviny a vypracujeme na vlácné těsto, které po částech rozvádíme na 3 cm tloušťku a plechovou formičkou vykrajujeme různé tvary. Povrch natřeme rozšeňaným vejcem, ozdobíme kouskem ořechu a pečeme na vymáštěném plechu v mírně vyhřáté troubě na světle zlatou barvu.

ŠALÁT

ZEMIAKOVÝ ŠALÁT S MAJONÉZOU. 1 žitok, lyžíčka horčice, 80 g oleja, 1 kg zemiakov, 40 g cibule, 100 g mrkví, 100 g kyslých uhoriek, 2 dl kyslej smotany, 20 g práškového cukru, voda, soľ, očot, čierne korenie.

Zitok miešame so soľou a horčicou a prikvapkáme olej. Majonézovú zmes rozriedime kyslou smotanou, pridáme umyité, uvarené, olúpané, vychladnuté zemiaky, cibuľu, uhorky, očistenu uvarenú mrkvu pokrájanú na kolieska, ďalej cukor, čierne korenie a očot. Všetko spolu premiešame a podľa potreby dosolime a okyslime.

JESZCZE RAZ O MAKU

W ostatnim czasie zostały opublikowane akty prawne, z których problematyka chce my zapoznać naszych czytelników.

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1985 r. w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad uprawami maku i konopi, szczegółowych zasad niszczenia upraw maku i konopi oraz słomy makowej lub przejęcia jej na rzecz Skarbu Państwa (Dz. U. Nr. 45, poz. 221).

Rozporządzenie to jest kolejnym aktem wykonawczym do ustawy z dnia 31 stycznia 1985 r. o zapobieganiu narkomanii. O ustawie i niektórych przepisach wykonawczych pisaliśmy w poprzednim numerze naszego pisma. Obecnie omówimy najważniejsze zagadnienia uregulowane wymienionym rozporządzeniem.

KTO SPRAWUJE NADZÓR NAD UPRAWAMI MAKU I KONOPI ORAZ JAKIE UPRAWNIENIA PRZYSŁUGUJĄ UPRAWNIONEMU DO SPRAWOWANIA NADZORU?

Upusty maku i konopi podlegają nadzorowi terenowych organów administracji państowej stopnia podstawowego o właściwości szczególnej do spraw rolnictwa (np. naczelnika gminy). Organy te współdziałają w zakresie sprawowania nadzoru ze służbą zdrowia, organizacjami społecznymi działającymi na rzecz zapobiegania narkomanii oraz instytucjami podległymi Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Czynności wynikające z nadzoru wykonują pracownicy urzędów administracji państowej lub inne osoby upoważnione przez terenowy organ administracji. Uprawnieni są oni do:

- 1) wejścia na grunty, na których są prowadzone upusty maku i konopi, oraz dojścia do tych gruntów przez inne nieruchomości,
- 2) kontroli dokumentów uprawniających do prowadzenia upusty maku i konopi,
- 3) żądania wyjaśnień i oświadczeń od posiadacza upusty maku i konopi.

Osoby upoważnione do nadzoru mają obowiązek okazywanego legitymacji służbowych lub upoważnienia do wykonywania nadzoru, wydanego przez terenowy organ administracji państowej.

JAKIE SĄ ZASADY OBOWIĄZUJĄCE PRZY NISZCZENIU UPRAW MAKU I KONOPI ORAZ SŁOMY MAKOWEJ?

W wypadku stwierdzenia, że upusty maku i konopi prowadzone są bez zezwolenia i bez umowy kontraktacji albo, że nieodtrzymane zostały warunki określone ustawą o zapobieganiu narkomanii (pisaliśmy na ten temat w ostatnim numerze) upusty maku i konopi podlegają zniszczeniu przez zaoranie lub przekopanie gruntu. Zniszczenia tych upusty dokonuje osoba lub jednostka organizacyjna wyznaczona przez terenowy organ administracji państowej, natomiast koszty zniszczenia upusty maku i konopi obciążają posiadacza gruntu, na którym upusty te są prowadzone.

Słoma makowa pochodząca z upusty prowadzonych niezgodnie z przepisami prawa podlega zniszczeniu przez spalenie przez wymienione wyżej osoby lub jednostki organizacyjne na koszt posiadacza gruntu, a spalenie tej słomy dokonywane jest w miejscu i czasie określonym przez terenowy organ administracji państowej, w obecności przedstawiciela tego organu.

Jeżeli słoma makowa może być zagospodarowana na cele przemysłowe — podlega przejęciu na rzecz Skarbu Państwa bez odszkodowania i zostaje przekazana nieodpłatnie jednostce gospodarki uspołecznionej do obrotu tą słomą.

W JAKI SPOSÓB NALEŻY POSTĘPOWAĆ ZE SŁOMĄ MAKOWĄ POCHODZĄCĄ Z UPRAW MAKU PROWADZONYCH PRZEZ ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH NA CELE SPOŻYWCZE?

Słoma makowa pochodząca z tych upusty (na działce przyzagródowej na powierzchni nie przekraczającej 20 m² po uzyskaniu zezwolenia), jeżeli nie została przekazana odpłatnie jednostce gospodarki uspołecznionej uprawionej do obrotu słomą makową — podlega zniszczeniu przez spalenie. Do wykonania tej czynności zobowiązany jest posiadacz słomy niezwłocznie po zbiorze maku.

Kontrolę zniszczenia słomy makowej wykonuje sołtys. Sołtys przedkłada także terenowemu organowi administracji państowej wykaz rolników, którzy dokonali zniszczenia słomy makowej.

Omówione rozporządzenie Rady Ministrów weszło w życie z dniem 9 października 1985 r.

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1985 r. w sprawie przeprowadzenia w 1986 r. spisu ludności w indywidualnych gospodarstwach rolnych. (Dz. U. Nr 45, poz. 220).

Rozporządzenie to określa zasady przeprowadzenia spisu ludności rolniczej, który zostanie do-

konany w dniach od 15 czerwca do 25 czerwca 1986 r.

Spis ten obejmuje ludność faktycznie zamieszkałą w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Rozporządzenie nakłada na osoby podlegające spisowi obowiązek udzielania ścisłych, wyczerpujących i zgodnych z prawdą odpowiedzi na pytania zawarte w formularzach spisowych. W razie nieobecności osób obowiązanych do udzielania odpowiedzi — odpowiedzi będą udzielać inni pełnoletni domownicy.

JAKIE DANE PODLEGAC BĘDA SPISOWI?

Spis ludności w indywidualnych gospodarstwach rolnych obejmuje następujący zakres:

- 1) pleć,
- 2) rok urodzenia,
- 3) poziom wykształcenia użytkownika gospodarstwa rolnego,
- 4) źródło utrzymania, tj. czy źródłem utrzymania jest:
 - praca wyłącznie w gospodarstwie rolnym,
 - praca głównie w gospodarstwie rolnym i dodatkowo poza gospodarstwem,
 - praca głównie poza gospodarstwem rolnym i dodatkowo w gospodarstwie,
 - praca głównie w gospodarstwie rolnym i dodatkowo niezarobkowe źródło utrzymania (np. renta inwalidzka),
 - głównie niezarobkowe źródło utrzymania i dodatkowo praca w gospodarstwie rolnym,
 - praca wyłącznie poza gospodarstwem rolnym lub głównie poza gospodarstwem rolnym i dodatkowo niezarobkowe źródło utrzymania,
 - wyłącznie niezarobkowe źródło utrzymania lub głównie niezarobkowe źródło utrzymania i dodatkowo praca poza gospodarstwem rolnym,
 - na utrzymaniu innej osoby.

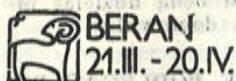
- 5) ogólną powierzchnię gruntów,
- 6) fakt posiadania: instalacji doprowadzającej wodę, trójfazowego napięcia elektrycznego, ciągnika dwuosiodłowego,
- 7) wartość sprzedanych produktów jednostkom uspołecznionym w 1985 r. w tys. zł.
- 8) podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego,
- 9) liczbę hektarów przeliczeniowych.

Omówiony spis ludności w indywidualnych gospodarstwach rolnych przeprowadzony zostanie łącznie z czerwcowym spisem rolniczym dla potrzeb statystyki państowej.

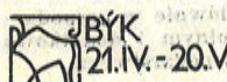
WIESLAWA MOLITORIS

ZDRAVÍ A HVĚZDY '86

Astrologové tvrdí, že každý člověk má ve svém organismu místa více nebo méně odolná, více nebo méně vystavená různým nemocem. Snad je v té závadě trochu pravdy? V každém případě si o tom můžete přečíst v našem novoročním čísle.

Zdraví nemá nejlepší. Je fyzicky dost silný, ale bohužel málo odolný psychicky. Je to jeho vina, nedovede ekonomicky využívat svou energii. Často docela zbytečně a bezvýsledně vyčerpává svůj „akumulátor“, stává se, že využije poslední rezervy. Od tut pramení časté migrény a bolesti (spíše neurotické) zubů, uší a dutin, které vyvolávají deprese, ochromující životní síly Berana. Lze mu nějak pomoci? Ovšem, ale ne kázáním. Dejte mu obklad na čelo, zapařte bylinky nebo mu dejte aspoň sladkou teplou vodu s několika kapkami nervosolu.

Jeho slabým místem je krk, hrdlo a uši. Castej chorobami krčními a ušními trpí muži (chodi bez čepice a bez šály). A měli by si dávat pozor, protože jim hrozi hluchota. Rovněž dívky narozené v tomto znamení by se měly teple oblekat, hrozi jim ženské nemoci. Býci se během doby stavají těžkopádní, ženy často tlouštou. Mívají pak vysoký krevní tlak, sklerózu a špatný krevní oběh. Co jim lze poradit, aby se ve zdraví dožili starosti? Měli by změnit způsob života a omezit kalickou stravu.

Nejcitlivějším místem jsou ramena, průdušky a plice. Castej stůnu v děství než v dospělosti. Neradi stůnu, nemají na to prostě čas, jsou neustále v pohybu. Onemocni-li, poslouchají lékaře,

— Ten šalát má akusi čudnou chut. Umyla si ho?

— Pravdaže, dokonca mydlom...

— To sú pekné deti. Všetky štyri sú vaše?

— Áno, aj piate je už na ceste.

— Gratulujem. Kedy to bude.

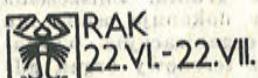
— Už tu mal ten leptoš byť. Pošal som ho pre cigarety.

Muž opravuje strechu a volá na ženu, která stojí pod ním:

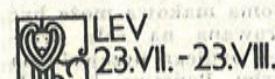
— Uhni sa! Čo ked spadnem?

— Už som preč, môžeš spadnúť!

aby se brzy uzdravili. Nemají příliš velkou psychickou odolnost, každý neúspěch nebo nesnáz hluoce prožívají a pak se objevují náhle nemoci. Rychle však znova získají rovnováhu. Stačí, aby zasvitlo slunce a všechno je v pořádku. A snad právě díky té štastné povaze se dožívají pozdního a zdravého stáří.

Je od narození hypochondrem, trpí všechny nemocemi světa, samozřejmě vymyšlenými. Je to nevyrovnaná povaha, pomařu dospívá a nemůže si poradit v tom velkém světě plném rozporů. Nejdou proto hledá útočiště v nemoci. Přitom nemá horší zdraví než ostatní. Je to vina jeho malé odolnosti, že každá nemoc má u něho dramatický průběh. Rakům však jejich hypochondrie neškodí, žijí dlouho a dožívají se klidného stáří. Nejslabšími místy jsou u nich žaludek a prsa.

Je většinou silný, seznam nemocí, které má zapsány ve hvězích, také není dlouhý, nestůně tedy často. Nejčastěji trpí revmatickými a srdečními nemocemi, a nemůže-li se vyběhat a vede sedavý život, trpí nemocemi páteře. Hůr než nemoci však snáší rány zasazené jeho citzádostí a hrdosti. Jeho bolesti v páteři však nelze brát na lehkou váhu. Mívá skutečně takové bolesti, že mu berou chuť k životu. Lva to velmi trápí, protože by chtěl být příkladem dobrého zdraví.

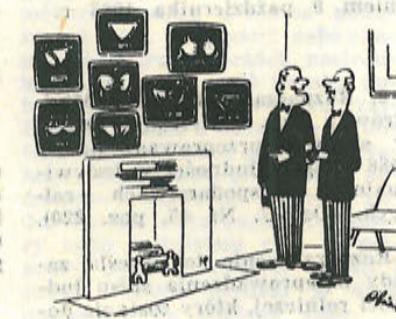

Je citlivé, ale principiální a pedantické povahy. Mnoho věcí se jí nelibí, často se rozčiluje, a důsledkem jsou žaludeční a nervové potíže. A ještě ke všemu si bere k srdci problémy jiných a těžce nese různé klípy a pom-

— Počul si, že Georgieovi lekár predpísal prísnu diétu, — informuje sa manželka manžela.

— Teda ho pozvi na večeřu.

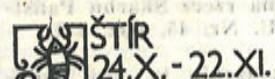
„To jsou všechno lovecké trofeje“.

luvy. Leží ji v žaludku. Naštěstí je však osobou praktickou, udělá všechno, aby nemoc přemohla. Zná všechny bylinky a vždycky má plný pytlík nebo zásuvku léků, vč. jakou potřebuje dietu. Ačkoliv stůně často, nikdy to dlouho netrvá. Dovede dobré poradit, jak léčit různé neduhy.

Jejich slabým místem jsou ledviny. Proto si musí dát pozor na nachlazení. Seznam ledvinových nemocí, které Váhu trápí, je dlouhý. A ještě k tomu si ji oblibily různé mikroby a parazity. Chytí každou rýmu a chřipku. Nesmí je brát na lehkou váhu, protože by si mohla přivodit těžké onemocnění ledvin. Je velmi citlivá a bere si k srdci milostní neúspěchy. Pak ji trápí žaludeční potíže, ale většinou jsou to bolesti nervové, které zmizí, když se Váha uklidní. Váha by měla pit hodně vody.

Je sarkastický, ironický a agresivní k jiným, ale ani k sobě neni shovívavý. Nervy mu často vypovidají poslušnost, což prohlubuje jeho neklid. Je přecitlivělý a všechno se ho dotýká. Zvlášť silně prožívá všechno, co souvisí se sexem. Pokládá sexuální život za velmi důležitý, často až příliš, což vede k vyčerpání a deprese. To neustále napětí nemá dobrý vliv na jeho zdraví. Co mu poradit? Aby nebral všechno tak dramaticky a vedi klidnejší život.

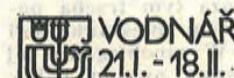

Zobrazuje se často jako půl člověka, půl koně. Snad ta nepohodlná pozice je zdrojem potíží s kyčlemi, v každém případě nejčastěji trpí artretismem a hostcem. Tím však seznam nemocí, které ho trápí, nekončí. Mívá potíže se zažívacím ústrojím — játry, žlučníkem, slinivkou a slzinou. Silné bolesti dovedou z veselého Střelec udělat trpitele. Nerad chodí k lékaři a nechce se léčit. Někdy se zdá, že si své

neduhy zamiloval, že bez nich by se cítil ještě hůř. Mnozí Střelci brzy plešati.

Nemá lehký život, netrápi ho sice vážné nemoci, ale zato ne-příjemné neduhy. Například má stále nějakou vyrážku, červené skvrny na kůži nebo kopřivku. Kozorožec totiž trpí alergií, a jak známo, na to je těžké najít lék. Trvá to celá léta a když se už zdá, že je všechno v pořádku, začíná se znovu. Díky tomu, že se Kozorožec stále musí starat o své zdraví, dožívá se vysokého věku. Nic divného, jejich patronem je přece Saturn, a to je nejkrásnější stařec na nebi.

Nemoci, jimž trpí během svého dlouhého života, není málo. Potvrzuje to pravidlo, že osoby, které často stůnou, dožívají se vysokého věku. Nejcitlivějším místem je lýtka. Mohou to být nemoci svalů, ale častěji chronické nemoci žil. Skutečným problémem je však páteř. Je sice pravda, že choroby páteře dnes trápí celý svět, ale Vodnář trpí víc než jiní. Co mu lze poradit? Neměl by páteř zbytečně namáhat, ale pravidelně ji cvičit. Pomáhá mu plavání, a to jak na páteř, tak i na lýtka.

Ryba je slabým stvořením, má tedy také slabé zdraví, a přitom o něj nedbá. Přitahuje všechny mikroby a virusy. Při epidemii chřipky onemocní jako první. Tim však jeji nemoci nekončí. Mívá nízký krevní tlak a proto je neustále ospalá a unavená. Trpí často anemii a nemocemi mízních uzlin. Hrozi jí také choroba plic, krku, zažívacího ústrojí, a ženám artretismus a revmatismus. Nakonec jim ale ty stálé nemoci vlastně prospívají. Po světě totiž chodí mnoho číperných stařenek a stařečků, narozených ve znamení Ryb.

Úradník odporučá ujkovi:

- K tej žiadosti pripojte kolok!
- A odkial? — Pýta sa ujo!
- Ako odkial? Z trafiky alebo z pošty!
- A zo susedovho plota by nebol účinnější?

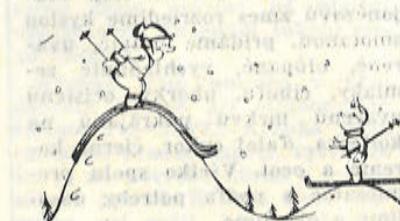
„Sú speciálne — na kopce!“

„Mám krásne vysvědčení, samá vysoká čísla“.

Sofér ponášají bílým vinem, ale on sa ohradí:

— Ako sofér pijem len červené. To tak lahko v krvi nezistia.

NÁŠ TEST

LÁSKA A MLÁDI

Jsme mladí nebo jsme byli mladí — zdá se nám, že to bylo tak nedávno, a když vidíme mladou dvojici, myslíme si, že o ní všechno víme. A snad to, co si myslíme o našich mladých blížních, svědčí také o tom, jak jsme? Psychologové tvrdí, že tento test je ještě jedním klíčem k naší osobnosti.

Prohlédněte si dobre šest fotografií a odpovězte na pět otázek:

1. Na kterých snímcích jsou mladí lidé do sebe stejně zamilovaní?
2. Na kterých je výrazně vidět, že jeden z nich se uchází o přízeň druhého?
3. Na kolika fotografiích je vidět, že jeden z mladých lidí má výraznou převahu nad druhým a chce ji využít v budoucnosti?
4. Na kterých je vidět, že se žádny nechce podrobit a oba chtějí dosáhnout svého bez ohledu na to, zda partner tím bude trpět?
5. Na kolika snímcích je vidět, že jeden z partnerů je ochoten podrobit se vůli druhého, i když nesouhlasil s jeho názory?

BODOVÁNÍ: Otázka 1. — za každý obrázek 10 bodů; otázka 2. — 8 bodů; otázka 3. — 2 body, otázka 4. — 0 bodů, otázka 5. — 5 bodů.

HODNOCENÍ:

0 — 8 bodů: Kdykoliv se podrobíš, ačkoliv jsi jiného názoru, povážuješ se za zbábělce a máš výčitky svědomí. Soudíš, že vlastní názor musí vždycky hájit, i kdyby ti to nebylo k dobrému. Vyplyvá to z tvého komplexu méněcennosti; prostě nesneses, aby někdo jiný měl pravdu, a ty ne.

9 — 21 bodů: V každé situaci hás-

jiš svůj názor, nemáš rád kompromisy. Jsi sebejistý a jen ten, kdo ti předem přizná pravdu, může s tebou diskutovat. Rád přesvědčuješ své okolí, ale když nemáš pravdu, přiznáváš se k tomu zřídka a nerad.

22 — 38 bodů: V diskusi se snažíš vyhrát, ale užíváš pravidlivých argumentů. Snažíš se být objektivní a spravedlivý. Máš určité diplomatické schopnosti — uzavřeš kompromis, je-li to pro tebe prospěšné, ale doveď se být tvrdý a neústupný, soudíš-li, že v dané situaci nesmíš ustoupit.

39 — 51 bodů: Jsi velmi poddajný. Soudíš, že každou věc lze vyřešit kompromisem, rád si zahráješ na zprostředkovatele a smírečky. Bývají však situace, zejména týkající se tebe osobně, kdy se nevzdáš za kažou cenu. Máš prostě některé nezlomné zásady, i když jich není mnoho.

52 bodů a více: Harmonie a tzv. svatý pokoj jsou pro tebe nejdůležitější. Nedovedeš diskutovat, neumíš se bránit. Stává se, že lidé využívají tvou poddajnost. Neznamená to, že nemáš vlastní mínění a zásady, ale nedovedeš je jasné představit a nikdy si nejsi jist, že máš pravdu. Někdy uděláš to, co považuješ za správné, ale tajíš to před okolím, ktere s tebou nesouhlasí.

OBRAZKY

Najdite deset odlišností mezi tyto dvěma obrázkami.

JMÉNO VĚSTÍ

EMIL. Jméno jasné, dobré a upřímné. Nejčastěji je to tmavý blondýn nebo tmavovlasý, stíhlé postavy, s velkýma hnědýma nebo šedýma očima, průměrné výšky. Pochází z četné rolnické nebo řemeslnické rodiny. Má dva nebo tři sourozence, většinou bratry. Je to rodina silně citově spjatá. Emil bývá veselý a má rád společnost. Má hudební a obchodní schopnosti. Je velmi důvtipný, pohyblivý, tvrdohlavý a chladnokrevný. Od nejmladších let živé gestikuluje, mnoho a rychle mluví. Kolegové, známi, rodina i zaměstnavatelé ho mají rádi. Má gesto, upřímnou duši, velkou fantazii a bohatou představivost. Dobrý vypravěč, zanícený pro velkou a ušlechtilou myšlenku. Nejčastěji je prodavačem nebo průměrným hudebníkem. V povolání nikdy nedosáhne vysokého postavení. Na hostinách, svatbách, zábavách a veselicech bývá tzv. duši společnosti. Miyá úspěchy u žen, ale lásku bere lehce. V citech je nestálý. Protože je dítětem štěstěný a je mimořádně obratný, rychle získá majetek. Výborný kolega, přátelský, rád pomáhá, ale nikdy není kolegou ve spatném smyslu. Nejšťastnější období v jeho životě připadá od 22 do 30 let. Nejčastěji trpí na nemoci ledvin, jater a žaludku. Sťastnými dny jsou středa a sobota.

TADMIR

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

ked sa vám snival:

Kabát svetlý — neuznávajú fa; čierny — vynikneš v povolani; veľmi drahý — bohatstvo; príliš tesný — budú fa ohovárať; roztrhaný — dostaneš sa do zlych pomerov; ktorý si dostal darom — obšťastní fa cudzí ľudov; plný škvŕn — ohováranie; obliekaný — radosť, pôžitok; kúpený — chudoba; vyzliekaný — bieda a chudoba; Kamzík — bud opatrny;

Klasy — tvoje prianie sa splní; zbierané klasov — urobis dobrý obchod; šliapat po nich — tvoj plán bude zničený;

Les, horiaci — smútok a tažkosti; tmavý a hustý — nevyznás sa v obchodoch; pekný, zelený — šťastný sňatok; holý — zlá budúcnosť; vyrúbaný — nájdeš majetok;

Pastier so stádom dobytka — budeš mať kľudný rodinný život;

Pastierka — prijemné stretnutie;

Salát — mnoho námahy, málo mzdy;

Srna — budeš mať šťastie a blahobyt; skačuca — prijemná spoločnosť;

Vzducholod — vrúcone prianie sa ti splní;

Zatmenie slnka — prechodné utrpenie; mesiaca — nevera;

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupiec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krystofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOŁEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Gallián, Jozef Grigľák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapičák, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Mšálová, František Paciga, Štefan Vaksmanšký, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10, Zam. 764.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 6.XII.1985, podpisano do druku 15.I.1986.

VÝZOR JE KĽÚČOM. „Počítač sa pozrie človeku do očí, potom pol sekundy porozmýšľa a oznamí: Nech sa páči, vstúpte! Alebo naopak — mlčí a dvere zoštávajú zatvorené.“ Takto, podľa reklamy, pracuje nový ochranný systém, vyvinutý v USA. Princíp je jednoduchý: počítač analyzuje kresbu očného pozadia a porovná ju s obrazom, ktorý má uložený v pamäti. Táto kresba je taká individuálna, ako sú napr. otačky prstov, a preto sa elektronický strážca prakticky nemôže pomýliť.

kontinentu. Budúci zamestnanec polárnej stanice si musí zo snehu vyrázať tehly, z nich poskladať iglu a potom stráviť v snehovom dome noc, aby tak preskúsal jeho tepelnno-isolačné kvality.

SOPHIA LORENOVÁ a jej manžel Carlo Ponti už dva roky bývajú v USA. Majú tam krásny dom v Hidden Hills, miliónárskom predmestí Los Angeles. Sophia často navštieňuje Európu, ale rímska vila Pontiovcov je zavretá.

Sophia využila pobyt za oceánom a dala svojho 12-ročného syna Edoarda do známej hereckej školy Lee Strasberga, v ktorej sa učilo mnoho slávnych filmových hviezd. Malý Ponti, ktorý má už za sebou herecký debut, kedyž vlasti hral vo filme spolu s matkou, má vrah veľký talent. Na záver kurzu pedagógovia, ale aj dospeli kolegovia, sa s ním rozlúčili vrelým potleskom. V decembri Edoardo opäť zahrá vo filme, aj tentokrát s mamou Sophiou.

Zatiaľ však sa Edoardo zamýšľal! Prvou detskou láskou. Jego „milovanú“, Drew Barrymoreovú, má desať rokov, a podobne ako Edoardo, už debutovala vo filme. Zahrala vo filme E.T. — teda sme ju videli na našich filmových plátnach. Drew býva s rodičmi tiež v Hidden Hills, je Edoardovou susedkou. Deti každú voľnú chvíľu trávia spolu a malá Američanka zbožňuje svojho talianskeho kolegu. Na snímke: Edoardo Ponti a jeho „prvá láska“, malá Drew.

SKANDÁL POKRAČUJE.

Značna časť talianskej verejnej mienky je veľmi pohoršená filmom La lingua. Vlastne ani nie filmom, ktorý je

jednou z masovo nakrúcaných ľubostných historiek s niekoľkými erotickými scénami, ale tým, že vo filme hrá slečna Ornella Pacelliová, blízka príbuzná pápeža Pia XII. Pekná a veľmi šikovná Ornella pochádza zo starej, pobožnej, patricijskej rodiny, ale už ako veľmi mladá bola „čierneho ovca“. Ked' mala 16 rokov, ušla do Viedne, aby sa tam stala herečkou. Sice vrátila sa k rodine, ale ako fotomodelka. Bola modelkou pre veľmi populárne v Taliansku fotografické komiksy. Samozrejme, boli to spravidla veľmi cnotné historiky, ktoré sa končili bozkom a zasnúbením. Konečne 24-ročná slečna Pacelliová dostala vytúženú úlohu v spomenutom filme, ktorý rozprával bývku! „Pápežova príbuzná sa nemôže ukazovať nahá na strie-

bornom plátnie! — ozvali sa ročené hlasy a vydavateľ ctnostných fotografických komiksov zrušil s Ornellovou kontrakt. Nadarmo režisér Marco Toniato uistoval, že jeho film nie je žiadne „porno“, a keď angažoval Ornello, nemal ani potuchy, čiou je príbuznou. Skandál pokračuje. Nezaškodil vôbec Ornelle v jej filmovej kariére, naopak, dostača veľkú úlohu v televíznom seriáli. Na snímke: Ornella Pacelliová.

vost je nanarušiteľná“ — hovoria čítelia Connie. Na snímke: Connie Sellecaová.

JIM MITCHELL z Newhallu v Kalifornii je ešte etolem tradice Di-vokého západu. Obléká sa ako kovboj v westernu: kostkovaná košile, široký klobouk, kovbojské boty. A ještě k tomu má nejádejnejší kníry v Kalifornii, téměř metr dlouhé. Mohli bychom si ho představit, jak s revolverem v ruce vchází do saloonu.

Mitchell je povoláním taxikář. Vždycky snil o tom, aby mohol zahráť ve westernu, až se jeho přání splnilo. Jeden z hollywoodských producentů si všiml řidiče taxíku a přijal ho do filmu. Zatím se ještě neví, zda Mitchell má kromě knífrů i nadání. Na snímku: „westernový“ taxikář.

SUSANNA A „STRÁŽCI VÁHY“. Svýcar-ka Susanna Baumgartnerová byla done-dávna nešťastná, ačkoliv má hodného muže a dvě zdravé děti. Stydela se vyjít na ulici, vyhýbala se lidem, nechtěla se ani ukázat

na veřejnosti se svým manželem, aby ho nekomplikovala svým zevnějškem. Při střední výšce vážila totiž 124 kg! Od dětství byla tlustší než její vrstevnice, trápilo ji to, ale nemohla se udržet, aby nejedla. Cílem horší byl stav jejich nervů, méně vice jedla. Občas zkoušela různé odtučňovací kúry, ale bezvýsledně. Vdala se, narodily se ji dvě děti a tloustla dál.

Dnes Susanna váží 65 kg, je znova mladou a půvabnou ženu a za úspěchy v odtržování dostala titul čestného člena švýcarské společnosti „Weight Watchers“ čili „strážců váhy“ na rok 1985. Organizace jí pomohla začít nový život. Bez její pomoci by se nikdy nezbavila své otlosti.

Společnost „Weight Watchers“ působí už ve 24 zemích, zaměstnává 20 tisíc odborných pracovníků, pomáhá bojovat s otlostí statisícům tloušťků. Organizaci založila Američanka Jean Nidethová, která sama o sobě mluví jako o „dávně tlusté babě“. Členové společnosti se pravidelně setkávají, dostávají odborné porady, vyměňují si zkušenosti a navzájem si pomáhají vytrvat. Každý z nich hlásí, o kolik zhubl od posledného setkání. Úspěchy jsou odměňovány potleskem, neúspěch se setkává s výmluvným mlčením. Zápisné a příspěvky nejsou vysoké. Ukáznění členové úspěšně hubnou. Letošní „mistrině“ Švýcarska zhubla za 74 týdnů o 69 kg bez újmy na zdraví. Na snímku: štíhlá Susanna.

